

HOLOKOST, ANNE FRANK VE DEMOKRATİK DEĞERLER ÜZERİNE

Eğitimciler İçin
Örnek Ders
Uygulamaları

Editörler:
Belin Benezra Yensarfati
Kenan Çayır

HIER WOHNTE
ALICE ROSENBERG
JG. 1911
DEPORTIERT 1942
ERMORDET IN
AUSCHWITZ

HIER WOHNTE
GERTRUD
ROSENBERG
GEB. BRENNER
JG. 1879
DEPORTIERT 1942
ERMORDET IN
AUSCHWITZ

HIER WOHNTE
ELI SCHNELLER
JG. 1885
DEPORTIERT 1943
ERMORDET IN
AUSCHWITZ

HIER WOHNTE
ROSA SCHNELLER
GEB. KLEIN
JG. 1888
DEPORTIERT 1943
ERMORDET IN
AUSCHWITZ

**HOLOKOST, ANNE FRANK
VE DEMOKRATİK
DEĞERLER ÜZERİNE
EĞİTİMCİLER İÇİN
ÖRNEK DERS
UYGULAMALARI**

HOLOKOST, ANNE FRANK VE DEMOKRATİK DEĞERLER ÜZERİNE EĞİTİMCİLER İÇİN ÖRNEK DERS UYGULAMALARI

Bu kitap Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu tarafından finanse edilmiş, "Anne Frank'ın Yaşam Öyküsü Üzerinden Temel Haklar ve Demokratik Değerler Öğretimi" projesi kapsamında basılmıştır. Kitapta yer alan yazı ve fikirler yazarların sorumluluğunda olup SEHAK ve destekçi kurumların fikirlerini yansıtmayabilir. İçeriğin tüm hakkı Sivil ve Ekolojik Haklar Derneği'ne aittir. Yayının tümü veya bazı bölümleri orjinal yayına referans vermek kaydıyla kullanılabilir.

PROJE KOORDİNASYON VE YÖNETİMİ:

Sivil ve Ekolojik Haklar Derneği

PROJE PAYDAŞ KURUMLARI:

Anne Frank House

The International Association for Intercultural
Education

İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji ve Eğitim
Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
(SEÇBİR)

Sosyal Güçlendirme için Spor ve Beden Hareketi Ağı
(BoMoVu)

Bağımsız Araştırma, Bilgi ve İletişim Derneği (Babil)
Avlaremos Platformu

PROJE DANIŞMA KURULU:

Barry van Driel, Metin Delevi, Kenan Çayır,
Yasemin İnceoğlu, Esra Özyürek, Aaron J. Peterer,
Işıl Demirel, Serdar Korucu

PROJE KOORDİNATÖRÜ:

F. Levent Şensever

PROJE ASİSTANI:

Özden Dönmez

Aralık 2019, İstanbul

YAYIN SAHİBİ:

Sivil ve Ekolojik Haklar Derneği

Osmanağa Mahallesi, Reşit Efendi Sokak, 42/5, 34714
Kadıköy/İstanbul

www.sehak.org.tr,

e-posta: bilgi@sehak.org

ISBN: 978-605-67704-3-2

BASKI: Akademi Matbaacılık (Sertifika No: 14352)
Davutpaşa Cad., Güven sanayi Sitesi, C Blok, No: 230,
Topkapı/İstanbul

EDİTÖRLER:

Belin Benezra Yensarfati
Kenan Çayır

YAZARLAR:

Ayşe Alan
Kenan Çayır
Halime Çavdar
Pınar Dost
İrem Pamuk
Akif Pamuk
Belin Benezra Yensarfati
Laden Yurttagüler

YAYINA HAZIRLAYAN:

Özden Dönmez

KAPAK VE SAYFA TASARIMI:

Gül Dönmez

Ücretsizdir, para ile satılmaz.

İÇİNDEKİLER

	ÖNSÖZ	7
	GİRİŞ	9
DERS 1	HOLOKOST ZAMAN ÇİZELGESİ	13
DERS 2	TOTALİTER REJİMLER, BÜROKRASİ VE HOLOKOST	31
DERS 3	PROPAGANDA	41
DERS 4	HOLOKOST, İNSANDIŞILAŞTIRMA VE DEĞERSİZLEŞTİRME	51
DERS 5	SAĞLAM KAFA SAĞLAM VUCÜTTA MI BULUNUR? PEKİ YA “SAĞLAM TOPLUM”? ÖJENİ HAREKETİ VE HOLOKOST	63
DERS 6	TÜRKİYE’DE YAHUDİLER VE 1934 TRAKYA OLAYLARI	73
DERS 7	SAVAŞ, HOLOKOST VE HAYATLARI ÇALINAN ÇOCUKLAR ANNE FRANK’IN PENCERESİNDEN II. DÜNYA SAVAŞI’NA VE HOLOKOST’A BAKIŞ	81
DERS 8	HOLOKOST, ÖZGÜRLÜK VE SORUMLULUK	91
DERS 9	GEÇMİŞLE YÜZLEŞME VE ADALET	103

KAPAK FOTOĞRAFI:

Fotoğraf SEHAK tarafından 2018 yılı Şubat ayında Berlin'de gerçekleştirilen Hafıza Yürüyüşü Eğitimi sırasında, eğitim katılımcısı F. Işıl Demirel tarafından çekilmiştir.

Holokost sırasında yaşamını kaybeden Yahudilerin anısına tüm Avrupa'da yetmiş binin üzerinde yerleştirilmiş olan Tökeleme Taşları, 10 cm büyüklüğünde kare formlu anımsatma taşlarıdır. Yahudilerin Holokost sırasında, yaşamlarını kaybetmeden evvel yaşadıkları yerlerin önüne yerleştirilen bu taşlar, ilk olarak 1996 yılında Berlin'de izinsiz olarak yerleştirilmeye başlanmıştır. Günümüzde bu hatırlatma ve yüzleşme hareketi büyümüş yirmiden fazla ülkede yer alan bu taşlar dünyanın en büyük ve merkezsiz anıtı olarak kabul görmüştür. Yahudilerin yanı sıra Holokost sırasında yaşamını kaybeden Romanlar, muhalifler, ötenazi programlarıyla öldürülenler için de yerleştirilen Tökeleme Taşları, Holokost sırasında Nazi zulmü sonucu yaşamlarını kaybedenlerin anısı önünde eğilmeyi sağlamak amacıyla yere yerleştirilmektedir.

Belin Benezra Yensarfati, 2010 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji ve Reklamcılık bölümlerinden mezun olduktan sonra 2012 yılında Boğaziçi Üniversitesi'nde Modern Türk Tarihi Bölümü'nde yüksek lisansını tamamlamıştır. Şu anda, aynı enstitüde ve Hollanda Leiden Üniversitesi'nde Sefarad Yahudileri'nin dini okazyonları üzerine tezini yazdığı doktora öğrenimine devam etmektedir. 2011'den beri İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak görev almakta olan Belin Benezra Yensarfati, Holokost ve soykırım konularında 2017 yılında Salzburg Global Seminar'da eğitimlere katılma ve 2018 yazında United States Holocaust Memorial Museum'de bu konu üzerine çalışma imkanı bulmuştur. Aynı zamanda USHMM tarafından düzenlenen eğitimci eğitimine (2018 Arthur And Rochelle Belfer National Conference For Educators) katılmıştır.

Kenan Çayır, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde öğretim üyesi ve Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi müdürüdür. Çayır, Lisans ve Yüksek Lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde tamamladı. Doktora derecesini Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden aldı. İngiltere'de Leeds Üniversitesi Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Merkezi'nde ve Almanya'da Georg-Eckert Uluslararası Ders Kitapları Enstitüsü'nde doktora sonrası çalışmalar yaptı. Avrupa Konseyi ve EIP Sloveyna'nın ortaklaşa düzenledikleri insan hakları eğitimi seminerlerine ve Gürkaynak Yurttaşlık Enstitüsü'nün eğitimci eğitimi seminerlerine katıldı; bu alanda sertifikalar aldı. Milli Eğitim Bakanlığı ve Eğitim Reformu Girişimi'nin birlikte düzenledikleri "Düşünme Gücü" adlı öğretmen eğitimi projesinde uzman eğitimci olarak çalıştı. Ders kitapları, yurttaşlık eğitimi, ayrımcılık ve insan hakları eğitimi üzerine çalışmaktadır. Çalışmalarından bazıları şöyledir: "*Biz*" *Kimiz? Ders Kitaplarında Kimlik, Yurttaşlık, Haklar* (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2014); *Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012, M. A. Ceyhan ile birlikte der.); *Ayrımcılık: Örnek Ders Uygulamaları*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012, A. Alan ile birlikte der.).

Ayşe Alan, ODTÜ Tarih Bölümü Lisans, Bilkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans mezunudur. Çeşitli okullarda Tarih öğretmenliği ve Bilgi Üniversitesi Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Merkezi'nde proje koordinatörlüğü yapmıştır. Koç Okulu Lise Tarih Bölüm Başkanlığı'nın ardından, altı yıldır aynı kurumda Müdür Yardımcılığı görevini yürütmektedir. Tarih Vakfı tarafından yayımlanan "20.yy. Dünya ve Türkiye Tarihi Öğretmen Kılavuz Kitabı", Sabancı Üniversitesi Eğitim Reformu Girişimi "Düşünme Eğitimi İçin Öğretmen Kılavuz Kitabı" ve İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, "Ayrımcılık: Örnek Ders Uygulamaları" kitaplarının yazarlarından. Ayrımcılık ve demokrasi eğitimi gibi alanlarda yetişkin eğitimleri yapmıştır. Çeşitli gazete ve web sitelerinde eğitimle ilgili yazıları yayımlanmıştır. Halen T24 Pazar'da eğitim yazıları yazmaktadır.

Halime Çavdar, Tarih öğretmeni. Lisans eğitimini ODTÜ Tarih Bölümü'nde, yüksek lisans eğitimini Bilkent Üniversitesi Tarih Öğretmenliği Bölümü'nde tamamladı.

Pınar Dost, Atlantic Council IN TURKEY Yardımcı Direktörü olan Pınar Dost 2010 yılında Paris Siyasal Bilgiler Okulu'nda (*Institut d'Etudes Politiques de Paris*) Tarih doktorasını tamamlamıştır. Araştırma alanları Türk diploması tarihi, Türk-Amerikan ilişkileri tarihi, Holokost eğitimi ve göç konularıdır. Galatasaray Üniversitesi'nde 'II. Dünya Savaşı Tarihi', Marmara Üniversitesi'nde 'Siyasi Düşünceler Tarihi' dersleri vermiştir. Halen İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde "Dünya Medeniyetleri Tarihi" dersi vermektedir. United States Holocaust Memorial Museum Holokost Eğitimi Uluslararası Eğitimci Enstitüsü'ne iki kere katılmış (2013 ve 2015) olup bu kapsamda Türkiye'de meslektaşlarıyla Holokost ve Soykırım konulu ders geliştirmiş ve üniversite öğrencilerine yönelik eğitimi programı düzenlemiştir. 2014 ve 2017 yıllarında Salzburg Holokost ve Soykırım Eğitimi Küresel Eğitimi'ne katılmıştır. Anne Frank House, SEHAK ve United States Holocaust Memorial Museum tarafından düzenlenen eğitimci eğitimi programlarında Türkiye'nin farklı şehirlerinde ders uygulamalar yapmıştır. Holokost tarihi, eğitimi ve antisemitizm konularında yayınlanmış makaleleri vardır. "Le bon dictateur. L'image de Mustafa Kemal Atatürk en France (1939-1938)" kitabının yazarıdır (Libra, 2014).

İrem Pamuk, İstanbul'da doğdu. Liseyi Alman Lisesi'nde okudu. Alman Lisesi arka planı, Alman kültürüyle etkileşiminde ve akademik yaşantısını inşa etmesinde önemli rol oynamaktadır. 2009'da İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Almanca Öğretmenliği Lisans programından mezun oldu ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Yandal programını bitirdi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı'nda, 2012'de "Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Almanya'daki Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Eğitimi Ders Kitaplarıyla Karşılaştırılması" başlıklı yüksek lisans tezini ve 2017'de "Türkiye Kökenli Öğrencilerin Kimlik İnşasına ve Aidiyet Gelişimine Alman Vatandaşlık Eğitiminin Katkıları" başlıklı doktora tezini tamamladı. Çoğunlukla Almanya odaklı olmak üzere vatandaşlık eğitimi, sosyal bilgiler eğitimi, hayat bilgisi eğitimi, ders kitapları, öğretim programları, diasporik kimlik inşası ve aidiyet gelişimi üzerine yayınları bulunmakta ve bu alanlarda çalışmalarını sürdürmektedir. 2010-2018 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak görev yapan İrem Pamuk, 2018 Ekim ayından itibaren Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

Akif Pamuk, 1983 yılında Kütahya'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kütahya'da tamamladı. 2005 yılında Marmara Üniversitesi Tarih Öğretmenliği Bölümü'nden mezun oldu. 2007 yılında "Vatandaş Yetiştirme Aracı Olarak Tarih Öğretimi: Trabzon-Tunceli Örneği" başlıklı teziyle aynı üniversitede uzman unvanını aldı. 2013 yılında "Bireysel ve Kolektif Kimliklerin İnşasında Tarih Algısının Rolü" başlıklı teziyle doktor oldu. Farklı kimliklerle etkileşimin önemli olduğunu ve yatay toplumu oluşturmak için somut örneklerin üretilmesi gerektiği fikirlerinden hareketle sivil toplum alanında ekoloji hareketiyle ve alternatif eğitimle aktif olarak ilgilenen Akif Pamuk, 2009 yılından itibaren Yeryüzü Derneği kurucusu ve gönüllüsüdür. Yayına hazırladığı "Yüzüncü Yılında II. Meşrutiyet" kitabı, "Savaşın ve Göçün Çocukları: Geçmişin Sesinden Arnavutköy" isimli sözlü tarih çalışması, "Kimlik ve Tarih ve Çevre ve İnsan Hakları Saha Araştırması Rehberi" isimli kitapları bulunmaktadır. Akif Pamuk halen Marmara Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Laden Yurttagüler, 2005 yılından bu yana İstanbul Bilgi Üniversitesi STK Eğitim ve Araştırma Merkezi'nde eğitmen ve proje koordinatörü olarak çalışmaktadır. Merkezdeki görevinin yanı sıra, aynı üniversitede öğretim görevlisi olarak sivil topluma ilişkin konularda dersler vermektedir. İnsan hakları, insan hakları eğitimi, gençlik, kadının insan hakları ve sosyal haklar alanında ulusal ve uluslararası projelerde yer almış ve çeşitli sivil toplum örgütlerinde gönüllü ve ücretli olarak çalışmıştır. Gönüllülük, karar verme ve politika yapma süreçlerinde yer alma, sosyal politika, beden politikaları ve sosyal dışlanma gibi konularda çalışmaları bulunmaktadır. Lisans ve yüksek lisans öğrenimini Boğaziçi Üniversitesi'nde tamamlayan Laden Yurttagüler, halen aynı üniversitede üreme politikaları ve kadın bedeni üzerine doktora çalışmasını sürdürmektedir.

ÖNSÖZ

Avrupa Birliği Türkiye Komisyonu tarafından desteklenen ve 2017 yılında başlamış olan “*Anne Frank’ın Yaşam Öyküsü Üzerinden Temel Haklar ve Demokratik Değerler Öğretimi*” projesi kapsamında hazırlanmış olan bu kitap, Türkiye’de ilk defa Holokost’u konusunu temeline alarak ayrımcılık, ötekileştirme, antisemitizm ve soykırım gibi kavramlar ışığında hazırlanmış olan özgün eğitim modüllerini içermektedir. Hazırlanan eğitim modülleri, eleştirel tarih anlayışını destekleyen, empati yetisini pekiştiren, yaratıcı yöntem ve söylemlerle bugünün çağdaş eğitim anlayışına uygun bir nitelikte eğitimcilerin kullanımına bu kitap ile sunulmaktadır.

“Anne Frank’ın Yaşam Öyküsü Üzerinden Temel Haklar ve Demokratik Değerler Öğretimi” projesi 2017 yılında başladığında Türkiye’de ilk defa Holokost sürecine dair üretilecek ders modüllerini hazırlamak üzere SEHAK, proje partnerlerinden Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Merkezi (SEÇBİR) ile işbirliği içinde Türkiye’nin özellikle tarih alanında çalışan eğitimlerini bir araya getirerek bir çalışma grubu oluşturulmasına çalıştı. Oluşturulan çalışma grubunda yer alan eğitimciler, yine proje partnerlerinden merkezi Amsterdam’da bulunan Anne Frank House’a giderek burada Holokost eğitimi, yöntemler ve metodoloji üzerine bilgi edindi. 2017 yılı boyunca eğitimler, tarih uzmanları, SEHAK, SEÇBİR ve Anne Frank House tarafından koordine edilen ve yürütülen ortak işbirliği oturumlarında tartışılarak oluşturulan eğitim modülleri 2018 yılından bu yana da yürütülen pilot çalışmalar ile eğitimcilere tanıtılmış, geri dönüşler ile geliştirilmiştir.

Proje kapsamında üretilmiş eğitim modüllerinin içerikleri ve uygulamaları hakkında bilgi veren bu kitabın temel hedefi başta tarih öğretmenleri olmak üzere, eğitim alanında çalışan herkese alternatif, eleştirel bir tarih eğitimini uygulayabilmeye olanak sağlamaktır. Uzun, zorlu, kapsamlı ve meşakkatli bir çalışma sürecinin sonunda ortaya çıkarılmış eğitim modülleri, duyarlı, eleştirel, empati sahibi bireylerin yetişmesine katkı sağlamak için çalışan tüm eğitimcileri odağına almakta, onlara bir çalışma ve uygulama rehberi olarak karşınızda durmaktadır.

Türkiye’de ilk defa antisemitizm ve Holokost’u merkezine alarak hazırlanan bu eğitim modülleri, tarihe Holokost örneği üzerinden eleştirel bakabilmeyi mümkün kılmayı amaçlamaktadır. Oluşturulan ve sizlerle bu kitap üzerinden paylaşılan eğitim modülleri Türkiye’de Holokost konusunun tartışmaya açılabilmesine, Türkiye’nin özellikle medya ve iletişim alanında önemli problemlerinden biri olan antisemitizm ile mücadele alanına eğitim yoluyla katkı sağlanmasına imkan sağlamaktadır. 2017

yılından bu yana, eğitim modüllerinin ortaya çıkarılabilmesi çalışan, modüllerin hazırlanmasına emek veren ve katkı sağlayan herkese bu kitap vesilesiyle bir kez daha teşekkür etmek isteriz.

Başta SEHAK için, “*Anne Frank’ın Yaşam Öyküsü Üzerinden Temel Haklar ve Demokratik Değerler Öğretimi*” projesini baştan sona dek bir arada ve özverili çalışmalarıyla yürütmüş olan proje koordinatörü F. Levent Şensever’e ve proje koordinatör yardımcısı Özden Dönmez’e;

Projede paydaş olarak yer alan ve bu kitabın ortaya çıkmasını mümkün kılan Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Merkezi SEÇBİR’e ve öğretmen ağına;

Projenin paydaşlarından biri olmanın yanı sıra aynı zamanda projenin her aşamasında destek, tecrübe ve katkılarını esirgemeyen Anne Frank House adına Barry van Driel ve Cihan Tekeli’ye, Amsterdam eğitimleri sırasında katkı sağlayan Karen Polak, Julia Sarbo ve Ivana Gabalova’ya;

Eğitim modüllerinin ortaya çıkarılması sırasında yazarlara kaynak desteği sağlayan, eğitim modülleri eklerinde kullanılan kaynakları Türkçe olarak sitesinde yayınlamayı kabul eden ve bu eğitim modüllerinin Türkiye’de yaygın olarak kullanılabilmesi için açık erişim sağlayarak bizlere destek veren United States Holocaust Memorial Museum (USHMM)’a;

Türkiye’nin farklı şehirlerinde gerçekleşen eğitimlerde modüllerin eğitimcilere tanıtılması ve uygulama yöntemlerinin anlatılmasında eğitmen olarak görev alan, her yeni şehirde eğitmenlerle SEHAK arasında bağ kurulmasına katkı sağlayan Ayşe Alan ve Kenan Çayır’a;

Eğitilmelere katılarak modüller hakkında bilgilenererek kendi eğitim alanlarında uygulayan ve geri bildirimlerle modüllerin geliştirilmesine katkı sağlayan İstanbul, İzmir, Çanakkale, Mersin ve Edirne’deki tüm eğitmenlere;

Kitapta yazar olarak yer almanın yanı sıra editörlüğünü de üstelenen Belin Benezra Yensarfati ve Kenan Çayır’a;

Ve son olarak, araştırma, bilgi birikimi ve emekleriyle baştan sona SEHAK ile işbirliği içinde çalışarak eğitim modüllerini hazırlayan ve bu kitabı var eden yazarlar Ayşe Alan, Halime Çavdar, Kenan Çayır, Pınar Dost, İrem Pamuk, Akif Pamuk, Belin Benezra Yensarfati ve Laden Yurttagüler’e;

kalpten teşekkür ederiz.

Antisemitizmin empati, eleştirel tarih anlayışı, farklı ve yenilikçi yöntemler ile aşılabileceğine duyduğumuz inançla, yeni bir geleceği inşa eden siz eğitmenlere bu modülleri armağan ediyor, çalışmamız ile sizlerin eğitim deneyimine katkı sağlamayı umut ediyoruz.

F. Işıl Demirel
SEHAK Yönetim Kurulu Başkanı

GİRİŞ

2000 yılında kurulan Uluslararası Holokost Anma İttifakı'nda (IHRA International Holocaust Remembrance Alliance) 2008'den beri gözlemci üye statüsü olan Türkiye'nin, bu süreci tam üyelikle sonuçlandırabilmek için bazı sorumlulukları yerine getirmesi bekleniyor. Bunlar kabaca: devlet nezdinde Yahudi Soykırımı (Shoa) Anma Günü'nün düzenlenmesi, dönemin arşivlerinin çalışmalara açılması ve Holokost'un resmi eğitim müfredatına dâhil edilmesi olarak sıralanıyor. Nitekim bu doğrultuda son yıllarda Dışişleri Bakanlığı temsilcilerinin de katıldığı anma günleri düzenleniyor, sivil toplum kuruluşları bu konuda çeşitli projeler yürütüyor ve akademik toplantılar düzenleniyor. Bu gelişmelere paralel olarak son zamanlarda Yahudi Soykırımı üzerine Türkçe yayınların sayısının arttığı da görülüyor.

Tüm bu gelişmeler doğrultusunda Holokost ile ilgili bazı bilgiler Lise Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi ders kitaplarında yer bulmaya başladı. Ancak bu konuda öğretmenlerin kullanabileceği arka plan metinleri ve etkileşimsel yöntemlerle hazırlanmış Türkçe materyaller yok denecek kadar az.¹ Elinizdeki kitapta yer alan dersleri bu boşluğu doldurmak için geliştirdik. Holokost eğitiminin yaygınlaşmasının günümüzde hala yaygın olan antisemitizm ile mücadelede önemli bir araç olduğunun bilincindeyiz. Derslerimizi geliştirirken Yahudi Soykırımı'nın biricik olduğunu akılda tutmaya, Holokost'u temel almaya özen gösterirken; bu ders uygulamalarının başka toplumlar bağlamında da demokratik değerler, temel hak ve özgürlükler ve soykırımların konuşulabilmesi için alan açacağına inanıyoruz. Diğer bir deyişle, Holokost ve tarihini öğrenmenin yanında, Holokost üzerinden, hem kendi toplumumuz hem de yaşadığımız coğrafyanın tarihi üzerine eleştirel bir bakışın geliştirilebileceğini düşünüyoruz.

Bu yaklaşım temelinde sekiz kişilik bir ekip olarak bir araya gelip bu kitabın oluşmasını sağladık. Eğitimci, öğretmen, tarihçi ve akademisyenlerden oluşan bir ekip olarak, proje yürütücüsü Sivil ve Ekolojik Haklar Derneği'nin koordinasyonu ile 2017 ve 2018 yılında birçok kez bir araya geldik. İlk buluşmalarda uzman kişileri yan yana getirip deneyimlerimizi, bilgi ve birikimlerimizi beraberce masaya koyduk. Bu proje bizim için de epeyce eğitici ve kendimizi geliştirmeye fırsat bulduğumuz uzun soluklu bir süreç oldu. Derslerin yazılmasına başlamadan önce çokça okumalar yaptık, belgeseller izledik. Proje ortağı olan Anne Frank House eğitimleriyle ekip olarak Amsterdam'da bir araya geldik ve uzmanlarla

¹ Bu konuda ilk çalışmalardan biri Toplum Gönüllüleri Vakfı, Karakutu ve KIGA (Politische Bildung Fur Die Migrationsgesellschaft) tarafından hazırlanan Antisemitizmi Önleme ve Holokost Eğitimi Kılavuzu'dur. Online kopya için bkz. http://www.kiga-berlin.org/uploads/170622_KiGA_Publikation_CwB_tr_Screen.pdf

deneyim paylaşımında bulunduk. Sonrasında ise, ekipçe derslerimizde ön planda tutmak istediğimiz, bizim için önemli olduğuna inandığımız temalar üzerinde ortak bir noktaya vardık. Bunlardan bazılarını sizlerle paylaşmak gerekirse; tarihle yüzleşme, antisemitizm, Türkiye tarihi, eleştirel düşünce, temel hak ve özgürlükler, demokratik değerler, sorumluluk ahlakı, önyargı, ayrımcılık, özcülükten uzak durmak. Konun çok katmanlı, çok yönlü olduğunu ve bu tip konularda mikro ve makro bakışın bir arada tutulabileceğini her derste vurgulamaya çalıştık. Buna istinaden çalıştığımız konularda dönemin politik, ekonomik ve sosyal tarihinden mutlaka eklemeler yaptık. Soykırım sürecinde farklı pozisyonlanmaların olduğunu kabul edip kişileri ya da grupları kurbanlaştırmamaya/mağdurlaştırmamaya, onların özne hallerini korumaya özenle dikkat ettik. Holokost'un kaçınılmaz bir son olmadığını, tüm bu süreç içerisinde, her bireyin, grubun, devletin farklı bir müdahale durumunun olabileceği mesajını vermeye çalıştık.

Geliştirdiğimiz derslerin hedef grubunu geniş tuttuk. Bunun en büyük sebeplerinden biri, yukarıda bahsettiğimiz gibi, konu hakkındaki Türkçe kaynak sıkıntısı ve eğitim materyallerinin eksikliğiydi. Bazı dersleri ortaokul seviyesine kadar indirirken, bazı dersleri daha büyük yaş gruplarında öğretmenlere, üniversite öğrencilerine ya da sivil toplum çalışanlarına uygulama imkânı tanımak istedik. Bu sebeple, derslerin hitap ettiği kitleyi geniş tutabilmek için, öğretmene/uygulayıcıya inisiyatif bıraktığımız alanlar ya da alternatif sunduğumuz dersler yarattık. Bu dersleri sadece Tarih ya da Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin değil, tüm branşlardan öğretmenlerin, akademisyenlerin ve sivil toplum alanındaki eğitimcilerin uygulayabileceği şekilde tasarladık. Bunun için her dersin başına o dersin kısa özetini ve akışını koyduk. Derslerin gerekli yerlerinde uygulayıcılar için gerekli arka plan açıklamaları ilişitirdik. Bu sayede, uygulayıcıların da çeşitli kaynaklar ile konu üzerine daha derin bir bilgiye sahip olmalarını amaçladık. Tüm dersleri, önce katılımcıların hazır bulunuşluklarını ortaya koyan Beklenti Oluşturma, sonra Bilgi İnşası ve sonunda da öğrenilenlerin toparlandığı Birleştirme adımlarını takip eden bir metodoloji ile hazırladık. Ayrıca her derste farklı öğrenme yöntemlerine yer vermeye çalıştık.

Dersleri farklı branşlardan öğretmenlerin ve sivil toplum çalışanlarının olduğu otumlarda denedik ve geri bildirimlerini aldık. Sevilay Eş Şengül, bir Türkçe öğretmeni olarak bazı modüllerin edisyonuna yardım etti. Öğretmen Ağı'ndan Günalp Turan derslere geri bildirim verdi. Amsterdam Anne Frank House'dan Cihan Tekeli'nin sürecin başındaki desteği derslerin şekillenmesine katkı sundu. Emegi geçen tüm katılımcılarımıza teşekkür ediyoruz. Son olarak, kitabın editörlerinden Belin Benezra Yensarfati'yi 2018 yazında çalışma yapması için davet eden ve Holokost bilgi dağarcığımızın genişlemesine oldukça katkı sunan USHMM'ye (Amerika Holokost Anma Müzesi - United States Holocaust Memorial Museum) de teşekkürlerimizi sunmak istiyoruz.

Derslerin tümünü birbirini tamamlayıcı unsurlarla zenginleştirmeye çalıştık. Tekil olarak dersler, farklı gruplarla çalışılabileceği gibi, bir paket olarak çalışmanın ve konunun yoğunluğu sebebiyle de zamana yaymanın daha uygun olduğunu düşünüyoruz. Derslerin sıralamasını da belirli bir mantık üzerine kurguladık. Bu mantığı ve dersleri kısaca açıklamak gerekirse;

İlk ders olan “*Holokost Zaman Çizelgesi*”, tüm derslerin belkemiğini oluşturan ve sürekli olarak diğer derslerde referans verilen bir çalışma oldu. Dersin orijinali USHMM'de yaratılmış olup, ders

Türkçeleştirilmiş, Türkiye özelinde eklemeler yapılmış ve bazı bölümlerinde Türkiye’de yaşayan kişiler düşünülüp şekil değiştirilerek uyarlanmıştır. Tüm derslerin bilgi kaynağının büyük bölümünü oluşturmakla birlikte, konu hakkında hiçbir fikri olmayan ya da konu hakkında uzmanlığı olan kişilere de rahatlıkla uygulanabilecek, büyük tabloyu açıklıkla sunan referans bir derstir. 1938-1945 arasına yayılmış olan süreci tüm katmanlarıyla işlemekte, II. Dünya Savaşı ile geniş kapsamda ilişkisini elde tutarak, aynı zamanda bireysel hikâyelere de yer vermektedir.

İkinci ders olan “*Totaliter Rejimler, Bürokrasi ve Holokost*” dersinde ise, sürecin biraz daha tarihsel arka planına bakılarak, I. Dünya Savaşı sonrası Almanya’nın durumuna, süreci hazırlayan koşullar üzerine odaklanılmakta ve bu süreci İtalya’daki totaliter rejim ile karşılaştırmalı biçimde işlemektedir. Önem verdiğimiz konulardan bürokrasi ve kırılğan demokrasinin sonuçları da bu dersin ana başlıklarından biridir. Özellikle Nürnberg Mahkemeleri’ndeki yargılamalar sırasında sıkça karşılaştığımız cevaplardan biri olan “Ben sadece emirleri uyguladım.” cümlesine de referans ile bu sistemin nasıl işlediğine, “Nihai Çözüm Belgesi” ile ilişkisine ve bürokrasinin totaliter rejimlere nasıl destek sağlayan koşullar yaratabildiğine değinilmektedir.

Üçüncü sırada yer alan “*Propaganda*” dersinde, kavramın ne olduğunu tanımanın yanı sıra, bu mekanizmanın Nazi iktidarı tarafından nasıl kullanıldığı üzerinde durulmaktadır. Özellikle eleştirel düşünceyi odak noktamıza alarak, tarihte ve bugün, çevremizdeki bilgi akışında bu tip propaganda öğeleri taşıyan materyalleri seçme, kavrama ve anlama yeteneğinin geliştirilmesi üzerine hazırlanmış bir derstir.

Dördüncü ders olan “*Holokost, İnsandılaştırma ve Değersizleştirme*”, özellikle insandılaştırma kavramını Türkçe olarak tanıtmayı amaçlamakta ve diğer derslerden farklı olarak duygusal ve bilişsel süreç üzerine katmanlı olarak bir çalışma sunmaktadır. Holokost eğitimlerinde özellikle empati kurmaya, rol yapma/ kendini kişinin yerine koyma üzerinden yapma durumuna eleştiri getirilmesine rağmen, bu derste insandılaştırma kavramının soyutluğu da dikkate alınarak bu yöntem özellikle seçilmiştir. Sonrasında, katılımcıyı dünyadaki insandılaştırmanın başka seviyelerdeki örnekleriyle de tanıştırmak, katılımcının kendi içinde yaşadığı ortam üzerine eleştirel düşünmesini sağlamak amaçlanmaktadır.

Beşinci sırada yer alan, “*Sağlam Kafa Sağlam Vucüta mı Bulunur? Peki ya “Sağlam Toplum”? Öjeni Hareketi ve Holokost*” dersi, isminin de uzunluğu ile aslında kendi mesajını başlığında taşımaktadır. Bu ders toplumsal iyi, sağlam toplum, Aryanlaştırma, üstün ırk ve öjeni gibi kavramları tartışmaktadır. Öjeni üzerine yazılmış sınırlı Türkçe kaynağı bir araya getirmesinin yanında, kavramın 1930’ların Almanya’sı ile ilişkisini de kurmaktadır.

Altıncı ders olan “*Türkiye’de Yahudiler ve 1934 Trakya Olayları*”, özellikle Holokost’un Türkiye ile ilişkisini kurması, dönemin politikaları ve arka planı hakkında bilgi vermesi açısından anlamlıdır. Bu ders Trakya Olayları temelinde tarihsel kavrama, tarihsel analiz ve yorum, tarihsel empati ile tarihsel sorun analizi ve karar verme becerilerini geliştirmeyi hedeflemektedir. Katılımcılara; dönemin basınında yer alan, farklı bakış açıları sunan haberleri ve köşe yazılarını analiz etme şansı vermektedir.

12 | GİRİŞ

Ders, farklı katılımcı gruplarında uygulanabilecek çeşitli alternatifler ve dönemle ilgili geniş bir malzeme sunulmaktadır.

Yedinci ders olan “*Savaş, Holokost ve Hayatları Çalınan Çocuklar*”, Holokost’un sembolü haline gelmiş olan Anne Frank’ı ve onun üzerinden çocuk ya da genç kategorisine soktuğumuz tüm kişilerin durumunu anlamaya yönelik yazılmış bir derstir. Ders, sadece Anne Frank’ın Hatıra Defteri ile kısıtlanmamış olup katılımcıların, dönemin tarihsel arka planına ve o dönemde Avrupa’da bulunan Yahudilerin gündelik hayatlarına dair fikir sahibi olmalarını sağlamaktadır. Ders, Anne Frank’ın yaşam öyküsü aracılığıyla, hem genel olarak dönem hakkında hem de Holokost’a dair farkındalık kazandırmayı amaçlamaktadır.

Sekizinci sırada yer alan “*Holokost, Özgürlük ve Sorumluluk*” dersi, Yahudi Soykırımı sürecinde bulunan bireyler üzerinden sorumluluk ve özgürlük kavramlarını sorgulamaktadır. Son dönem Holokost çalışmalarında yaygın olarak kullanılan, birey ve aktörleri beşli kategori içerisinde değerlendirmeye çalışan yaklaşımı (Failler, İşbirlikçiler, Mağdurlar, İzleyenler, Kurtarıcılar) hem Türkçe kaynak yaratarak anlatan hem de bu bakış açısına eleştirel bir perspektif sunmayı amaçlayan bir derstir.

Dokuzuncu ders olan “*Geçmişle Yüzleşme ve Adalet*”, bizim için Holokost ve dünyanın başka yerlerinde gerçekleşen soykırımlarda ve benzer olaylarda yer alan faillerin, tarihin herhangi bir noktasında, devletler nezdinde veya mahkemeler önünde, bunun hesabını verdikleri veya vereceklerinin bilgisini sunmak ve geleceğe biraz daha umut ile bakabilmemizi sağlayacak olan adaletin, bir nebze de olsa yerini bulduğunu örneklerle katılımcılara anlatma amacı taşımaktadır. Ders, bazı hukuksal terimleri ve mahkemeleri tanıtmanın yanı sıra, son dönemde/yüzyılda sıkça da karşımıza çıkan tarihle yüzleşme kavramı üzerine düşünmemizi amaçlamaktadır.

Bu derslerin Holokost ile ilişkili tüm konuları ele alamadığının farkındayız. Gerek tarihsel süreçte gerekse günümüzde yaşanan birçok vakayı ele alan yeni dersler geliştirmek gerekiyor. Geliştirdiğimiz derslerin Holokost’u ve diğer soykırımları oluşturan mekanizmaları anlamamıza katkı sunması, bunlarla başa çıkabilme pratikleri konusunda bireyleri güçlendirebilme yolları sunması ve daha iyi bir dünyanın mümkün olduğu inancını pekiştirmesi dileğiyle...

Kasım 2019

Belin Benezra Yensarfati - Kenan Çayır

Ders 1

**HOLOKOST
ZAMAN ÇİZELGESİ**

Ders ile ilgili eklere sehak.org adresinden erişebilirsiniz.

Ders 1

HOLOKOST ZAMAN ÇİZELGESİ'

KAZANIMLAR:

1. Holokost'un geniş bir coğrafyaya ve uzun zaman dilimine yayılan (1933-1945), farklı yaş ve kimliklerden kişileri/grupları etkileyip mağdur eden bir soykırım olduğunu kavrar.
2. II. Dünya Savaşı sürecinin, Holokost'u birebir etkilediğini kavrar.
3. Holokost'un adım adım ilerleyen bir süreç olduğunu ve Holokost'un gerçekleştiği uzun zaman diliminde olaylar karşısında bireysel olarak, devlet olarak ya da sivil toplum örgütü düzeyinde tepki göstermenin mümkün olduğunu kavrar ve zamanında müdahale edildiklerinde soykırımların önlenebileceğini fark eder.
4. Holokost'un sadece bir ülkenin iktidarı tarafından değil, farklı ülkeler ve bireylerin işbirliğiyle gerçekleşebildiğini kavrar.
5. II. Dünya Savaşı'nda tarafsız olduğu halde, Türkiye'nin de Holokost tarihiyle bağlantılı bir tarihi olduğunu kavrar ve Türkiye'nin Holokost karşısındaki tutumu hakkında bilgi sahibi olur.

SÜRE: 170 dakika

MALZEMELER: Tahta Kalem, uhu-tag, renkli A4 kağıtlar, projeksiyon

ÖN HAZIRLIK: A4 kâğıdına EK 1'den bir kopya bastırarak çoğaltın.

EK 2, EK 3, EK 4, EK 5, EK 6'dan birer kopya ve her biri farklı bir renkte A4 kâğıdına olmak üzere çoğaltın.

EK 7 ve EK 8'de yer alan resimleri projeksiyonda göstermeye hazır hale getirin.

EK 9'u katılımcı sayısı kadar çoğaltın.

EK 1'deki A4 kâğıtlarına basılmış olan yılları, sınıf duvarına dersten önce yatay biçimde yan yana asıp hazır edin.

YAZARDAN NOT:

Amerika Holokost Anma Müzesi (United States Holocaust Memorial Museum - USHMM) tarafından hazırlanan bu ders, tarafımca Türkçeye uyarlanmış, yer yer değiştirilmiş ve Türkiye hakkındaki yeni belgelerle zenginleştirilmiştir. “Holokost Zaman Çizelgesi” adındaki bu etkinlik sayesinde, Holokost gibi son derece karmaşık ve farklı katmanları olan tarihi bir olay hakkında, kısa bir zaman zarfında katılımcıları bilgilendirmek mümkündür. Farklı bir kaynak gösterilmediği sürece tüm belgeler USHMM’in arşiv belgelerinden alınmıştır. Tüm belgeler birinci el kaynaklara dayanmaktadır.

Bu etkinlik, katılımcılar ile ırkçılık, önyargı, soykırım, ayrımcılık, adalet, demokrasi, mülteci ve vatandaşlık kavramlarını, Nazi diktatörlüğü ve Holokost kapsamında tartışmayı amaçlamaktadır. Katılımcıların bireysel/toplumsal/ahlaki sorumluluk, aktif yurttaşlık, insan haklarına ve farklılıklara saygı gibi değerlerin önemini kavramalarını hedeflemektedir.

Holokost eğitimi temelde bir tarihle yüzleşme eğitimidir. Holokost’un başta gelen sorumlusu Almanya’nın ya da diğer sorumlu batı ülkelerinin bu tarihle yüzleşmesinin kolay olmadığı, bunun uzun yıllar aldığı ve hala devam eden zor bir süreç olduğunu akılda tutmak önemlidir. Aynı şekilde katılımcıların, her ülkenin geçmişinde karanlık sayfaların var olabileceğini ve toplumların ancak tarihleriyle yüzleşerek ve geçmişlerinden dersler çıkararak geleceğe daha sorumlu, aktif bireyler yetiştirebileceklerini ve ülkelerinde toplumsal barışı sağlayabileceklerini anlamaları da önemlidir.

Çoğunluğunu Müslümanların oluşturduğu toplumlarda Holokost, güncel İsrail-Filistin meselesine duyulan hassasiyet nedeniyle zor bir konu haline gelmektedir. Katılımcılar bu farklı tarihi olaylar arasında, yani Holokost ve İsrail Devleti’nin kuruluşu/Nakba Günü’nü ilişkilendirebilir ve bu hassasiyetleri nedeniyle etkinlik süresince antisemitizm kapsamına girebilecek yorumlarda bulunabilirler. Bu durumda öğretmenin/kolaylaştırıcının oynayacağı rol ve bu tür yorumlara doğru bir şekilde tepki verebilmek çok önemlidir. Öncelikle, Holokost ve İsrail Devleti’nin kuruluşunun/Nakba’nın farklı tarihi olaylar olduğunun altı çizilmeli ve Holokost’un İsrail Devleti’nin tarihi dayanağı ve tek kurulma nedeni olmadığı belirtilmelidir. Antisemitizm konusunda farkındalık artırılmalı; bunun bir ırkçılık türü olduğu ve toplumlar/gruplar hakkındaki genelleyci, basite indirgeyici yorumların gerçekleri yansıtmadığını anlatmak önemlidir. Dersin ileriki aşamalarında antisemitizm tanımını da bulabilirsiniz.

DERS İZLEĞİ:

1. AŞAMA (10 dk.)
 - 1.A. Hazırlık Soruları - Beyin Fırtınası
 - 1.B. Bilgi Aktarımı - Anlatım
 - 1.C. Etkinlik Temel Prensiplerinin Aktarımı - Anlatım
2. AŞAMA (30 dk.)
 - 2.A. Holokost Mağdurları Kimlik Fişlerinin Dağıtılması ve Yapıştırılması - Bireysel ve Büyük Grup Çalışması
 - 2.B. Zaman Çizelgesi Üzerine Tartışma - Büyük Grup Çalışması
3. AŞAMA (30 dk.)
 - 3.A. II. Dünya Savaşı ile İlgili Fişlerin Dağıtılması ve Yapıştırılması - Bireysel ve Büyük Grup Çalışması
 - 3.B. Zaman Çizelgesi Üzerine Tartışma - Büyük Grup Çalışması
 - 3.C. Holokost Tarihi ile İlgili Fişlerin Çalışılması - Büyük Grup Çalışması
 - 3.D. Zaman Çizelgesi Üzerine Tartışma - Büyük Grup Çalışması
4. AŞAMA (30 dk.)
 - 4.A. Yahudi Karşıtı Yasalar ve Kararnameler Fişlerinin Dağıtımı ve Yapıştırılması - Bireysel ve Büyük Grup Çalışması
 - 4.B. Zaman Çizelgesi Üzerine Tartışma - Büyük Grup Çalışması
5. AŞAMA (30 dk.)
 - 5.A. Dünyanın Holokost'a Yanıtı Fişlerinin Dağıtılması ve Yapıştırılması - Bireysel Çalışma
 - 5.B. Zaman Çizelgesi Üzerine Tartışma - Büyük Grup Çalışması
6. AŞAMA (30 dk.)
 - 6.A. Türkiye ve Holokost ile İlgili Fişlerin Dağıtılması ve Yapıştırılması - Bireysel Çalışma
 - 6.B. Zaman Çizelgesi Üzerine Tartışma - Büyük Grup Çalışması
7. AŞAMA (10 dk.)
 - 7.A. Çıkış Etkinliği Kartının Doldurması - Bireysel Çalışma

SÜREÇ:

1. AŞAMA (10 dk.)

1.A. Hazırlık Soruları - Beyin Fırtınası

Derse hazırlık aşamasında katılımcılara aşağıdaki iki soruyu yöneltin. Hızlı bir şekilde katılımcıların ön bilgilerini harekete geçirmeye çalışın.

- Holokost kavramını duydunuz mu?
- Holokost (Yahudi Soykırımı) hakkında neler biliyorsunuz?
- Sizce, duvardaki zaman çizelgesi neden 1933 - 1945 arasını kapsamaktadır?

1.B. Bilgi Aktarımı - Anlatım

Aşağıda yer alan **Öğretmene Not 1**'den yararlanarak (katılımcılardan gelen cevapları da göze önüne alarak), bu derste 1933-1945 yılları arasında yaşanan Yahudi Soykırımı'nı işleyeceğinizi aktarın ve kısaca bilgi verin.

Öğretmene Not 1:

Holokost, Shoah ya da Yahudi Soykırımı, II. Dünya Savaşı'nda işgal altındaki Avrupa'da yaklaşık altı milyon Yahudi'nin, Nazi Almanyası ve işbirlikçileri tarafından devlet himayesinde, sistematik olarak zulme uğratılması ve katledilmeleridir.

Holokost'un tek kurbanları Yahudiler değildi. Ancak Nazilerin Yahudi kurbanlara karşı uyguladıkları istisnai tutum nedeniyle Yahudilerin Holokost'ta ayrı bir yeri olduğunun da altını çizmek önemlidir. Buradaki istisnai tutumdan kasıt; hem Holokost sonucu hayatını kaybeden Yahudilerin sayısı hem de Nazilerin üstün ırk yaratma gayesiyle aşağı ırk olarak kabul ettikleri ve Alman toplumuna ve ırkına zarar verdiklerini düşündükleri tüm Yahudileri yok etme istekleriydi. Yahudi düşmanlığını ifade eden antisemitizme verilecek en uç örnek Holokost'tur.

Zaman çizelgesinin başlangıç ve bitiş yıllarının 1933 yılıyla başlayıp 1945 yılıyla sona ermesinin sebebi, 1933 yılında Almanya'da Nasyonal Sosyalist Nazi Partisi'nin iktidara gelmesi ve 1945 yılında II. Dünya Savaşı'nın ve Nazi Partisi'nin iktidarının bittiği yıl olmasıdır.

1.C. Etkinlik Temel Prensiplerinin Aktarımı - Anlatım

Derse başlamadan önce, en üst sütunda yatay biçimde, soldan sağa doğru zaman çizelgesi gibi büyüyen yıllar yapılandırılmıştı. Farklı kategorilerdeki fiş gruplarının her birini katılımcılarla çalıştıkça, yıllar satırı altında, alt alta yatay birer satır yaratacak şekilde dizmeleri için katılımcıları yönlendirin. Katılımcılara, farklı kategorilerden fişleri, gerçekleştiği yılın altına gelecek şekilde duvardaki zaman çizelgesine yapıştırabileceklerini aktarın. Aşağıdaki **Öğretmene Not 2**'den faydalanarak dersin içeriğiyle ilgili temel prensipleri katılımcılara aktarabilirsiniz.

Öğretmene Not 2:

Bu dersin içeriği ile ilgili üç temel prensibi katılımcılara aktarın.

İçerik: Katılımcılara dağıtılan tüm fişler birinci el kaynaklara ve araştırmalar sonucu elde edilen bilgilere dayanmaktadır. Bu kaynaklar; görsel belgeler (fotoğraflar), somut bir eşyanın fotoğrafı (pasaport ya da bir kutu), röportajlara, tanıklıklara dayanan bilgiler olabilir. Örneğin, ikinci aşamada dağıtılacak mağdurların kimlik fişleri; Holokost'u birebir yaşayan kişilerin, akrabalarının, tanıdıklarının ya da failerin tanıklıklarına dayanarak hazırlandı. Katılımcılara Türkiye gibi II. Dünya Savaşı'na aktif olarak girmemiş bir ülkenin insanları olarak, niye Holokost tarihi üzerine bir çalışma yaptığımızı anlatmak faydalı olabilir. Öncelikle onlara, konuya katman katman yaklaşılabileceği ve aslında konunun herkesi ilgilendiren insan hikâyeleri olduğu söylenebilir. Üstelik II. Dünya Savaşı'na son ana kadar girmediyse de aslında Türkiye'nin de bu tarihin bir parçası olduğu, Yahudilerin kurtarılmaları ya da ölmeleri konularında payı/sorumluluğu olduğu söylenebilir.

İnsanlık tarihinin en karanlık sayfalarından biri olan ve soykırımın suç olarak kabul edilmesinin önünü açan Holokost'u öğrenmenin, güncel insan hakları ihlalleri ve toplu katliamlar konusunda farkındalık yaratması ve bireylerin, toplumların bu ihlaller karşısında sessiz kalmalarının sonuçlarını göstermesi açısından çok faydalı olacaktır. Türkiye söz konusu olduğunda, bir başka önemli faktör de Türkiye'deki antisemitizm ve Holokost'un inkârı konularıdır. Bu nedenle bu konuda bilgi sahibi olmanın gerekli olduğu üzerinde durulabilir.

Bağlam: Bu uygulama, kronoloji ve mekân kavramlarını merkezine alan bir zaman çizelgesi çalışmasıdır. "İnsanlar savaşta Yahudileri kurtardı mı?" diye sorulursa buna cevap verebilmek için şu soruların cevaplarını da bilmek gerekiyor: "Kim, nerede, ne zaman kurtardı?" Çünkü Holokost sırasında bir Yahudi'nin ya da bir mağdur grubu mensubunun hangi yılda nerede olduğu, hangi ülkenin vatandaşı olduğu ya da olmadığı çok önem taşıyordu ve o kişi için bu durum ölüm kalım meselesiydi. Konunun uzun bir zaman dilimine, farklı mekânlara ve mağdur gruplarına dayandığı ve Holokost'un bu mağdur grupların buldukları coğrafi konuma göre farklılaştığı ve değişik kronolojiler içerdiği görülüyor.

Karmaşıklık: Holokost farklı coğrafyalarda, farklı şekillerde, çeşitli fail grupları tarafından gerçekleştirilen ve uzun bir zaman dilimine yayılan, savaşın gidişatıyla da yakından ilişkili olarak gelişen karmaşık ve anlaşılması zor bir tarihi olaydır. İnsanlık tarihinin en büyük toplu ölüm olaylarından birisi olması sebebiyle de zor bir konudur. Soykırımın suç olarak kabul edilmesi Holokost'un ardından mümkün oldu. "Soykırım suçu" kavramına ilk kez Nazilerin önde gelen isimlerinin "barışa karşı işlenen suçlar, savaş suçları ve insanlığa karşı işlenen suçlar"dan yargılandığı Nürnberg Uluslararası Askeri Ceza Mahkemesi'nde gönderme yapıldı.

Vakit varsa; katılımcılarla, 12. Sınıf Çağdaş Türkiye ve Dünya Tarihi (2017-2018) ders kitabında da yer alan (Sayfa 68), 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen "*Soykırım Suçunun Önlenmesine ve Cezalandırılmasına dair Sözleşme*" okunabilir.

2. AŞAMA (30 dk.)**2.A. Holokost Mağdurları Kimlik Fişlerinin Dağıtılması ve Yapıştırılması - Bireysel ve Büyük Grup Çalışması**

EK 2’de yer alan Holokost mağdurları kimlik fişlerinden katılımcıların her birine birer kimlik fişi düşecek şekilde dağıtın. Toplamda 28 kimlik fişi mevcuttur. Katılımcı sayısı daha fazla ise, ikili gruplar ile bu çalışmayı yapabilirsiniz. Katılımcılardan, ellerindeki fişleri okumalarını isteyin. Katılımcılar fişleri okurken, aşağıdaki tabloyu tahtaya çizin. Sonra katılımcılardan tahtadaki tablodaki gibi, ellerindeki fişlere bakarak, defterlerine mağdurun hangi ülkeden olduğu, cinsiyeti, mağdur grubu/kimliği ve bu kişinin Nazi zulmüne ilk hangi yılda uğradığı ve o zaman kaç yaşında olduğunu not etmesini isteyin.

ÜLKE	YAŞ	CİNSİYET	MAĞDUR GRUBU/KİMLİĞİ

Katılımcıların birkaçından sırayla, dağıtılan fişteki kimliğin hikâyesini tablodaki sorular doğrultusunda sınıfa anlatmasını isteyin. Ardından katılımcılardan, ellerindeki fişi, fişteki kimliğin duvarda asılı olan yıllardan ilk Nazi zulmüne uğradığını düşündüğü yılın altına yapıştırmasını isteyin. Katılımcılar, mağdurun grubunu/kimliğini, yaşını, cinsiyetini, ülkesini söylerken, siz de tahtada çizdiğiniz tabloyu doldurun. Tabloya yazdığınız örnekleri daha da çoğaltmak isterseniz, katılımcılara “tabloda görünenlerden farklı yaş, cinsiyet ve mağdur gruplarının hikâyesini okumuş olan var mı?” sorusunu yöneltin. Onların hikâyesini de tabloya ekleyin. Aşağıda sizin için örneği verilmiş mağdur gruplarından eksik varsa siz katılımcılara hatırlatın. Bu aşamada, katılımcıların çizdiği tablo aracılığıyla Nazi rejiminde ve Nazi rejimi yüzünden çok farklı yaştan, gruptan ve ülkeden insanın mağdur olduğunu fark etmelerini sağlayın.

ÜLKE	YAŞ	CİNSİYET	MAĞDUR GRUBU/KİMLİĞİ
Almanya	2	Kadın	Yahudiler
Polonya	35	Erkek	Romanlar/Çingeneler
Fransa	5	...	Eşcinseller
Çekoslovakya	21	...	Yehova Şahitleri
Belçika	13	...	Bedensel ve Zihinsel Engelliler
Yugoslavya	Akıl Hastaları
Macaristan	Siyasi Muhalifler
Ukrayna	Slavlar
Litvanya

2.B. Zaman Çizelgesi Üzerine Tartışma - Büyük Grup Çalışması

Katılımcılardan duvarda kimlik fişleri ile doldurulmuş olan zaman çizelgesini dolaşmalarını ve farklı mağdur grupları temsilcilerinin hikâyelerini okumalarını isteyin. Aşağıdaki soruları sorarak büyük grup tartışması başlatın:

- Bu kadar farklı gruptan, yaştan ve ülkeden insanın Nazi zulmüne uğradığını biliyor muydunuz? İnsanların farklı zamanlarda Nazi zulmüne uğraması sizi şaşırttı mı?
- Mağdur olma durumunun yoğunlaştığı yıllar var mı? Bu yoğunlaşmanın nedeni ne olabilir?
- Belli yıllarda belli ülkelerde daha çok mağdur olma durumu var mı? Bu yoğunlaşmanın nedeni ne olabilir?
- Mağduriyet görülmeyen yıllar var mı? Bunun nedeni ne olabilir?
- Bu zaman çizelgesinden yeni öğrendiğiniz bir şey var mı?

Öğretmene Not 3:

Tartışmayı yürütürken katılımcıların farklı yıllarda, farklı coğrafyalarda Nazi zulmüne uğrayan insanlar olduğunu ve bu kişilerin sadece Yahudilerden oluşmadığını fark etmeleri önemlidir.

Eğer zaman kısıtlamanız varsa, **EK 2**'deki fişlerden farklı ülke ve mağdur gruplarını temsilen daha küçük bir seçki yapılabilir ve bir fişi iki katılımcıya vererek çalışmayı gerçekleştirilebilirsiniz. Aynı şekilde zaman kısıtlamasına göre, Holokost'un önde gelen mağdur gruplarından en az 5 farklı gruptaki (Yahudiler, Romanlar/Çingeneler, Eşcinseller, Bedensel ve Zihinsel Engelliler, Siyasi Muhalifler) mağdur hikâyesini bütün sınıfla paylaşılmasını sağlayın.

3. AŞAMA (30 dk.)

3.A. II. Dünya Savaşı ile İlgili Fişlerin Dağıtılması ve Yapıştırılması - Bireysel ve Büyük Grup Çalışması

EK 3'te yer alan Holokost ve II. Dünya Savaşı tarihiyle ilgili fişleri katılımcılardan her birine dağıtın. Toplamda 29 adet fiş bulunmaktadır. Bu aşamada, EK 3'te kronolojik sırayla yer alan II. Dünya Savaşı tarihi ile ilgili fişler ve Holokost tarihi ile ilgili fişler iki etap halinde zaman çizelgesine yerleştirilecektir.

İkinci aşamadaki kimlik fişlerinde olduğu gibi, her bir katılımcının kendilerine dağıtılmış fişi incelemesini ve fişteki olayı defterine birkaç cümleyle özetlemesini isteyin. Önce, sadece II. Dünya Savaşı tarihiyle ilgili fişi olan birkaç katılımcının ellerindeki fişi grupla paylaşmalarını isteyin. Daha sonra, II. Dünya Savaşı tarihiyle ilgili fişi olan tüm katılımcılardan ellerindeki fişlerini duvarda olayın tarihinin altına (birinci kategori Holokost mağdurları kimlik fişlerinin bir alt sırasına) yapıştırmalarını isteyin. İkinci kategori fişlerin hepsi duvarda aynı hizada kimlik fişlerinin bir alt seviyesinde görülmelidir.

Öğretmene Not 4:

II. Dünya Savaşı tarihiyle ilgili olayların yer aldığı fişlerden biri de Polonya'nın Nazi Almanyası tarafından 1939'da işgal edildiğiyle ilgili belgedir. Polonya'nın 1939'da işgale uğramasıyla Polonyalı mağdur grupları (örneğin: Lehler, Polonyalı Yahudiler) 1939 yılında Nazi zulmüne uğramıştır. Eğer katılımcılar mağdur fişlerini doğru yılların altına yapıştırmışlarsa, genel olarak Polonyalı mağdur gruplarına ait kimlik fişlerinin 1939 yılı altında yer alması gerekir. Diğer ülkelerin işgali ve o ülkedeki mağdur gruplarının mağduriyeti arasındaki bağlantıyı da katılımcılara gösterin. Örneğin, Avusturya 1938'de Naziler tarafından ilhak edildi; dolayısıyla mağdurun hikâyesine özel bir durum olmadığı müddetçe, Avusturyalı mağdurlar 1938 yılı altında yer almalıdır. Diğer mağdurların buldukları ülkelerin işgal yılları ise şu şekildedir: Mart 1939 Çekoslovakya, Nisan 1940 Danimarka ve Norveç, Mayıs 1940 Belçika ve Hollanda, Haziran 1940 Fransa, Haziran 1941 Sovyetler Birliği, 1941 Yugoslavya.

3.B. Zaman Çizelgesi Üzerine Tartışma - Büyük Grup Çalışması

Katılımcılardan ikinci kategori fişlerdeki ülkelerin işgal durumuna göre ilk dağıtılan kimlik fişlerini yapıştırdıkları yılı kontrol etmelerini yanı sıra düzeltmelerini isteyin. Bu arada tüm katılımcılarla sınıfta duvardaki fişlerin önünde bulunduğunuzdan onlardan II. Dünya Savaşı ile ilgili duvara yapıştırılan diğer fişleri de okumalarını ve belli bir yılın altında yer alan iki farklı renk ve kategorideki fiş arasındaki bağlantıyı görmelerini sağlayın. EK 7'deki haritayı katılımcılarla paylaşın. Kısaca Nazi işgalindeki Avrupa haritası üzerine konuşun.

II. Dünya Savaşı ile ilgili olayların gerçekleştiği yıllara göre katılımcılara başka sorular da sorulabilir: Örneğin, "Sizce neden eşcinseller ve siyasi tutuklular daha önceki yıllarda mağdur oluyor?". Aşağıdaki Öğretmene Not 5'ten faydalanarak eşcinsellerin ve rejim muhaliflerinin maruz kaldıkları uygulamaları katılımcılarla tartışın.

Öğretmene Not 5:

Ocak 1933'te iktidara gelişinden sonraki aylarda Adolf Hitler; örgütleri, siyasi partileri ve eyalet hükümetlerini zorla Nazi hedeflerine çeken ve onları Nazi liderliği altında toplanmaya zorlayan toplu bir “senkronizasyon” politikasına girişti. Kültür, ekonomi, eğitim ve hukuk Nazi kontrolü altına girdi. Sendikalar kapatıldı; işçiler, çalışanlar ve işverenler Nazi kuruluşlarına girmeye zorlandı. Fırtına Birlikleri (SA olarak adlandırılan yardımcı polis birlikleri) ve Gestapo (Gizli Hükümet Polisi) ajanları kapı kapı dolaşarak Hitler'e düşman olanları aradı. Sosyalistler, komünistler, sendika liderleri ve Nazi Partisi aleyhine konuşan diğerleri tutuklandı ve bazıları öldürüldü.

Almanya Parlamentosu (Reichstag) 27 Şubat 1933 gecesi yakıldı. Hitler, devlet başkanı Hindenburg'u kasıtlı çıkarılan bu yangınla olağanüstü hâl ilan etmeye ikna etti. Hükümet, bu yangını çarptırılmış bir şekilde komünistlerin devleti ortadan kaldırma girişimi olarak sundu. Popüler söylemde “Reichstag Yangını Kanunu” olarak bilinen düzenlemeler, toplanma hakkını, ifade özgürlüğünü, basın hürriyetini—polis soruşturmalarına kısıtlama getirme de dahil olmak üzere—ve diğer anayasal himayeleri askıya aldı. 1933 yılının ortalarında, Nazi Partisi tek siyasi parti hâline geldi ve örgütlü rejim muhaliflerinin hemen hemen tümü ortadan kaldırıldı.

SA ve SS (Adolf Hitler ve diğer parti liderleri için özel muhafız birliği olarak kurulan Koruyucu Takım, daha sonra yardımcı polis gücü ve toplama kampı muhafızları olarak da hizmet gördüler ve 1934 sonrası Nazi Partisi'nin özel ordusu haline geldiler) de dâhil, birçok farklı grup Almanya'nın her yerinde boş ambarlarda, fabrikalarda ve diğer yerlerde yüzlerce geçici “kamp” kurarak, siyasi muhalifleri mahkemeye çıkarmadan ve zalimce koşullar altında buralarda tuttu. Bu kamplardan biri, 20 Mart 1933'te Dachau'da, I. Dünya Savaşı'nda kullanılmış ve daha sonra terk edilmiş bir mühimmat fabrikasında kuruldu.

Diğer taraftan Naziler iktidara geldikten sonra ırksal mücadeleyi kazanma amacıyla Almanya'daki eşcinsellik “kusurunun” kökünü kazımak için Alman erkek eşcinsellere yapılan zulmün şiddetini artırdı. Yapılan zulümler, eşcinsel örgütlerin tasfiyesinden, toplama kamplarına hapsedmeye kadar değişiyordu.

Naziler, erkek eşcinsellerin Alman ulusu için savaşamayacak zayıf ve kadınsı erkekler olduğuna inanıyordu. Eşcinsellerin çocuk yapmalarının mümkün olmayacağını ve Alman doğum oranını artırmayacaklarını düşünüyorlardı. Naziler, aşağı ırkların “Aryanlardan” daha fazla çocuk yaptığını düşündüğü için Almanya'nın üreme potansiyelini azaltan her şeyi ırksal bir tehlike olarak görüyordu.

6 Mayıs 1933'te SA'nın (Fırtına Birlikleri) önderlik ettiği öğrenciler Berlin'deki Cinsel Bilimler Enstitüsü'nü basarak eşi benzeri olmayan kütüphanesine el koydu ve bu koleksiyonun büyük bir kısmı, diğer binlerce “yozlaşmış” olarak görülen edebiyat eserleriyle birlikte dört gün sonra Berlin şehir merkezinde yakılarak yok edildi.

Eşcinsel bar ve kulüpler kapatıldı, yayınları yasaklandı. Naziler bu ilk aşamada eşcinselleri, destek şebekelerini yok ederek yeraltına inmeye mecbur bıraktı. Gestapo, 1934 yılında yerel polis kuvvetlerine eşcinsel faaliyetlerde bulunan tüm erkeklerin listesini tutmaları talimatını verdi. Naziler, bu “pembe listeleri” polis eylemleri sırasında eşcinsel bireyleri ele geçirmek için kullandı.

Daha fazla bilgi için şu web sitelerinden yararlanabilirsiniz.

<https://www.ushmm.org/outreach/tr/article.php?ModuleId=10007669>

<https://www.ushmm.org/wlc/tr/article.php?ModuleId=10005261>

3.C. Holokost Tarihi ile İlgili Fişlerin Çalışılması - Büyük Grup Çalışması

Holokost tarihi ile ilgili olayların yer aldığı fişlere denk gelmiş olan birkaç katılımcının bunları grupla paylaşmalarını isteyin. Daha sonra tüm katılımcılardan ellerindeki fişleri ilgili tarihin altına yapıştırmalarını söyleyin. Sonra tüm katılımcılardan zaman çizelgesini gezmelerini, mağdurlar ve Holokost tarihiyle ilgili olaylar arasında bağlantı kurmalarını isteyin.

3.D. Zaman Çizelgesi Üzerine Tartışma - Büyük Grup Çalışması

Katılımcılarla zaman çizelgesini incelerken **Öğretmene Not 6**'daki bilgilerden de faydalanarak hem Holokost tarihi ile ilgili fişler üzerinden hem de genel olarak duvarda bulunan iki kategorideki fişlerden neler öğrendikleri üzerine bir tartışma başlatın.

Öğretmene Not 6:

Holokost tarihi ile ilgili fişleri göstererek bazı önemli noktaların üzerinde durabilirsiniz:

Örneğin, Nihai Çözüm Kararı'nın 1942'de alındığını ve bundan önce ölüm kampları olmadığını ama "ötenazi" kapsamında Almanların ve *Einsatzgruppen* (Mobilize Katliam Birlikleri) tarafından doğuda Almanlar Sovyetler Birliği'ni işgal ettikten sonra, toplu ölümlerin meydana geldiğini hatırlatabilirsiniz.

Katılımcılara getto, toplama, çalışma, transit ve öldürme kampları arasındaki farkı bilip bilmediklerini sorabilirsiniz. Bunlar hakkında bilgi verebilirsiniz. Toplama ve öldürme kamplarının sayıları hakkında bilgileri olup olmadığını sorabilirsiniz. **EK 8**'deki Avrupa'daki SS toplama ve imha kampları ilgili haritayı da katılımcılarla paylaşabilirsiniz.

Katılımcıların bir ülkenin Nazi işgaline uğradığında oradaki Yahudilerin ve diğer mağdur gruplarının bundan etkilendiğini, yani savaşın gidişatıyla Holokost arasında çok sıkı bir ilişki olduğunu anlamalarını sağlayın. Ayrıca Holokost'un aşamalı olarak gerçekleştiğini; oldukça yaygın olan kanaatin aksine işgal edilen Avrupa topraklarında mağdur gruplarının toplandığı binlerce getto, toplama ve imha kampı olduğunu anlamalarını sağlayın. Mağdur gruplarının çok farklı şekillerde ölüme mahkûm edildiklerini anlatın. Holokost'un kısa bir süre içinde tüm mağdurların Auschwitz İmha Kampı'nda zehirli gazla öldürülüp, krematoryumlarda yakılmalarıyla gerçekleşmediğinin altını çizin. Bu tarihin çok daha karmaşık olduğunu, farklı coğrafyalarda farklı şekillerde ve çok uzun bir zaman dilimine yayılarak, savaşın gidişatıyla da yakından ilişkili olarak geliştiğini belirtin.

4. AŞAMA (30 dk.)

4.A. Yahudi Karşıtı Yasalar ve Kararnameler Fişlerinin Dağıtım ve Yapıştırılması - Bireysel ve Büyük Grup Çalışması

EK 4'teki Yahudi Karşıtı Yasalar ve Kararnameler fişlerini katılımcı sayısına göre tekli olarak ya da ikili, üçlü gruplar arasında dağıtın. Toplam 12 adet fiş bulunmaktadır.

Katılımcılardan fişleri incelemelerini ve sınıfla paylaşp zaman çizelgesinde üçüncü sıraya ve ilgili tarihin altına yapıştırmalarını isteyin. Her kategori/sıra arasında bağlantılar kurmaya ve bazı sonuçlar çıkarmaya teşvik edin.

4.B. Zaman Çizelgesi Üzerine Tartışma - Büyük Grup Çalışması

Zaman çizelgesinin bu kategorisini gezerken, katılımcılara farklı yasalardan bahsedin. Katılımcılardan bu yasalardan ilginç bulduklarını, daha önce bilmedikleri veya varsa yeni öğrendikleri yasaları paylaşmalarını isteyin.

Öğretmene Not 7:

Bu adım, tercihe göre, Antisemitizm konusuna giriş yapmak için kullanılabilir. Antisemitizmin genel bir tanımını katılımcılara verilebilir ve günümüzde hala bir sorun olduğu, ırkçılığın bir versiyonu olduğu, farklı siyasi görüş ve ideolojilerden beslendiği anlatılabilir. Bu konuda detaylı bilgiyi ders sonunda yer alan **Öğretmene Not 12'**de bulabilirsiniz.

5. AŞAMA (30 dk.)

5.A. Dünyanın Holokost'a Yanıtı Fişlerinin Dağıtılması ve Yapıştırılması - Bireysel Çalışma

EK 5'teki "Dünyanın Holokost'a Yanıtı" fişlerini katılımcı sayısına göre tekli olarak ya da ikili, üçlü gruplar arasında dağıtın. Toplam 16 adet fiş bulunmaktadır.

Önceki aşamalarda olduğu gibi yine katılımcılardan fişleri incelemelerini isteyin. Katılımcılara ellerindeki fişe göre kimin, nerede ve ne zaman tepki verdiğini defterlerine not etmesini söyleyin. Daha sonra fişlerini sınıfla paylaşp zaman çizelgesinde dördüncü kategori olarak bir alt sıraya ilgili tarihin altına yapıştırmalarını isteyin.

5.B. Zaman Çizelgesi Üzerine Tartışma - Büyük Grup Çalışması

Diğer aşamalarda olduğu gibi katılımcıların zaman çizelgesini gezmelerini isteyin. Tartışma sırasında aşağıda yer alan **Öğretmene Not 8'i** göz önünde bulundurun.

Öğretmene Not 8:

Süreç boyunca bazen bireysel, bazen hükümetler, bazen de sivil toplum kuruluşları seviyesinde tepkiler verildiğini; zaman çizelgesinin en başından en sonuna kadar tepki vermenin mümkün olduğunu; bu tepkilerin bazen olumlu bazen de olumsuz olduğunu katılımcıların kavramalarını sağlayın.

6. AŞAMA (30 dk.)

6.A. Türkiye ve Holokost ile İlgili Fişlerin Dağıtılması ve Yapıştırılması - Bireysel Çalışma

EK 6'daki Türkiye ve Holokost ile ilgili fişleri katılımcı sayısına göre tekli ya da ikili, üçlü gruplar arasında dağıtın. Toplam 14 adet fiş bulunmaktadır. Yine katılımcılardan fişleri incelemelerini ve sınıfla paylaşım zaman çizelgesinde beşinci sıraya ilgili tarihin altına yapıştırmalarını isteyin.

6.B. Zaman Çizelgesi Üzerine Tartışma - Büyük Grup Çalışması

Diğer aşamalarda olduğu gibi katılımcılardan zaman çizelgesini gezmelerini isteyin. Tartışma sırasında aşağıda yer alan **Öğretmene Not 9**'u göz önünde bulundurun.

Öğretmene Not 9:

Katılımcılar bu aşamada, Türkiye ile ilgili muhtemelen daha önce hiç bilmedikleri şeyler öğreneceklerdir. Türkiye'nin de Holokost tarihiyle ilgisinin bulunduğunu, diğer ülkelerde olduğu gibi Türk vatandaşları ve Türk hükümeti tarafından kendi vatandaşı ve yabancı Yahudilere karşı hem olumlu hem de olumsuz girişimlerin olduğunu belirtin. Tüm ülkelerin benzer tutumlar aldığı, ama bazı kişilerin/kurumların hayatları ya da görevlerini kaybetmek pahasına Yahudileri kurtardığının altını çizin. Aynı şekilde tarihle yüzleşmenin, geçmiş objektif bir şekilde değerlendirmenin önemine vurgu yapın.

7. AŞAMA (10 dk.)

7.A. Çıkış Etkinliği Kartının Doldurulması - Bireysel Çalışma

Katılımcılara EK 9'da yer alan çıkış etkinliği kartını dağıtın. Katılımcılar, soruları yanıtladıktan sonra, birkaç kişiden cevaplarını sınıf ile paylaşmalarını isteyip etkinliği sonlandırın.

Öğretmene Not 10:

Sınıfın durumuna, yaş grubuna göre bu aktiviteyi farklı şekillerde bitirmek mümkündür. Aşağıda iki alternatif verilmiştir:

Alternatif 1:

Katılımcılarla aktiviteyi nasıl buldukları, yeni şeyler öğrenip öğrenmedikleri, onları en çok neyin etkilediği üzerine sohbet edin. “Bu aktivitede gördüğünüz, okuduğunuz herhangi bir şey size Türkiye tarihiyle ilgili herhangi bir olayı hatırlatıyor mu? Kendi yaşadıklarınızla bağlantı kurabildiğiniz herhangi bir yer var mı?” gibi sorular sorulabilirsiniz.

Vakit varsa ya da ödev olarak bu aktiviteden öğrendiklerine dayanarak Holokost’un nasıl gerçekleşebildiği ve bu aktiviteden neler öğrendikleriyle ilgili bir kompozisyon yazmalarını isteyebilirsiniz.

Alternatif 2:

Holokost konusu
2018-2019 yılında
okutulan Çağdaş
Türk ve Dünya
Tarihi MEB ders
kitabında II. Dünya
Savaşı sırasında
yaşanan insan
hakları ihlalleri başlığı
altında işlenmektedir.
Katılımcılardan yanda
görüntüsü verilen
Holokost anlatısını
okumalarını isteyin
ve kısa bir tartışma
yürütün.

2.3.1. Asya ve Avrupa’da Yaşanan İnsan Hakları İhlalleri

Nazi Almanyası kendi ülkesinde ve işgal ettiği bölgelerde insan haklarını ihlal etmekten geri kalmamıştır. Bu sayede bir korku imparatorluğu oluşturarak hem kendi iktidarını sağlamış hem de işgal bölgelerinde kendine yandaşlar bulmuştur. Böylece askerî ve lojistik alanlarda rahatlayarak işgalleri kolaylaştırıp kalıcı hâle getirmiştir.

Nazilerin Yahudilere karşı yaptığı hak ihlalleri 1933’te başlamıştır. 1935’te çıkarılan Nürnberg (Nürnberg) Kanunları ile Yahudi ve Romanlara karşı ağır vergilendirme, müsadere, toplumdışı gibi uygulamalar başlatılmıştır. 10-13 Kasım 1938’deki **Kristal Gece** (Görsel 2.12) eylemleri ile Yahudi karşıtlığı farklı bir boyut kazanmıştır. 1939’dan itibaren Polonya’nın Yahudi nüfusu tecrit edilerek gettolarda yaşamaya zorlanmıştır.

II. Dünya Savaşı’nın başlaması ile Yahudiler, Romanlar ve işgal edilen bölgelerdeki halklar toplama kamplarındaki gaz odaları ve fırınlarda soykırıma (holokost) tabi tutulmuştur. Bu ölüm kamplarının en bilineni yüz binlerce insanın öldürüldüğü Auschwitz (Autvitcz) kampıdır. Sakatlar, doğuştan engelliler, savaş tutsakları, komünistler, iç muhalefet üyeleri ve daha birçok insan toplama kamplarında sistemli bir şekilde öldürülmüştür. Bu şekilde öldürülenlerin sayısının 6 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca ilerleyen Alman ordularının işgal ettiği bölgelerde Einsatzgruppen (Aynzatgruppen) adı verilen birlikler ölüm listeleri oluşturarak infazlar gerçekleştirmiştir.

İşgal edilen bölgelerde ilkokul ve teknik okulların dışındaki tüm yükseköğretim kurumları kapatılmıştır. Tüm kaynaklar sömürülmüş, esir edilen milletlerin Germenleştirilmesi yoluna gidilmiştir. Tüm bu faaliyetler oluşturulmaya çalışılan grossraumlarda [grosraum (büyük alanlar)] yeni düzen adına sistemli şekilde yapılmıştır.

Görsel 2.12: Kristal Gece’de yakılan bir sinagog

II. Dünya Savaşı’nda Alanya’da Öldürülen İnsan Sayısı	
YER	ÖLÜ SAYISI
Gettolarda öldürülenler	800.000
Einsatzgruppenler tarafından öldürülenler	1.300.000
1941-44 arasında ölüm kamplarında öldürülenler	3.000.000
TOPLAM	5.100.000

Langois, 2000, s. 256

GROSSRAUM

Merkezinde Alanya’nın yer aldığı Avrupa’nın yeni düzeninde oluşturulan ekonomik ve siyasi alanlardır.

Öğretmene Not 11:

Eğitmen olarak, II. Dünya Savaşı ve Holokost hakkında ve konunun nasıl öğretilmesi gerektiğiyle ilgili temel bilgilere sahip olabilmek için aşağıdaki kaynakları okumanız önerilmektedir.

- Holokost ile ilgili temel bilgiler için: <http://www.ushmm.org/tr/holocaust-encyclopedia>
- Konulara temel bir bakış: <http://www.ushmm.org/tr/outreach>
- Soykırım: <http://www.ushmm.org/wlc/tr/article.php?ModuleId=10007043>
- Antisemitizm: <http://www.ushmm.org/wlc/tr/article.php?ModuleId=10005175>
- Irkçılık: <http://www.ushmm.org/wlc/tr/article.php?ModuleId=10005184>
- II. Dünya Savaşı'na genel bakış: <http://www.ushmm.org/wlc/tr/article.php?ModuleId=10005137>

Türkiye'nin II. Dünya Savaşı'ndaki dış politikası hakkında: Selim Deringil *Denge Oyunu. İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin Dış Politikası*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2015 (6. Baskı)

Türkiye'nin Holokost karşısındaki tutumu: Corry Guttstadt, *Türkiye, Yahudiler ve Holokost*, iletişim, İstanbul, Nisan 2016 (2. Baskı)

Holokost Tarihi konusunda Türkçe kaynak kitap: Saul Friedländer, *Nazi Almanyası ve Yahudiler, Cilt 1- Zulüm Yılları (1933-1939), Cilt 2- İmha Yılları (1939-1945)*, iletişim, İstanbul, Mart 2016, Temmuz 2016

Öğretmene Not 12:

Bu ders için, Türkiye'nin de gözlemci üyesi olduğu Uluslararası Holokost Anma İttifakı'nın (IHRA) geliştirdiği antisemitizmin çalışma tanımını referans alıyoruz.

Kaynak: https://www.holocaustremembrance.com/sites/default/files/press_release_document_antisemitism.pdf

“Antisemitizm Yahudilere karşı nefret diye adlandırabileceğimiz bir Yahudi algısıdır. Antisemitizmin sözlü, yazılı ya da fiziksel tezahürleri olabilir, Yahudilere ve/veya mallarına, Yahudi cemaati kuruluşlarına ya da dini mekânlarına yönelik olabilir.

Aşağıdaki örnekler antisemitizmin tezahürleri olabilir:

Antisemitizm bir Yahudi topluluğu olarak kabul edilen İsrail Devleti'ni de hedefleyebilir. Ancak tanım İsrail'in eleştirisi başka herhangi bir devletin eleştirisi şeklindeyse antisemit kabul edilemez diye belirtir.

Antisemitizm çoğunlukla Yahudileri insanlığa zarar vermek üzere komplo düzenlemekle itham eder ve “bir şeylerin kötü gitmesinden” çoğunlukla Yahudileri sorumlu tutar. Bu ithamlar, düşünceler sözlü, yazılı ve görsel olarak karşımıza çıkabilir ve bunu yaparken Yahudilerle ilgili son derece olumsuz kalıpyargılara ve karakter özelliklerine başvururlar.

Antisemitizmin kamusal yaşamda, medyada, okulda, iş yerinde ve ibadet yerlerinde karşılaşılan güncel örneklerine gelince:

- Bu söylemler Yahudilere zarar vermeyi ya da öldürmeyi ırkçı bir ideolojiyle ya da dinin ekstremist bir bakış açısıyla açıklar ya da haklı görür;
- Yahudiler hakkında ya da bir topluluk olarak Yahudilerin gücü hakkında uydurma olan, onları şeytanlaştıran ya da kalıp yargılara dayanan iddialarda bulunur. Mesela uluslararası Yahudi komplosu ya da medya, ekonomi, hükümet ve diğer toplumsal kurumları ya da bazı meslek gruplarını Yahudilerin yönettiği gibi iddiaları dile getirir;
- Bu söylemler bir Yahudi'nin hatasından ya da Yahudi bile olmayan birilerinin kabahatinden dolayı toplu olarak tüm Yahudileri sorumlu tutar;
- II. Dünya Savaşı'nda Nasyonal Sosyalist Almanya'nın ve destekçilerinin ve işbirlikçilerinin elinde Yahudilerin soykırıma uğradığını, bunun kapsamını, mekanizmalarını (mesela gaz odaları) ya da soykırım maksadını inkâr eder (yani Holokost'u inkâr etmek);
- Yahudileri bir halk olarak ya da İsrail'i bir devlet olarak Holokost'u uydurmak ya da abartmakla suçlar;

- Ülkelerindeki Yahudi vatandaşları kendi milletlerindense İsrail'e ya da tüm dünyadaki Yahudilerin sözde önceliklerine daha sadık olmakla suçlar.

Antisemitizmin İsrail Devleti'yle bağlantılı olan tezahürlerine gelince:

- Yahudi halkının kendi kaderlerini tayin hakkını inkâr etmek, mesela İsrail'in varlığını ırkçı bir çaba olarak açıklamak;
- Başka demokratik uluslardan istemediğiniz ya da beklemeyeceğiniz tutumları İsrail'den bekleyerek çifte standart uygulamak;
- İsrail'i ya da İsrailileri betimlemek için klasik antisemitizmle özdeşleşen sembolleri ve resimleri kullanmak (örneğin Yahudilerin İsa'yı öldürdüğünü iddia eden ya da kan iffirasını simgeleyen görseller);
- Güncel İsrail politikalarını Nazilerinkiyle kıyaslamak;
- İsrail Devleti'nin eylemlerinden tüm Yahudileri toplu olarak sorumlu tutmak.

IHRA tanımının sonunda antisemitizm ve hukuki olarak suç ilişkisi üzerinde durulur:

- Kanunla tanımlandıklarında antisemit vakalar suç olarak kabul edilebilir (örneğin bazı ülkelerde Holokost inkârının olduğu gibi).
- Suç kabul edilen faaliyetlerde eğer saldırılar hedef olarak kişileri ya da malları (örneğin binalar, okullar, ibadet yerleri ve mezarlıklar) Yahudi oldukları ya da olarak algılandıkları ya da Yahudilerle bağlantılı oldukları için seçtilerse bunlar antisemittir.
- Antisemit ayrımcılık diğerleri için geçerli olan imkân ve hizmetlerin Yahudilere verilmemesidir ve birçok ülkede yasa dışıdır.”

Ders 2

TOTALİTER REJİMLER, BÜROKRASİ VE HOLOKOST

Ders ile ilgili eklere sehak.org adresinden erişebilirsiniz.

Ders 2

TOTALİTER REJİMLER, BÜROKRASİ VE HOLOKOST¹

KAZANIMLAR:

1. Farklı tanımlar üzerinden “totaliterlik” kavramını düşünür ve totaliter rejimlerin özelliklerini kavrar.
2. I. Dünya Savaşı sonrasında, İtalya ve Almanya’da faşizmin inşasına zemin hazırlayan nedenleri kavrar.
3. I. Dünya Savaşı sonrasında, İtalya ve Almanya’da faşizmin inşası için neler yapıldığını kavrar.
4. Bürokrasi kavramını, bürokrasinin özelliklerini ve işleyişini kavrar.
5. Nazi bürokratik yapılanmasının Holokost sürecine etkilerini tartışır.

SÜRE: 90 dakika

MALZEMELER: Poster kâğıdı, makas, renkli kalemler, yapıştırıcı, projeksiyon

ÖN HAZIRLIK: EK 1, EK 2, EK 3, EK 4, EK 6’da yer alan metinleri grup sayısı kadar çoğaltın.

EK 5’te yer alan metni katılımcı sayısı kadar çoğaltın.

Shoah Belgeseli’nden gösterilecek olan video parçasını hazır hale getirin.

¹ Dersi Geliştirenler: Ayşe Alan, Halime Çavdar.

YAZARLARDAN NOT:

Holokost'u anlamaya çalışmak, totaliter rejimleri ve yanısıra bu rejimlerin bürokratik yapılanmalarını da tartışmaya açmayı gerektirmektedir. Zira tarihe baktığımızda, Nazi rejiminin ve özelde Holokost sürecinin geniş çaplı bir modern bürokratik yapılanma ile mümkün olduğunu görüyoruz. Bu amaçla dersimizde "totaliter rejimlerin bürokratik yapılanmalarının Holokost sürecine etkisi nedir?" sorusunun peşinden gidiyoruz. Ders üç ana eksen üzerinde ilerliyor: Totaliter rejimlerin özellikleri; Almanya ve İtalya'da faşizmin inşası ve bürokrasi kavramı. Dersin ilk aşamasında totaliter/faşist rejimlerin özellikleri çalışmasından sonra Almanya ve İtalya'da faşizmin inşa süreci hakkında bilgi inşa etmeye çalışıyoruz. Üçüncü aşamada bürokrasi kavramı üzerinde çalışıp, sonraki bölümde ise "Nihai Çözüm Belgesi", Soykırım ve bürokrasi arasında ilişkiyi tartışmaya açıyoruz. Son bölümde, Shoah belgeseli aracılığıyla Nazi bürokratik yapılanmasının Holokost sürecine etkilerine dair değerlendirmeye yer veriyor ve kısa bir çıkış etkinliği ile dersi sonlandırıyoruz.

DERS İZLEĞİ:

1. AŞAMA (15 dk.)
 - 1.A. Totaliter/Faşist Rejim Tanım Çalışması - İkili Çalışma
 - 1.B. Ortak "Totaliter Rejimlerin Özellikleri" Listesi Oluşturma - Büyük Grup Çalışması
2. AŞAMA (25 dk.)
 - 2.A. İtalya ve Almanya Posterlerini Oluşturma - Küçük Grup Çalışması
 - 2.B. Posterlerin Sunumu - Büyük Grup Çalışması
 - 2.C. Sunumlar İle 1.B'de Oluşturulan Listenin Karşılaştırılması - Büyük Grup Çalışması
3. AŞAMA (20 dk.)
 - 3.A. "Bürokrasi Ne Demek?" Adlı Metnin Okunması ve Soruların Cevaplanması - Küçük Grup Çalışması
 - 3.B. Grup Cevaplarının Tartışılması - Büyük Grup Çalışması
4. AŞAMA (10 dk.)
 - 4.A. Nihai Çözüm Belgesi'nin Okunması - Bireysel Çalışma
 - 4.B. Nihai Çözüm Belgesi Üzerine Tartışma - Büyük Grup Çalışması
5. AŞAMA (20 dk.)
 - 5.A. Shoah Belgeseli'nden Hilberg'in Söyleşisinin İzlenmesi - Büyük Grup Çalışması
 - 5.B. Hilberg'in Nazi Bürokratik Yapılanmasının Holokost Sürecine Etkilerine Dair Görüşlerinin Değerlendirmesi - Büyük Grup Çalışması
 - 5.C. Çıkış Etkinliği Olarak Özet Cümle Oluşturma - Bireysel Çalışma

SÜREÇ:

1. AŞAMA (15 dk.)

1.A. Totaliter/Faşist Rejim Tanım Çalışması - İkili Çalışma

Katılımcıları ikili gruplara ayırın. Her bir ikiliye EK 1’de yer alan totaliter/faşist rejim tanımlarından birini kesip verin. Öncelikle ellerindeki tanımları dikkatle okumalarını söyleyin. Okudukları tanımdan, totaliter rejimin bir özelliğini çıkararak tanımın altına yazmalarını isteyin.

1.B. Ortak “Totaliter Rejimlerin Özellikleri” Listesi Oluşturma - Büyük Grup Çalışması

Tahtaya “Totaliter Rejimlerin Özellikleri” başlığını yazın. Her bir ikili gruptan bir kişinin, çıkardıkları özelliği tahtaya yazmasını sağlayın. Bu şekilde, tahtada sınıfın ortak listesi oluşacaktır. Oluşan listeyi sınıfa okuyun.

Aşağıdaki sorular eşliğinde kısa bir tartışma yürütün:

1. Ortak listede anlamakta zorlandığınız bir özellik var mı?
2. Bu özellikleri ve elinizdeki tanımları düşündüğünüzde, totaliter rejimlerin tek bir tanımının olduğunu söylemek mümkün müdür?
3. Özelliklerin hepsini düşündüğünüzde listeye eklemek istediğiniz başka bir özellik var mı?

Tartışmadan sonra, ikili grupların ellerinde bulunan tanımları büyük gruba okumalarını isteyin. Listeyi tahtadan silmeyin. Dersin ikinci aşamasında bu listeyi tekrar kullanacaksınız.

2. AŞAMA (25 dk.)

2.A. İtalya ve Almanya Posterlerini Oluşturma - Küçük Grup Çalışması

Katılımcılara, totaliter rejim kavramını, İtalya ve Almanya örnekleri üzerinden daha ayrıntılı bir şekilde öğrenmeye yönelik bir çalışma yapacağınızın bilgisini verin. Katılımcıları sınıfın büyüklüğüne göre üçer ya da dörder kişilik gruplara ayırın. Sınıfınızda toplamda en az dört grup olmalıdır. İki gruba Almanya, iki gruba ise İtalya ile ilgili EK 2’deki poster bilgilerini ve her gruba EK 3’teki poster yönergelerini dağıtın. Gruplar posterlerini aşağıdaki iki soruyu yanıtlayacak biçimde hazırlamalıdır.

1. Almanya’da/İtalya’da faşizmin yükselişine zemin hazırlayan nedenler nelerdir?
2. Faşizmin İtalya’da/Almanya’da inşası için neler yapıldı?

Bu süreçte, grupları gezerek yönergelerin anlaşıldığından emin olun.

2.B. Posterlerin Sunumu - Büyük Grup Çalışması

Gruplardan birer sözcü seçmelerini isteyin. Gruplar sunumlarını yaparken diğer katılımcıları, not almaları ve varsa sorularını sormaları konusunda yönlendirin. Her bir sunum sonrası mutlaka ülke ve süreç ile ilgili kendi eklemelerinizi yapın/sorularınızı sorun.

Öğretmene Not 1:

Poster çalışmaları işbirliğine dayalı öğrenmenin en etkili araçlarından biridir. Katılımcılar bilgiyi kendi başlarına inşa etme, yaratıcılıklarını kullanma, sunum yapma, dinleme becerilerini bu etkinlikle geliştirebilme imkânı bulurlar. Bu çalışmayı en etkili biçimde yapmak için katılımcılara mutlaka ayrıntılı bir yönerge vermelisiniz. Konuyu anlatmak yerine, dersi bu yöntemle işleyeceğiniz için, konunun ana başlıkları ve önemli noktalar gözden kaçırılmamalıdır. Bunun için bu dersteki gibi katılımcılara metin ve görseller vermek yararlı olacaktır. Sunumlar esnasında katılımcıları dinlemeye/not almaya/soru sormaya yönlendirmek özellikle sorumlu olmadıkları poster konusunu kavramalarını sağlayacaktır.

2.C. Sunumlar İle 1.B’de Oluşturulan Listenin Karşılaştırılması - Büyük Grup Çalışması

Sunumlar bittikten sonra katılımcılardan, dersin birinci aşamasında oluşturduğunuz “Totaliter Rejimlerin Özellikleri” ortak listesine tekrar bakmalarını isteyin. Aşağıdaki soruyu gruba yöneltin:

- Sunumlar esnasında Almanya ve İtalya ile ilgili dinlediğimiz özellikleri bu listede bulabiliyor muyuz?

Farklı katılımcılardan cevaplar alın. Gerekirse özellikleri tek tek ve tekrar okuyarak her bir özelliğin İtalya ve Almanya sunumlarında olup olmadığını sorgulatin. Bu etkinlik ile katılımcıların Almanya ve İtalya’nın, totaliter rejimlerin tüm özelliklerini gösterdiğini kavramasını sağlamaya çalışın.

3. AŞAMA (20 dk.)

3.A. “Bürokrasi Ne Demek ?” Adlı Metnin Okunması ve Soruların Cevaplanması - Küçük Grup Çalışması

Katılımcılara, bürokrasinin ne anlama geldiğine, devlet yapılanmasında nerede yer aldığına ve önemli bir düşünürün konu ile ilgili görüşlerine dair bilgi edineceklerini söyleyin. Metnin hızlı okunması ve soruların hızla cevaplandırılması için katılımcıları ikili veya üçerli gruplara ayırın. Sonrasında metin ve metin inceleme sorularının bulunduğu EK 4’ü katılımcılara dağıtın. Aşağıda da yer alan metin inceleme sorularının üzerinden sınıf ile birlikte geçin ve anlaşıldığından emin olun.

Bürokrasi metni soruları:

1. Weber'e göre Sanayi Devrimi sonrası şekillenen modern bürokrasinin daha önceki yapılardan nasıl bir farkı vardır?
2. Weber'e göre bürokratik örgütlenmelerin olumlu ve olumsuz yanları nelerdir?
3. Bauman neden soykırım, modernlik ve bürokrasinin birbirinden ayrı düşünülmemeyeceğini ileri sürüyor? Açıklayınız.
4. Metinde okuduğunuz bilgilerden yola çıkarak "bürokrasi" kavramını tanımlayınız.

3.B. Grup Cevaplarının Tartışılması - Büyük Grup Çalışması

Farklı katılımcılardan cevaplar alın. Aynı sorudan birkaç cevap almak yerinde olacaktır. Özellikle son sorunun grubun kendi inisiyatif ve yaratıcılığında cevaplandırılacağından, mümkün olduğu kadar farklı görüş okutmaya çalışın. Hatta dilerse bazı tanımların katılımcılar tarafından tahtaya yazılmasını da isteyebilirsiniz.

4.AŞAMA (10 dk.)

4.A. Nihai Çözüm Belgesi'nin Okunması - Bireysel Çalışma

Sunum ve tartışma bittikten sonra katılımcılara dersin bu aşamasında Almanya ve Holokost'a odaklanacağınızın bilgisini verin. Aşağıdaki soruyu gruba yöneltin:

- Holokost ile ilgili bildiğiniz, Yahudileri toptan yok etme kararını gösteren bir belge var mı?

Böyle bir belge olmadığını, ancak soykırımın başlangıcı olarak kabul edilen "Nihai Çözüm Belgesi" adında bir belgenin olduğunu söyleyin. EK 5'teki belgeyi tüm katılımcılara dağıtın ve bireysel olarak okumalarını isteyin.

4.B. Nihai Çözüm Belgesi Üzerine Tartışma - Büyük Grup Çalışması

Katılımcılar okumalarını bitirdikten sonra aşağıdaki sorular eşliğinde bir büyük grup tartışması yürütün.

1. Bu belgeye göre Hermann Goering, Reinhard Heydrich'ten neler yapmasını istemektedir?
2. Sadece bu belgeye bakarak, Yahudi Sorunu'nun nasıl çözüleceğine dair neler söyleyebiliriz?
3. Belgede öldürme/katletme/yok etme gibi kararlar yazıyor mu? Eğer yazmıyorsa, bu belgeden yola çıkarak Yahudi Soykırımını nasıl mümkün olmuştur?

Öğretmene Not 2:

Holokost tarihi bize bu soykırımın kararı, amacı, yöntemi ve planlaması hakkında net bir belge sunmamaktadır. Soykırımın bu süreçte bürokratik olarak çok iyi işlediğini ve binlerce kayıt tutulduğunu söyleyebiliriz. Bu kayıtlar insanların tahliye planları, nüfus kayıtları, öldürülen insan sayısı gibi bilgileri içermektedir. Fakat bu kadar kapsamlı ve planlı bir şekilde işleyen soykırım sürecinin herhangi bir karar belgesinin olmaması düşündürücüdür. Bir açıdan bakıldığında bu kararın özellikle kayda geçirilmediğini düşünebiliriz. Bu belge, soykırım kararını alanlara, bir anlamda soykırımı 'inkar' edebilmeleri için dayanak oluşturmuş olabilir. Diğer taraftan yazılı bir belgesi olmasa da bu kararın iktidardakilere bir rol biçtiği de ortadadır. Bu nasıl bir 'rol' dür? Yahudileri yok edelim, ama nasıl? Nasıl sorusunun cevabını kimler, nasıl bulmuştur? Faşist devletler 'ol' der ve 'bürokrasi' olurmanın yolunu bulur diyebilir miyiz? Soykırım süreci, bize durumun bu şekilde olduğuna dair pek çok olgu sunuyor. Gaz odaları, gaz kamyonları, ölüm kampları, çalışma kampları, Yahudilerin eşyalarının ne yapılacağı, Yahudilerin boşalttığı evlere kimlerin yerleştirileceği vb.

5. AŞAMA (20 dk.)

5.A. Shoah Belgeseli'nden Hilberg'in Söyleşisinin İzlenmesi - Büyük Grup Çalışması

Katılımcılara, Nazi rejiminin bürokrasisinin işleyişiyle ilgili olarak, önemli bir tarihçi olan Raul Hilberg'in görüşlerine ilgili, Claude Lanzmann (1985) tarafından çekilen "Shoah" belgeselinden kısa bir bölüm izleyeceklerini duyurun. Katılımcılara, aşağıda dakikaları verilen bölümü izletin.

- Shoah Belgeseli 1. Bölüm; 03:01:06 – 03:09:45

5.B. Hilberg'in Nazi Bürokratik Yapılanmasının Holokost Sürecine Etkilerine Dair Görüşlerinin Değerlendirmesi - Büyük Grup Çalışması

Katılımcılara, Hilberg'in Holokost ile ilgili olarak düşüncelerinin ne olduğunu sorun. Birkaç katılımcıdan fikirlerini aldıktan sonra sınıfı büyüklüğüne göre gruplara ayırarak her bir gruba aşağıdaki tabloyu dağıtın. Tablodaki soruları kendi aralarında tartışarak doldurmalarını isteyin.

Bu tabloyu EK 6'da da bulabilirsiniz.

Hilberg'in, Yahudilerin Holokost öncesi tarihte uğradıkları ayrımcı politikalara dair bahsettiği üç aşama nedir?	
Hilberg'e göre, Naziler bu üç aşamadan farklı olarak Yahudilere dönük hangi politikaları uyguluyorlar?	
Nihai Çözüm Belgesini de düşünerek Hilberg'in "yapılacakların bürokratların keşfine kalması" ile ilgili görüşünden ne anladınız? Kısaca açıklayınız.	
Hilberg'e göre Nazi bürokratik yapılanması Holokost sürecinde nasıl bir rol oynamıştır?	

Öğretmene Not 3:

Bu bölümdeki tartışmanın nihai hedefi, soykırımın yalnız birkaç yüksek rütbeli Nazi subayının kararı ve planlanması sonucunda oluşamayacağını; ayrıca toplumdaki Yahudi nefretinin de soykırımı anlamada yeterli olamayacağını ayırdına varılmasıdır. Soykırım, zeminini tarihsellikte buldu, Nazilerce yönetildi ve devletin bürokratik mekanizmasıyla da işlerlik kazandı. Hilberg'in anlatımlarından da anlaşılacağı üzere, Avrupa tarihinin bir parçası olan Yahudi kimliğine dönük nefret, Nazi döneminde 'yok etmeye' dönüştü. Yok edici mekanizmanın işleyişini, Nazi yöneticileri ve devletin memurları arasındaki 'güven'e borçlu olduğunu hatırlatmak isteriz. Soykırım sırasında Nazi devlet yetkililerinin, sorunlar yaşandığı vakit en alt birimlere (düşük rütbeli askerler, düşük seviyeli memurlar) kendiliğinden kararlar verebilecek kadar güven duymalarını Hilberg'in "kaşiflik" olarak nitelendirdiğini belirterek görüşümüzü desteklemiş oluyoruz. Bu süreç boyunca yaşananlar; Yahudilerin gaz odalarına nasıl götürüleceklerinin, öldürüldükten sonra bedenlerinin nasıl yok edileceğinin vs. yüksek devlet yetkililerince değil de (ki hiçbir emrin bunlarla ilgili olmadığını da görüyoruz); o esnada kamplardaki yetkililerce kararlaştırılıp yürütüldüğü çıkarsamasını yapmamızı kolaylaştırıyor. Kısaca soykırımın planlanması ve yürütülmesinde, üst düzey Nazi subayları dışında devletin tüm kademelerinde/ bürokratik işleyişinde sessiz ama 'güven'e dayalı bir mutabakatın varlığından bahsedebiliriz. Bu mutabakat altında, yapılanların suç olarak görülmemesinin, cezasızlığa dair güvenin, Yahudi nefretinden kaynaklı suçu haklılaştırmanın yattığını düşünüyoruz.

5.C. Çıkış Etkinliği Olarak Özet Cümle Oluşturma - Bireysel Çalışma

Katılımcılara dersin üç ana noktasını (totaliter rejimlerin özellikleri, faşizmin inşa süreci, bürokrasinin Holokost'taki rolü) hatırlatın. Tüm öğrendiklerini düşünerek, her bir noktayı sadece bir cümle ile özetlemelerini isteyin. Her katılımcı toplamda üç cümle yazmalıdır. Daha sonra her biri için farklı bir katılımcıdan özet cümlesini alarak dersi bitirin.

Ders 3

PROPAGANDA

Ders ile ilgili eklere sehak.org adresinden erişebilirsiniz.

Ders 3

PROPAGANDA¹

KAZANIMLAR:

1. Propaganda kavramını, araçlarını ve etkisini kavrar.
2. Nazi Partisi'nin, iktidara geldiği andan itibaren, propagandayı nasıl kullandığı hakkında fikir sahibi olur.
3. Propaganda araçlarının eleştirel okumasını yapar.

SÜRE: 90 dakika

MALZEMELER: A4 Kâğıdı, Uhu-tag yapıştırıcı, Projeksiyon

ÖN HAZIRLIK: EK 2'deki üç görseli, her bir gruba bir tane görsel düşecek şekilde çoğaltın ve EK 1'deki slaydı projeksiyona yansıtmak için hazır hale getirin.

1 Dersi geliştiren: Kenan Çayır

YAZARDAN NOT:

Propaganda, Nazi rejiminin yerleşmesini mümkün kılan en önemli araçlardan biridir. Rejim, Holokost'a giden yolda propagandayı etkin bir şekilde kullanmıştır. Günümüzde de nefret söylemi yayan gruplar ve kişiler, kitleleri harekete geçirmek için çok farklı propaganda teknikleri kullanmaktadırlar. Bu ders, hem tarihte hem de günümüzde kullanılan propaganda araçlarını tanımayı ve tartışmayı, katılımcıları propaganda malzemelerini analiz etme ve onlarla mücadele konusunda donanımlı hale getirmeyi amaçlamaktadır. Dersin görselleri ağırlıklı olarak United States Holocaust Memorial Museum ve Avlaremos gibi sitelerden sağlanmış, "Öğretmene Not" kısımlarında konu hakkında daha derinleşmek isteyen uygulayıcılar için ilgili linkler önerilmiştir.

DERS İZLEĞİ:

1. AŞAMA (10 dk.)
 - 1.A. Propaganda ile İlgili Kavramları Düşünme - Bireysel Çalışma ve Beyin Fırtınası
 - 1.B. Ortak Liste Çıkarma - Büyük Grup Çalışması
2. AŞAMA (25 dk.)
 - 2.A. Propaganda Tanımı Geliştirme - Bireysel ve İkili Çalışma
 - 2.B. Tanımları Paylaşma - Büyük Grup Çalışması
 - 2.C. Bilgi Aktarımı - Anlatım
 - 2.D. Propaganda Araçlarını Tanıma ve Tartışma - Büyük Grup Çalışması
3. AŞAMA (40 dk.)
 - 3.A. Bilgi Aktarımı - Anlatım
 - 3.B. Görsel Malzeme İnceleme - Küçük Grup Çalışması
 - 3.C. Malzemelerin Analizinin Sunumu ve Tartışma - Büyük Grup Çalışması
 - 3.D. Sunu-Bilgi Aktarımı - Anlatım
4. AŞAMA (15 dk.)
 - 4.A. Propaganda ile Mücadele - Küçük Grup Çalışması
 - 4.B. Sunu - Büyük Grup Çalışması

SÜREÇ:

1. AŞAMA (10 dk.)

1.A. Propaganda ile İlgili Kavramları Düşünme - Bireysel Çalışma ve Beyin Fırtınası

Bu giriş etkinliğinin amacı, propaganda hakkında katılımcıların ön bilgilerini harekete geçirmektir. Bunun için katılımcılara “Propaganda sözcüğü size ne çağrıştırıyor?” sorusunu yöneltin. Bireysel olarak birkaç dakika içinde akıllarına geleni defterlerine yazmalarını söyleyin.

1.B. Ortak Liste Çıkarma - Büyük Grup Çalışması

Tahtaya “Propaganda” sözcüğünü yazın. Sonrasında katılımcılardan bu kavram ile ilgili akıllarına gelen sözcükleri paylaşmalarını isteyin. Gelen cevapları hızlıca tahtaya yazarak grubun ortak bir listesini çıkarın. Katılımcılara bu ortak listeye bakmalarını, eklemek istedikleri başka sözcükler olup olmadığını sorun.

2. AŞAMA (25 dk.)

2.A. Propaganda Tanımı Geliştirme - Bireysel ve İkili Çalışma

Katılımcılara, tahtadaki sözcüklerden de yararlanarak bireysel olarak propagandayı tanımlayan bir cümle geliştirmeye çalışmalarını ve bunu defterlerine yazmalarını söyleyin. Birkaç dakika sonra, tanımlarını yanlarındaki katılımcı ile paylaşarak birleştirmelerini ve birlikte yeni cümle geliştirmelerini söyleyin. (Zamanınız varsa ve grup büyükse ikililere, diğer bir ikili ile birleşerek bir tanıma ulaşmalarını söyleyebilirsiniz. Böylece dört katılımcıdan bir tanım almış olursunuz). İkili gruplara (ya da dörtlü gruplara) bir A4 kâğıdı verin, tanımlarını bu kâğıda yazmalarını söyleyin.

2.B. Tanımları Paylaşma - Büyük Grup Çalışması

Gruplardan kâğıtlarını tahtaya ya da duvara yapıştırmalarını isteyin. Büyük grupta üzerinde anlaştıkları propaganda tanımlarını okumalarını söyleyin. Okumalar bittikten sonra, tanımlarda dikkat çeken kavramları, ortaklıkları vs. kısaca tartışabilirsiniz.

2.C. Bilgi Aktarımı - Anlatım

Kısa tartışmadan sonra, EK 1’deki 2 numaralı slaydı tahtaya yansıtın ve T. H. Qualter’in tanımını okuyun. Bu tanım ile grupların tanımları arasındaki farklılıkları ve ortaklıkları çıkarmaya çalışın. Sonra Öğretmene Not 1’den yararlanarak propaganda hakkında kısa bir bilgi aktarımı yapın.

Öğretmene Not 1:

Aslında propaganda ve ikna faaliyetleri toplumlar ile yaşittir denilebilir. Mısır'daki piramitler, Roma lejyonlarındaki gösterişlilik, düşmanın cesaretini kırmak için üretilen 'masallar' insanlık tarihi kadar eskidir. Ancak propagandanın siyasal hayat içerisinde devamlı ve örgütlü bir görünüm kazanması ulus devletlerle ortaya çıktığı için, esas itibarıyla propaganda çağdaş sayılabilecek bir olgudur.

Özellikle I. Dünya Savaşı yıllarında büyük devletler güç mücadelesinde propaganda amaçlı karmaşık örgütler kurmuştur. Siyaset bilimciler için herhangi bir siyaset süreci incelemesinde propagandayı konu dışı bırakmak olanaksızlaşmıştır. Bilim insanları tarafından propaganda için çeşitli tanımlar ileri sürülmüştür.

Örneğin: Propaganda R. Wreford'a göre "ilgi çekici enformasyon ve kanaat yayma işlemi"dir (1923).

Bu, basit ancak (üniforma giymek vs. gibi) her edimi içine alan bir tanımdır. Bu tanım, propagandanın en önemli özelliğini kapsamaz: "Kitlesele veya grupsal ikna amacı taşıması".

H. D. Laswell'e göre propaganda "Belirgin sembollerin manipülasyonu aracılığı ile kolektif tutumların yönetilmesi" dir.

Bu noktada "O halde eğitim de bir propaganda mıdır?" sorusu akla gelebilir. Laswell bu konuya da eğilir. İdeal anlamda eğitsel düşünce bir arayıştır. Hâlbuki propagandada bir arayış yoktur. Aksine, bir konuda çözüm aranmasına başlamadan önce belirli bir çözüm saptanmış ve önerilmiştir. Propagandanın amacı, tutumları etkileyerek eylemleri denetim altına almaktır. Propaganda yapan kimse/kurum, elindeki materyali, insanların kendisinin istediği gibi eylemde bulunmasını sağlamak ümidiyle yayar.

Modern dönemde propaganda yapanın telkin yolunu kullanarak, insandaki en güçlü güdülerden biri olan, bir gruba ait olma güdüsünden, kendisine bir yarar sağlayacağını anlaması bir dönüm noktası olmuştur. Propaganda, Faşist rejimlerin kurulması sürecinde önemli rol oynamıştır. Propaganda araçları tarihte hem Mussolini hem de Hitler tarafından etkili bir şekilde kullanılmıştır.

Propaganda hakkında slaytta ve yukarıda yer alan notlar "*Propaganda Teorisi ve Propaganda'nın Gelişimi*," [T. H. Qualter, çev. Ünsal Oskay, 1980] başlıklı kaynaktan derlenmiştir. Kaynağın tam metni internette mevcuttur.

2.D. Propaganda Araçlarını Tanıma ve Tartışma - Büyük Grup Çalışması

Bilgi aktarımını takiben katılımcılara "Propaganda ne tür araçlarla yapılabilir?" sorusunu yöneltin. Büyük grupta cevapları toplayıp tahtaya listeleyn.

Öğretmene Not 2:

Propaganda araçlarından bazıları şunlardır: Radyo, televizyon, kitaplar, broşürler, filmler, gazeteler, internet, sosyal medya, mitingler, yürüyüşler, festivaller, resmi bayramlar, kanunlara verilen isimler, sokaklara ve meydanlara verilen isimler vb. Bunlar katılımcılardan gelmez ise, uygulayıcı olarak büyük grupta hatırlatın.

EK 1'deki 3 numaralı slaytta ve aynı zamanda aşağıda yer alan soruları tahtaya yansıtın ve propaganda araçlarını bu sorular eşliğinde büyük grupta tartışın:

- Sizce en etkili propaganda aracı hangisidir?
- Seçtiğiniz aracın ne kadar yaygın etkisi vardır?
- Hangi aracın üretilmesi en kolaydır?
- İnsanlarda yarattığı duygu açısından en etkili araç hangisidir?

3. AŞAMA (40 dk.)**3.A. Bilgi Aktarımı - Anlatım**

Katılımcılara Nazi Almanyası'nda ve Holokost sürecinde yapılan propaganda ve bu süreçler hakkında neler bildiklerini sorun. Arkasından EK 1'deki 4 numaralı J. Goebbels slaytını gösterin. Öğretmene Not 3'ten yararlanarak J. Goebbels ve Nazi propagandası hakkında kısa bilgiler verin.

Öğretmene Not 3:

“Propaganda, bir doktrini tüm insanlara kabul ettirmeye çalışır... Propaganda, bir fikrin bakış açısından genel halk üzerinde çalışır ve onları bu fikrin galibiyetine hazır hale getirir”. Adolf Hitler bu sözleri, propagandayı Ulusal Sosyalizm ideallerini —bunların içinde ırkçılık, Yahudi düşmanlığı ve Bolşeviklik karşıtlığı vardı— yaymak için kullanmayı ilk kez savunduğu “Kavgam” (1926) adlı kitabında yazdı.

1933'te, Nazilerin iktidarı ele geçirmesinin ardından, Hitler, Joseph Goebbels'in başkanlığını yaptığı, Kamu Aydınlanma ve Propaganda Devlet Bakanlığı'nı kurdu. Bakanlığın amacı, Nazi mesajının sanat, müzik, tiyatro, film, kitap, radyo, eğitim dokümanları ve basın tarafından başarılı bir şekilde iletilmesini garantilemekti.”

Kaynak: <https://www.ushmm.org/wlc/tr/article.php?ModuleId=10005202>

Bu linkten Nazi propagandası ve J. Goebbels hakkında daha fazla bilgiye ulaşabilirsiniz.

3.B. Görsel Malzeme İnceleme - Küçük Grup Çalışması

Katılımcılara bu etkinlikte Naziler tarafından kullanılan iki malzeme ve Türkiye’de yakın zamanda sosyal medyada dolaşan bir malzeme dağıtacağınız bilgisini verin. Bunları tahtaya yansıtacağınız “analiz ölçütleri” çerçevesinde inceleyeceklerini söyleyin.

Katılımcıları dört ya da beş kişilik küçük gruplara ayırın. Her bir gruba EK 2’deki malzemelerden bir tanesini verin. Grup sayısı fazla ise, örneğin altı grup varsa, aynı malzemeyi iki farklı gruba verin. EK 1’de 5 numaralı slayttaki “analiz ölçütlerini” tahtaya yansıtın.

Öğretmene Not 4’ten yararlanarak ölçütleri katılımcılar için açıklayın. Ölçütlerin anlaşılır olduğundan emin olduktan sonra, küçük gruplara dağıtmış olduğunuz malzemeleri yaklaşık 15 dakika içerisinde analiz etmelerini söyleyin.

Öğretmene Not 4:

Analiz ölçütleri için açıklama:

1. Tanımlama: Görselde ne görüyorsunuz? Listeleyin.

Bu aşamada sadece görseldeki listelemelerini; yorum yapmadan, görselde yer alan unsurları çıkarmalarını isteyin. Örneğin: birinci görselde çocuk var, kadın var, mantar var vs. gibi.

2. Ürün Bilgisi: Kim üretmiş? Ne zaman üretilmiş? Formatı ne? (broşür, karikatür vs.). Hedef kitlesi kim?

Bu aşamada görselin ürün bilgisini çıkarmalarını isteyin. Ürün ile ilgili bilgileri çıkarmak da propaganda malzemesi analizinin önemli bir aşamasıdır.

3. Yorumlama-Analiz:

Görsel sizce ne tür mesaj vermek istiyor? Görseli üreten kişi, insanları ne yönde etkilemek, ne yönde değişim yaratmak istiyor? Ne hissetmemizi istiyor? Görselde düşmanlaştırma mı yoksa olumlu bir gelecek hayali mi var? Görsel insanların davranışlarını ve duygularını etkilemiş midir?

Artık bu aşamada görseli yukarıdaki sorular eşliğinde yorumlayabilirler.

3.C. Malzemelerin Analizinin Sunumu ve Tartışma - Büyük Grup Çalışması

Analiz tamamlandıktan sonra, EK 1'deki 6,7 ve 8 numaralı slaytlardan yararlanarak tüm görselleri tahtaya yansıtın. Her grubun kendi içinde seçmesini istediğiniz sözcüsünden analizlerini büyük gruba aktarmalarını isteyin. Öncelikle Almanca görsellerin altındaki bilgiyi büyük gruba aktarmalarını söyleyin. Grup sunularından sonra **Öğretmene Not 5**'te sunulan bilgi ve linklerden yararlanarak malzemeler hakkında kısa bir tartışma yürütün.

Öğretmene Not 5:

EK 2'deki görseller hakkında:

Görsel 1 ve **Görsel 2** United States Holocaust Memorial Museum'un internet sitesinden alınmıştır. **EK 2**'de gruplara dağıtacağınız görsellerin altında çevirisi de mevcuttur.

"Zeytin Ağaçları Neden Kesilmeli" başlıklı **Görsel 3**, 2014 yılında Soma ilçesinde yapılacak termik santral için zeytin ağaçlarının kesilmesi üzerine çıkan tartışmada, sosyal medyada dolaşan antisemit içerikli bir malzemedir. Bu antisemit kampanya uzun süre devam etmiş, sosyal paylaşım platformu Twitter'da en çok konuşulanlar arasına girmişti. Bu görsel ve kampanya hakkında şu linkten daha fazla bilgi edinebilirsiniz: _

<http://www.avlaremoz.com/2017/06/01/zeytin-uzerinden-antisemitizm-zeytin-yahudi-agacidir-serdar-korucu/>

3.D. Sunu-Bilgi Aktarımı - Anlatım

Analizin ve tartışmanın sonrasında katılımcılara, Nazi döneminde bu tür birçok propaganda broşürü/posteri/ürünü üretildiğini söyleyin. Sonra katılımcılara EK 1'deki 9, 10 ve 11 numaralı slaytları da gösterin.

Son etkinliğe geçmeden önce, katılımcılara tarih boyunca Nazi propagandasını üretenlerin yanı sıra propaganda ürünleri/malzemeleri ile mücadele eden bazı sanatçıların da olduğu bilgisini verin. Sunudaki son dört slayt olan, 13, 14, 15 ve 16 numaralı slaytları da katılımcılar ile paylaşın. **Öğretmene Not 6**'dan yararlanarak görseller ile ilgili kısa bilgiler aktarın.

Öğretmene Not 6:

13 numaralı slayt: John Heartfield isimi sanatçındır. Sanatçının asıl ismi Helmut Herzfeld'tir. 1891'de Berlin'de doğmuştur. 1916 yılında Alman milliyetçiliğine karşı duruşunu belirtmek için ismini değiştirmiştir. Hitler dönemine eleştirel tavrı ve sanatıyla ünlenmiştir. Hakkındaki bir makale için aşağıdaki linkten yararlanabilirsiniz:

http://www.academia.edu/7159471/John_Heartfield_ve_%C4%B0ronik_S%C3%B6ylemi

14 numaralı slayt: "Dünyanın en ünlü ve gizemli sokak sanatçısı" olarak adlandırılan Banksy'e aittir.

15 numaralı slayt: Nişantaşı'nda bir sokakta Nisan 2017'de çekilmiş Nazi parti sembolü olan gamalı haç ve Nazilerin silahlı örgütü Schutzstaffel'in sembolü olan SS çizimini göstermektedir.

16 numaralı slayt: Macaristan'da gamalı haçları değirmene dönüştürerek mücadele eden ismini bilmediğimiz bir inisiyatiflidir.

4. AŞAMA (15 dk.)

4.A. Propaganda ile Mücadele - Küçük Grup Çalışması

Dersin bu son etkinliğinde, katılımcılara, yine küçük gruplarda ve bir önceki aşamada inceledikleri malzeme üzerinde çalışacakları bilgisini verin. Bu kez ellerindeki görselleri, nasıl dönüştürebilecekleri/ yeniden üretebilecekleri üzerine, gruplarında tartışmalarını isteyin. Aşağıdaki yönerge ile gruplarında çalışmaya başlamalarını söyleyin.

Yönerge:

"Ders boyunca tartıştığımız konular çerçevesinde, görsel üzerinde istediğiniz oynamaları yapın. Resimlerle oynayabilirsiniz. Yazıları silip tekrar yazabilirsiniz. Metinlerin altına propaganda ile ilgili mesajlar yazabilirsiniz. Yaratıcılığınıza kalmış..."

4.B. Sunum - Büyük Grup Çalışması

Tüm grupların malzemeleri dönüştürme çalışmaları bittikten sonra, her gruptan seçilmiş bir sözcünün kısaca dönüştürülmüş görseli büyük gruba sunmasını isteyin. Zamanınız varsa büyük gruptan dönüştürülmüş görseller üzerine fikirlerini alın. Etkinliği sonlandırın.

Ders 4

**HOLOKOST,
İNSANDIŞILAŞTIRMA VE
DEĞERSİZLEŞTİRME**

Ders ile ilgili eklere sehak.org adresinden erişebilirsiniz.

Ders 4

HOLOKOST, İNSANDIŞILAŞTIRMA¹ VE DEĞERSİZLEŞTİRME²

KAZANIMLAR:

1. İnsandışılaştırma kavramının yarattığı duygu durumu ve bilişsel süreç üzerine farkındalık kazanır.
2. İnsandışılaştırma kavramının içeriğini bilir ve kavramı tanımlar.
3. İnsandışılaştırmanın süreçleri hakkında fikir sahibi olur.
4. İnsandışılaştırmanın farklı seviyeleri olduğu, Holokost dışında, dünyada farklı coğrafyalarda ve zamanlarda yaşandığına ve yaşanabileceğine ilişkin farkındalık geliştirir.

SÜRE: 120 dakika

MALZEMELER: Poster kağıtları, sarı kartonlar, farklı renklerde tahta kalemleri, uhu-tag, projeksiyon, renkli (kırmızı/pembe) A4 kağıtlar

ÖN HAZIRLIK: EK 1’de yer alan her rol tanımını (6 adet), her bir gruba 3-4 adet düşecek/her katılımcının okuyabileceği şekilde çoğaltın.

EK 2’de yer alan kimlik sözlüğünü, ilgili grubun içerisindeki katılımcı sayısı kadar çoğaltın.

EK 3’teki soruları oluşturacağınız grup sayısı kadar çoğaltın.

EK 4’te yer alan poster kâğıtlarını oluşturacağınız grup sayısı kadar çoğaltıp hazırlayın.

EK 5 - Gerçekleşmiş kanunlar – resimli dosyasının, renkli (kırmızı/pembe) A4 kâğıtlar üzerine çıktısını alın.

EK 8’da yer alan fotoğrafları bilgisayardan gösterilmeye hazır hale getirin.

1 Kavramın İngilizcedeki karşılığı “dehumanization”dır.

2 Dersi geliştirenler: Belin Benezra Yensarfati, Laden Yurttagüler

YAZARLARDAN NOT:

Bu ders, soykırımlar ve katliamlar sürecinde sıkça karşımıza çıkan “insandışılaştırma” mekanizması üzerine farkındalık kazandırmayı amaçlamaktadır. İnsandışılaştırma kavramı literatürde görece yeni bir kavram olmasına rağmen, Holokost gibi soykırım süreçlerini anlamaya, anlatmaya ve üzerlerine farklı bir açıdan düşünmemize yardımcı olacak bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kavram, özellikle soykırım sürecine giden yoldaki mekanizmaları anlamamıza yardımcı olması açısından önemlidir. Bunlara örnek olarak, ders içerisine de aldığımız, ötekileştirme, ayrımcılık, temel haklardan yoksun bırakma, vasıfsızlaştırma, insani seçimleri yok sayma, değersizleştirme ve insanlık onurunu zedeleme gibi aksiyonlar verilebilir. Bu tip olgular kişilerin, kimliklerinden, cinsiyetlerinden, cinsel yönelimlerinden, ait olmak istedikleri dini ya da siyasi kimliklerinden kaynaklanabilmektedir. Bu dersi oluştururken amacımız, katılımcıların günlük yaşantılarında, bu tür durumlara karşı farkındalıklarını yükseltmek ve konu hakkında daha geniş çerçevede düşünmelerini sağlayabilmektir. Dersin beklenti oluşturma kısmı olan, birinci ve ikinci aşamasında, katılımcıların, hayali bir ülkede, kendilerine dağıtılmış olan kimliklerin günlük pratiklerini hayal ederken, karşılarına çıkabilecek engellerin ve/ya yasakların, onlarda nasıl bir deneyim ve duygu yarattığı üzerinde durulacaktır. Üçüncü aşamada, katılımcılar, bu tip yasakların, aslında, Holokost sürecinde, özellikle “Ari ırk”tan olmayanları kapsayan Nürnberg yasaları olduğu bilgisini ve farkındalığını kazanacaklardır. Dersin dördüncü aşaması, insandışılaştırma kavramı üzerine bilgi inşasını kapsamaktadır. Beşinci aşamada ise, kavramı öğrenmiş olan katılımcıların, dünyadaki örnekler üzerine düşünmelerini ve bu konudaki bilgilerini birleştirmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Uygulamanın sonundaki çıkış etkinliğinde ise; ders boyunca öğrendikleri kavramın, kendisi ve önemi hakkında bilgilerini geri çağırılmaları amaçlanmaktadır.

DERS İZLEĞİ:

1. AŞAMA (45 dk.)
 - 1.A. Rol Kâğıdındaki Kimliği Tanıma - Küçük Grup Çalışması
 - 1.B. Rol Kâğıdındaki Kimlik ile Poster Çalışması - Küçük Grup Çalışması
 - 1.C. Kimliklerin Büyük Grup ile Paylaşılması - Büyük Grup Çalışması
2. AŞAMA (20 dk.)
 - 2.A. Pupunundu Ülkesindeki Yasakların Okunması ve Posterde Üzerinin Kapatılması - Büyük Grup Çalışması
3. AŞAMA (20 dk.)
 - 3.A. Gerçekleşmiş Kanunların Okunması ve Eşleştirilmesi - Büyük Grup Çalışması
4. AŞAMA (10 dk.)
 - 4.A. İnsandışılaştırma Kavramı Hakkında Anahtar Kelime Çıkarma - Büyük Grup Çalışması
 - 4.B. İnsandışılaştırma Kavramı Hakkında Bilgi İnşası - Anlatım

5. AŞAMA (20 dk.)

5.A. Dünyadaki İnsandışılaştırma Örnekleri ile Tanışma - Anlatım

6. AŞAMA (5 dk.)

6.A. Çıkış Etkinliği Olarak Çabuk Yaz Yöntemi - Bireysel Çalışma

SÜREÇ:

1. AŞAMA (45 dk.)

Bu aşamada amaç, insandışılaştırma deneyimini ve yarattığı duyguyu, katılımcıların da yaşamasını sağlamaktır.

1.A. Rol Kâğıdındaki Kimliği Tanıma - Küçük Grup Çalışması

Sınıfı, katılımcı sayısını da göz önüne alarak dört ya da beş gruba bölün. Her grupta ortalama dört ya da beş katılımcı olmasına dikkat edin. Gruplarda cinsiyet dengesi olmasına özen gösterin. Katılımcılara bu etkinlikte, adı “Pupugundu” olan bir ülkede yaşadıklarını söyleyin. Ülkenin, iyi yönetildiğinden, ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel hiçbir sorunun olmadığından ve vatandaşlarının ülke içerisinde mutlu yaşadıklarından bahsedin. Kendilerini bu ülkenin bir vatandaşı olarak hayal etmelerini ve birazdan her bir gruba birer rol kâğıdı verileceğinin bilgisini verin.

Her küçük gruba, EK 1’deki rol kâğıtlarından/cümlelerden bir tanesini, gruptaki her katılımcının görebilmesi için üç ya da dört kopya olarak verin. (Örneğin grup altı kişiden oluşuyor ise, her bir grup katılımcısı, aynı rol kâğıdını görebilmesi için üç adet verin). Rol kâğıdında yazan kimliğin, her katılımcı tarafından okuduğundan ve anlaşıldığından emin olun.

Ek olarak, EK 2’deki “kimlik sözlüğü” çıktısını, ilgili gruba (eşcinsel genç erkek) verin.

Grupların, birbirlerinin rol kâğıtlarını görmediğinden emin olun.

Her grubun, rol kâğıdını okuduğundan emin olduktan sonra, katılımcılara ilgili kimlikler/roller hakkında daha kolay düşünebilmelerini/hayal edebilmelerini sağlayabilmek için yönlendirici sorular sorun. Yönlendirici sorular sorulmadan önce;

- Sınıfta sakın bir hava yaratın ve katılımcılardan sessiz olmalarını isteyin.
- Katılımcılardan role girmelerini isteyin. Role girmelerini sağlamak için aşağıdaki soruları okuyun. Her sorudan sonra, katılımcıların soru üzerine düşünebilecekleri ve ilgili kimliğin hayatını hayal edebilecekleri kadar süre verin.
- Şimdi duyacakları soruların cevaplarını kendi içlerinde sessizce düşünmelerini isteyin.

Katılımcılara Sorular:

- Çocukluğun nasıldı? Nasıl bir evde yaşıyorsun/yaşıyordun? Nasıl oyunlar oynuyordun? Annen ve baban ne iş yapıyordu?
- Günlük hayatın nasıl geçiyor? Nerelerde sosyalleşiyorsun? Sabahları, öğlenleri ve akşamları neler yapıyorsun?
- Nasıl bir hayat tarzın var? Nerede yaşıyorsun? Boş zamanlarında neler yapıyorsun? Tatillerde neler yapıyorsun?
- Hayatta seni heyecanlandıran neler var? Hayatta seni korkutan neler var?

1.B. Rol Kâğıdındaki Kimlik ile Poster Çalışması - Küçük Grup Çalışması

Sorular bittikten sonra, her gruba birer tane olacak şekilde önceden hazırlanmış EK 4’te yer alan günlük program şablonunun çizildiği poster kâğıdını ve EK 3’teki soruların bulunduğu kâğıdı verin. Her gruptan, poster kâğıtlarına, dağıtılan rol kâğıdındaki kimliğin, EK 3’teki sorulara referansla, “Pupugundu” ülkesinde geçirdiği bir günü (hafta içi ya da hafta sonu günü olarak yazmalarını siz belirleyebilirsiniz) yazmalarını isteyin. Örneğin, elinizdeki kimliğin, sabah 10.30’ta spora gittiğini hayal ediyorsanız, saat 10.30-12.00 satırına, spor yazabilirsiniz. Gruplar çalışmaya geçmeden önce katılımcıların soruları okuduklarından emin olun ve sorular hakkında sormak istedikleri bir soru/konu olup olmadığını kontrol edin.

Her gruba, çalışması için 15-20 dakika süre verin.

Gruplardan, çalışmayı bitirdikten sonra, poster kâğıtlarını duvara ya da tahtaya asmalarını isteyin. Bu aşamada, gruplar birbirlerinin grup kimlikleri ile ilk kez karşılaşacaklardır.

1.C. Kimliklerin Büyük Grup ile Paylaşılması - Büyük Grup Çalışması

Tüm katılımcıların, ortalama 5 dakika içinde asılan poster kâğıtlarına göz gezdirmesini isteyin. Ya da bunun yerine, zamanlama ve katılımcı sayısı ile ilgili bir sıkıntınız yok ise, katılımcılar poster kâğıtlarını asıp yerlerine döndükten sonra, her gruptan bir sözcü ile kimliğini kısaca açıklamasını ve gün içinde kimliklerinin yaptığı (en çok) üç aktivitesini sınıfla paylaşmalarını isteyin.

2. AŞAMA (20 dk.)

2.A. Pupugundu Ülkesindeki Yasakların Okunması ve Posterde Üzerinin Kapatılması - Büyük Grup Çalışması

Uygulamanın bu aşamasında, “Pupugundu” ülkesinde, “yeni çıkan kanunlar ile bazı günlük faaliyetlerin bazı gruplar için yasaklandığı”nı söyleyin. Aşağıda yer alan yasakları, tek tek okuyun. Daha önceden kimliklere göre ayrılmış gruplara, kendi poster kâğıtlarında okunan yasaklarla ilgili bir yasak olup olmadığını sorun. Gruplardan gelen bilgiyi sınıfla birlikte kontrol edin. Okunan her yasağın ardından eğer, poster kâğıt üzerinde bu yasak ile ilgili bir faaliyet/aktivite var ise, sarı/yeşil karton ile ilgili faaliyetin üzerini kapatın. Örneğin, “Pupugundu soyundan olmayanların sokağa çıkması yasaklandı.” yasağı ile birlikte, ilgili kimliğinizde, eğer ki herhangi bir amaç için sokağa çıktığı bir saat dilimi var ise, üzerini sarı/yeşil karton ile kapatın. Aşağıda yer alan resimde, poster kâğıdının, nasıl sarı/yeşil karton ile kapatılacağına örneğini görsel olarak bulabilirsiniz.

AKTİVİTE

08:00-09:00	
09:00-10:30	
10:30-12:00	
12:00-13:30	
13:30-15:00	
15:00-17:00	
17:00-19:00	
19:00-21:00	
21:00-23:00	
23:00-00	

Pupugundu Ülkesinde İlan Edilen Yasaklar:

1. Pupugundu soyundan olmayanların esnaf olmaları yasaklandı.
2. Pupugundu soyundan olmayanların devlet memuru olmaları yasaklandı.
3. Pupugundu soyundan olmayan kişilerden alışveriş edilmesi yasaklandı.
4. Pupugundu soyundan olmayanların işletmelerine el konuldu ya da bu kişiler işten atıldılar.
5. Zihinsel engellilerin, kalıtsal hastalık sahibi kimselerin, şeker hastalarının sağlık hizmetlerinden yararlanması yasaklandı.
6. Eşcinsellerin sosyalleştikleri barlar ve kendilerine özel çıkardıkları dergi ve gazeteler yasaklandı. Eşcinsel kişilerin isimleri, devlet tarafından özel listelere alındı.
7. Pupugundu soyundan olanların, Pupugundu soyundan gelenlerin dışındaki insanlarla evlenmesi ve sevgili olması yasaklandı.
8. Sağlıklı olmayanların (zihinsel engellilerin, kalıtsal hastalık sahibi kimselerin, şeker hastalarının) evlenmesi yasaklandı.
9. Pupugundu soyundan olmayanlar devlet okullarından atıldılar.
10. Pupugundu soyundan olmayanlar, artık bundan sonra yiyecek karnesi ile alışveriş edebilecekler.
11. Pupugundu soyundan olmayanlara, sağlanan yiyecek karnesi ile sadece 15.00-16.00 saatleri arasında alışveriş yapabilmelerine izin verilecektir.
12. Pupugundu soyundan olmayanların yiyecek karnelerine kısıtlamalar getirilir.
13. Pupugundu soyundan olmayanların toplu taşıma kullanmaları yasaklandı.
14. Pupugundu soyundan olmayanların evcil hayvan sahibi olması yasaklandı.
15. Pupugundu soyundan olmayanların; radyo, fotoğraf makinesi, bisiklet, elektrikli cihaz ve diğer değerli eşyalarını, yerel yetkililere teslim etmeleri emredildi.
16. Pupugundu soyundan olmayanların sokağa çıkması yasaklandı.
17. Pupugundu soyundan olmayanların, evlerini boşaltmaları ve onlar için belirlenen yerlerde, başka aileler ile birlikte yaşamaları zorunlu kılındı.
18. Pupugundu soyundan olmayan kişilerin, kıyafetlerinin üzerinde mavi çiçek taşımaları zorunlu kılındı.

Katılımcılardan çıkan tabloya bakmalarını isteyin. Poster kâğıtlar duvarda asılı kalsın. Katılımcılara aktivite süresince neler olduğunu ve aktivite hakkında kendilerini nasıl hissettiklerini sorun. Özellikle, katılımcıların hissettikleri duyguları, tahtaya/poster kâğıdına herkesin görebileceği şekilde not edin. Ağırlıklı olarak duygu durumları üzerine gelen cevapları kâğıda not alın. Duygu durumlarının yer aldığı poster kâğıdını, ders sonuna kadar ortada kalacak şekilde muhafaza edin. Aşağıdaki gibi sorular sorulabilirsiniz:

- Aktiviteye nasıl başladık, neler oldu?
- Gün planlamasına nasıl karar verdiniz?
- Rol kartının kimliğini nasıl belirlediniz? (Rol kartındaki kimliğin bir gününü nasıl hayal ettiniz?)
- Kurallara göre, günlük aktiviteleriniz yasaklandığında ve/ya üzerleri kapatıldığında nasıl hissettiniz? Peki ya kapatılmadığında nasıl hissettiniz?
- Diğer kimliklerin günlük faaliyetleri kapatılıp sizinki kapatılmadığında nasıl hissettiniz?
- En çok hangi günlük faaliyetinizin ya da başkalarının hangi günlük faaliyetinin engellenmesi ya da yasaklanması sizi şaşırttı?
- Temel (insan) haklarımızın ihlal edildiğini düşündünüz mü?
- Böyle engellemelerin yapılmış olması sizce mümkün mü?
- Sizce bu yasaklamaları getirenlerin amaçları neydi?
- Sizce bu yasaklamaları getirenlerin gerekçeleri neydi?
- Sizce, böyle engellemelerin ve/ya yasakların getirilmesi, bunu yaşayanlar (deneyimleyenler) açısından nasıl bir duyguya neden olur?

Öğretmene Not 1:

Duygu durumu bağlamında “değersiz” kavramının ortaya çıkması, soruların amaçlarındandır. Değersiz hissetme ve insandışılaştırma arasında önemli bir bağ bulunmaktadır. **EK 7**'de yer alan insandışılaştırma kavramı bilgi notuna bakabilirsiniz.

Daha önceki pilot çalışmalarımızda ortaya çıkan bazı duygu durumları şu şekildedir: Umut, sinir bozukluğu, tedirginlik, endişe, haksızlığa uğramış olma hissiyatı, alıştırmak, kaçma isteği, direnme isteği, korkmak, intihar etme isteği, milliyetçi coşku, değersiz hissetme, insan değilmiş gibi hissetme. Tüm bu duygular üzerine konuşup katılımcıların bunları açıklamasına izin verin.

3. AŞAMA (20 dk.)

3.A. Gerçekleşmiş Kanunların Okunması ve Eşleştirilmesi - Büyük Grup Çalışması

Katılımcılara, bu yasakların daha önce yaşanmış olduğu konusunda, Holokost'a referansla bilgi verin.

EK 5 (Gerçekleşmiş Kanunlar- Resimli)'de yer alan, ilgili yasakların yazılı olduğu renkli kâğıtları katılımcılara, her katılımcıya bir kanun düşecek şekilde tek tek dağıtın. Toplamda 15 adet (sayfa) kanun bulunmaktadır. Eğer sınıf mevcudiyeti bu sayıdan fazla ise, oluşturacağınız ikili ya da üçlü grupların her biri tek bir sayfa/kanun üzerinde çalışabilir.

Dağıtılan her kâğıdı/kanunu sınıftaki katılımcılardan sırayla okumasını isteyin. Her bir okunan kanundan sonra, onunla ilgili olan, “Pupugundu” ülkesindeki yasağı düşünüp eşleştirmelerini isteyin. Her gerçekleşmiş kanun okunduktan sonra, posterler üzerinde, ilgili faaliyet/yasakla ilgili alanı, pembe/kırmızı kâğıda basılmış gerçekleşmiş kanun ile kapatın/reklendirin. Burada amaç, kendi kimlikleri için yazdıkları ve sonrasında yasaklanan faaliyetler ile gerçekleşmiş/gerçekte yaşanan kanun arasında ilişki kurmalarını sağlamak ve görsel olarak da bunları eşleştirmelerine yardımcı olmaktır.

İmkân var ise, gerçekleşmiş kanunlar görsellerini de projeksiyon üzerinden katılımcılarla paylaşın (Gerçekleşmiş Kanunlar- Resimli³ – EK 5).

EK 6'daki Kanunlar ve Eşleşme dosyasında gerçekleşmiş kanunlar ile “Pupugundu” ülkesinde ilan edilmiş yasakların eşleşmiş halini bulabilirsiniz.

Katılımcılara kanunları okuduktan ve eşleştirmeler hakkında bilgi verdikten sonra, asılı olan duyuların yazılı olduğu poster kâğıdının yanına yeni bir boş poster kâğıdı asın. Bu sefer, tüm bu sürecin nasıl olduğunu sorun. Kullanılan yöntemler, araçlar hakkında daha fazla sorular yönelin. Tüm cevapları bu yeni poster kâğıdına yazın.

Öğretmene Not 2:

Daha önceki pilot çalışmalarımızda, süreç hakkında çıkan cevaplar şu şekildedir: vasıfsızlaştırma, haklarını elinden alma, tutunacak zemin bırakmama, insanlık onurunu zedeleme, değersiz hissettirme, insandışılaştırma. Asıl varılmak istenilen noktanın insandışılaştırma olduğunu unutmayın.

3 İlgili kanun ve resimler, USHMM web sitesinden ve Anne Frank sergisinden alınmıştır. Farklı kaynaklardan alınan resimler için dosya içinde kaynak gösterilmiştir. (www.ushmm.org)

Öğretmene Not 3:

Vaktiniz var ise, “Holokost, Özgürlük ve Sorumluluk” dersine referans ile aşağıdaki tartışma sorularını sorabilirsiniz:

- Sizce bu yasaklamalardan/engellemelerden etkilenenler kimlerdir?
- Sizce bu yasaklamaları/engellemeleri yapanlar kimlerdir?
- Bu durumda kimler izleyici/seyircidir?

4. AŞAMA (10 dk.):**4.A. İnsandışılaştırma Kavramı Hakkında Anahtar Kelime Çıkarma - Büyük Grup Çalışması**

Katılımcılara, bütün ders boyunca kullanılan materyalleri gördükten sonra, insandışılaştırma kavramının içinin nasıl doldurulabileceğini sorun. Sınıftan gelen tüm bu cevapları, önceden yazdığınız, duygu durum ve süreç kâğıdı ile birlikte, sınıfça değerlendirin ve konuşun.

4.B. İnsandışılaştırma Kavramı Hakkında Bilgi İnşası - Anlatım

EK 7’de yer alan bilgi notundan faydalanarak, katılımcıları, insandışılaştırma kavramı ile tanıştırın. Bu kavramın ne demek olduğunu ve neleri kapsadığını, nerelerde, ne şekilde görülebileceğine dair, ders materyallerine referans vererek anlatın.

Öğretmene Not 4:

“İnsanlık onuru” kavramı ve bu kavramın insandışılaştırma ile ilişkisi üzerinde de durmanız önerilir. Bunun yanı sıra, kavram anlatımı sırasında, bu durumu yaşayanların ve failerin hareketlerinin sorumluluğunu alabilme durumları tartışılabilir.

5. AŞAMA (20 dk.)**5.A. Dünyadaki İnsandışılaştırma Örnekleri ile Tanışma - Anlatım**

Katılımcılara, bu durumun sadece Holokost’a özgü olmadığını ve dünyada farklı dönemlerde, farklı coğrafyalarda insandışılaştırmanın yaşandığını ve bunun farklı derecelerde hayat bulduğunu belirtin. Görseller gösterilmeye başlanmadan evvel, katılımcılara, dünyada onların bildikleri başka örnekler olup olmadığını sorun. Görseller ile örneklendirin. Bu konu ile ilgili materyalleri EK 8’de bulabilirsiniz. Bu örnekleri projeksiyon ile tahtaya yansıtın.

Öğretmene Not 5:

EK 8'de yer alan tüm örnekleri kullanmak yerine, iki ya da üç örneği seçip üzerinde daha detaylı durabilirsiniz.

6. AŞAMA (5 dk.)

6.A. Çıkış Etkinliği Olarak Çabuk Yaz Yöntemi - Bireysel Çalışma

Katılımcılara, dersi, çabuk yaz yöntemini kullanarak bitireceğinizi söyleyin.

Katılımcılara aşağıdaki iki soruyu defterlerine ya da dağıtacağınız kâğıda yazmalarını söyleyin:

1. Bu etkinlikte “insandışılaştırma” kavramını tartıştık. Bu kavramı hiç duymamış bir arkadaşınıza anlatmak için kullanacağınız beş altı tane anahtar kavram yazabilir misiniz?
2. Sizce “insandışılaştırma” kavramını öğrenmemiz niçin önemlidir? Bir iki cümle ile cevaplayınız.

Sonra cevaplarını sınıf ile paylaşmak isteyen birkaç katılımcıya söz verin ve etkinliği sonlandırın.

Ders 5

**SAĞLAM KAFA SAĞLAM
VUCÜTTA MI BULUNUR?
PEKİ YA “SAĞLAM
TOPLUM”?: ÖJENİ HAREKETİ
VE HOLOKOST**

Ders ile ilgili eklere sehak.org adresinden erişebilirsiniz.

Ders 5

SAĞLAM KAFA SAĞLAM VUCÜTTA MI BULUNUR? PEKİ YA “SAĞLAM TOPLUM”? ÖJENİ HAREKETİ VE HOLOKOST¹

KAZANIMLAR:

1. Öjeni kavramını ve Öjeni hareketini tanıır.
2. ‘Toplumsal iyi’ kurgusunun, ‘öjeni’, ‘ırk’ ve ‘ırkın üstünlüğü’ gibi kavramlarla ilişki kurulabilme tehlikesi konusunda farkındalık kazanır.
3. Öjeni hareketinin 1930’lu yıllarda oluşan sonuçlarını kavrar ve üzerine tartışır.
4. Öjeni hareketi ile Holokost (Yahudi Soykırımı) arasındaki ilişkiyi kurar ve bağlantıyı anlar.

SÜRE: 130 dakika

MALZEMELER: Poster kağıtlar, bilgisayar, projeksiyon, kalemler

ÖN HAZIRLIK: Oluşturacağınız katılımcı grupları için, EK 1’de örneği yer alan kardan adam şekli, her grup için bir adet olmak üzere poster kâğıtlara çizin.

EK 4’te yer alan fotoğrafları projeksiyonda gösterilmeye hazır hale getirin.

EK 5’te yer alan bilgi notunu katılımcı sayısı kadar çoğaltın.

EK 6’da yer alan yönlendirici sorular kâğıdını katılımcı sayısı kadar çoğaltın.

1 Dersi geliştirenler: Belin Benezra Yensarfati, Laden Yurttagüler

Öğretmene Not 1:

Ders öncesinde, önerilen okumaların yapılması, dersin içeriği açısından önemli ve faydalı olacaktır. Fotoğraf ve videoların gözden geçirilmesi ve U.S. Holocaust Memorial Museum'un ilgili sayfalarının ziyaret edilmesi önerilmektedir.

YAZARLARDAN NOT:

Bu dersi, Öjeni kavramı ve sağlıklı beden kurgusunun ne kadar ileri götürülebileceğini, 1930'lardan itibaren Holokost'a giden süre boyunca nasıl kullanıldığını ve bu mekanizmanın ne şekillerde gündelik hayatlarımıza sirayet edebildiğinin ve sonuçlarının anlaşılmasını sağlamak amacıyla hazırladık. Katılımcıların özellikle 'toplumsal iyi' kurgusunun oluşturulmasında, bu kurgunun toplumda ne kadar güçlü etkiler yaratabileceğini, karar alma süreçlerinde bulunan kişilerin rolünü ve bunun yanında ırk kavramı ile birbirine nasıl da yakın yürüyebileceğini vurgulamak istedik. Bu amaçla dersin ilk aşamasında, katılımcıların 'toplumsal iyi' için hangi özelliklere sahip bireylerle yaşamayı tercih ettikleri konusunda farkındalık geliştirme amaçlı bir grup çalışması yapılacaktır. Dersin ikinci aşamasında, dönem içinde çekilmiş olan görsel malzemeler (fotoğraflar) yardımıyla katılımcıların, 1930'larda Nazi Almanyası'nda 'toplumsal iyi' için yapılan uygulamalar hakkında fikir sahibi olmaları sağlanacaktır. İkinci kısımda ise katılımcılar, Öjeni kavramı ile yakından ilişkilendirilen Sosyal Darwinizm, sterilizasyon gibi kavramlar hakkında da bilgi sahibi olacaklardır. Dersin üçüncü aşamasında, katılımcıların "Öjeni" kavramı hakkında güncel tartışmalar geliştirmesini amaçlamaktadır. Bu bölümde katılımcılar, yakın tarihte benzer amaçlarla, benzer uygulamalar yapıp yapılmadığı konusunda tartışmalar üreteceklerdir. Son bölümde ise, katılımcıların, Öjeni anlayışını meşrulaştırabilen 'toplumsal iyi' kavramı hakkında düşünceleri için çalışılacaktır.

DERS İZLEĞİ:

1. AŞAMA (45 dk.)
 - 1.A. Kardan Adam Üzerinde Çalışma Hazırlığı - Büyük Grup Çalışması (5 dk.)
 - 1.B. Kardan Adam Üzerinde Çalışma - Küçük Grup Çalışması (20 dk.)
 - 1.C. Kardan Adam Üzerine Tartışma - Büyük Grup Çalışması (20 dk.)
2. AŞAMA (70 dk.)
 - 2.A. Video İzleme ve Tartışma - Büyük Grup Çalışması (30 dk.)
 - 2.B. Fotoğrafların Gösterilmesi ve Bilgilendirme - Büyük Grup Çalışması (20 dk.)
 - 2.C. Öjeni Bilgi Notunun Okunması - Bireysel Çalışma (10 dk.)
 - 2.D. Öjeni Bilgi Notu Üzerine Soruların Cevaplanması - Büyük Grup Çalışması (10 dk.)
3. AŞAMA (15 dk.)
 - 3.A. Çıkış Etkinliği - Bireysel ve Büyük Grup Çalışması (15 dk.)

SÜREÇ:

1. AŞAMA (45 dk.)

1.A. Kardan Adam Üzerinde Çalışma Hazırlığı - Büyük Grup Çalışması (5 dk.)

Katılımcıları en fazla dört ya da beş kişiden oluşmak üzere gruplara ayırın. Her bir gruba, poster kağıdı ve boya kalemleri dağıtın. Dağıtılacak olan poster kâğıtlarının üzerinde biri küçük (kafa gibi), bir büyük (gövde gibi) iki çemberden oluşan, birbirine bitişik bir kardan adam figürünü önceden çizilmiş şekilde hazır edin. EK 1’de ayrıntılı olarak çizimi görebilirsiniz.

Yönerge olarak katılımcılarla aşağıdaki anlatıyı paylaşın:

Siz ‘Mutlulukya’ toplumunun birer üyesisiniz. Bu toplumda insanlar kiminle yaşamak ister merak ettik. O yüzden de “Kiminle yaşamak istersiniz?” sorusunu size sormaya karar verdik.

Şimdi sizden isteğimiz, size dağıttığımız poster kâğıtlarının üzerine, birlikte yaşamaktan hoşnut olacağımız insanların özelliklerini yazmanız ve bizimle paylaşmanız.

Öğretmene Not 2:

Yukarıdaki yönergenin katılımcıların çalışması için yeterli olmadığını düşünürseniz, aşağıda sıralanan soruları da açıklama amaçlı olarak sorabilirsiniz :

Birlikte yaşamak isteyeceğiniz insanların;

- Fiziksel özelliği ya da özellikleri neler olmalıdır?
- Nasıl davranmalarını isterseniz? Tutumlarının nasıl olmasını tercih ederiniz?
- Hayatlarını nasıl devam ettiriyorlar? (Nasıl yaşadıkları ve/ya ne iş yaptıkları gibi)
- Diğer insanlarla nasıl ilişkiler kuruyorlar?

Katılımcılardan, grup içinde fikir birliği oluşturamadıkları özellikleri de, poster kâğıtlarının kenarına not almalarını isteyin.

1.B. Kardan Adam Üzerinde Çalışma - Küçük Grup Çalışması (20 dk.)

Katılımcılara kardan adamdan oluşan tablolarını tamamlamaları için 15 dakika verin. Katılımcılar tablolarını tamamladıktan sonra oluşturulan grup sayısına bağlı olarak;

- Tabloları duvara asmalarını ve diğer grupların tablolarını incelemelerini isteyebilirsiniz. (Posterleri incelemeleri için 5 dakika verilebilir.)

Ya da;

- Her grubun kısaca özellikleri sıralayan bir sunum yapmasını isteyebilirsiniz. (Her grubun sunması için 1-2 dakika verilebilir.)

Tablolar incelendikten sonra, yeni/boş bir poster kâğıdını tahtaya asın. Eğer tabloları duvara asıp herkesin incelemesini isterseniz, tabloların başına geçtiğinizde genel bir okuma yapabilirsiniz.

Eğer her grup tablosunu sunduysa, tüm katılımcılar ile gruplarda olan ortak özellikleri sırasıyla yeni poster kâğıda not alın.

Poster kâğıdına not almayı, sıralı olarak ya da katılımcıların kullandıkları gibi iki dairenin içine en çok tercih edilen özellikleri yazarak yapabilirsiniz. Sıralamayı; en çok istenen, çok rastlanan özelliklerden başlayıp tartışmalı olan özelliklere doğru yapın.

1.C. Kardan Adam Üzerine Tartışma - Büyük Grup Çalışması (20 dk.)

Sınıfın ortak tablosunu çıkardıktan sonra, aşağıdaki sorular ile sınıf içerisinde bir tartışma yürütün. Bu aşamada aşağıdaki tartışma sorularından yararlanın:

1. Süreç nasıl ilerledi? Çizmeye (eğer ek çizim yapılmış ise) ve içindeki nitelikleri belirlemeye nasıl karar verdiniz?
2. Hangi özellikler üzerinde daha çabuk uzlaşmaya vardınız? Hangi özellikler üzerinde daha çok tartıştınız?
3. Toplumdaki her bireyin bu özelliklerin hepsine sahip olması mümkün müdür? Bu özelliklerin tümüne sahip kimseyi tanıyor musunuz?
4. ‘İdeal bir insan’ tipinden bahsetmemiz mümkün müdür?
5. Kendi toplumunuzda gözlemediğiniz hangi özellikler burada yer almamaktadır? Neden?
6. Elinizdeki görsellerdeki insanların elsiz, ayaksız, renksiz ve cinsiyetsiz olmasının sebebi sizce nedir?
7. ‘Toplumsal iyi’ adına bazı bireylerin/grupların toplum dışına itildiği ve gözden çıkarıldığı durumlar var mı?
 - a. ‘Toplumsal iyi’ye kim(ler) karar vermektedir?
 - b. ‘Toplumsal iyi’ye neye dayanarak karar verilmektedir?
 - c. ‘Toplumsal iyi’nin göstergeleri nelerdir?
8. Sağlıklı olmak ve ahlaklı, çalışkan, yararlı olmak arasında bir ilişki var mıdır? Bireylerin fiziksel ve/ya biyolojik özellikleri ile kişisel özellikleri arasında bir ilişki olabilir mi?
9. Bu özelliklerin belli gruplara atfedilmesi bir sorun yaratır mı? Örneğin ‘Türkler misafirperver’ ya da ‘Yahudiler iyi tüccar’ gibi? Peki, eğer benzer şekilde ‘Afrikalılar sporda çok daha başarılı’ denir ise? Bu özellikleri belirleyen kişiler siz olmasanız ve başkaları olsa sonuçları neler olabilir?
10. Neden bu özellikleri tercih ettiniz? Neye dayandırdınız? Tercihlerinizde ‘bilimsellik’ ve/ya ‘bilimsel olması’ ne kadar yer oynadı?

Öğretmene Not 3:

Tabloların incelenmesi ve tartışılması sırasında sıkça karşınıza çıkabilecek olan özellikler ve bu özelliklere ilişkin derinlemesine tartışmanın ipuçlarını aşağıda bulabilirsiniz:

- **‘Sağlıklı kişi’ ne demektir?** : Sağlıklı tanımlaması yaptıkları durumda, tartışmanın akışına göre, sağlıklı olmayan ya da olamayan bireyleri toplumun bir parçası olarak görüp görmediklerini sorabilirsiniz. Örneğin; Down sendromlu ya da lösemi hastası çocuklar toplumun bir parçası mı ve/ya olsun mu ya da olmasın mı?
- **‘Eğitilmiş’ ne demektir?** : Eğitilmiş olmanın kendiliğinden gelişen bir durum olmadığı ve eğitilmiş olmanın toplumsal koşullara bağlı olduğunu hatırlatabilirsiniz. Örneğin; yoksulluğun olduğu toplumlarda eğitime erişim eşit şartlarda mı gerçekleşiyor?
- **‘İyi insan’ ne demektir?** : İyi insan kavramının kültürden kültüre değiştiğini katılımcılara hatırlatabilirsiniz. Örneğin; bazı kültürlerde et yemek günah ve/ya yasak ve/ya kötü bir insan olmanın göstergesi iken; bazı kültürlerde değildir. Bazı kültürler alkolü yasaklarken; bazı kültürler yasaklamamaktadır. Bir dine uygun davranmak bazı kültürlerde iyi insan olarak görülmenizi sağlarken, bazı kültürlerde dine uygun davranmak iyi insan olmanın ölçütü değildir.

Yukarıdaki tartışma soruları, katılımcıların ortak bir deneyim üzerinden ‘toplumsal iyi’ kavramını tartışmaya açmaları için tasarlanmıştır. Dolayısıyla, sorulara verilen yanıtlara doğru ve/ya yanlış cevaplar olarak bakılmıyorsa, bir düşünme biçimi olarak sınıflandırma yapmanın ve bu sınıflandırmaların nasıl parametreler içinde yapıldığının, parametrelerin neye göre seçildiğinin tartışmaya açılması beklenmektedir. İkinci bir nokta ise, ilgili sınıflandırmaların “ırk, öz, millet, dini aidiyet” gibi kimlikler üzerinden yapmanın sorunlarına tartışmayı taşıyabilmektedir.

2. AŞAMA (70 dk.)

2.A. Video İzleme ve Tartışma - Büyük Grup Çalışması (30 dk.)

İlk aşamanın sonunda, büyük gruba aşağıdaki soruyu sorarak, ikinci aşamaya geçebilirsiniz.

- Tarih boyunca sizce, insanların fiziksel özelliklerine göre sınıflandırmalar yapılmış olabilir mi?

Katılımcılardan soruya ilişkin kısa cevaplar alın. Sorulara verilen cevaplardan sonra, katılımcılarla, videoyu izleme hazırlığı olarak aşağıdaki gibi bir paragrafı paylaşabilirsiniz:

“Tarih boyunca insanların fiziksel özelliklerine göre sınıflandırmaların yapıldığına rastlıyoruz. Özellikle 20. yüzyılda, sınıflandırma yapmanın arttığı ve bu sınıflandırmalara farklı anlamların yüklendiğini görüyoruz. Şimdi izleyeceğimiz videolar, 1930’lar Nazi Almanyası’nda çekilen propaganda filmleridir. Bu filmlerde ilgili sınıflandırmaların nasıl yapıldığını ve meşrulaştırıldığını göreceğiz.”

70 | DERS 5: SAĞLAM KAFA SAĞLAM VUCÛTTA MI BULUNUR? PEKİ YA “SAĞLAM TOPLUM”? ÖJENİ HAREKETİ VE HOLOKOST

Katılımcılara EK 2’de linki bulunan ilk videoyu gösterin. Videoyu gösterdikten sonra, video hakkında aşağıdaki soruları sınıfa sorun:

- Videoda doktor ne yapıyordu?
- Neye göre sınıflandırıyor? Neden?
- Neden böyle bir sınıflandırmaya ihtiyaç duyulmuş olabilir?

Video 1 hakkında EK 2’den yararlanarak bilgi verdikten sonra, aşağıdaki soruyu sınıfa yöneltin:

- Sizce, bu film neden propaganda filmi olarak kullanılıyor?

Tartışmayı sonlandırmadan EK 3’te linki bulunan ikinci videoyu izletin. Videoyu gösterdikten sonra, sınıfa aşağıdaki soruları sorun:

- Videoda ne yapılıyor?
- Neden çocukların fiziksel özelliklerini belirlemeye çalışıyorlar?
- Neye göre sınıflandırıyor? Neden?
- Neden böyle bir sınıflandırmaya ihtiyaç var?
- Neden böyle bir propaganda filmi yapmaya ihtiyaç var?

Video 2 hakkında, EK 3’ten yararlanarak bilgi verdikten sonra, aşağıdaki soruları sınıfa sorun:

- Çocukların fiziksel özellikleri ile neyi ilişkilendiriyorlar?
- Sağlıklı olmak ve fiziksel özellikler arasında ne ilişki var?
- Bu tanımlanan özellikler sadece tek bir gruba (ırka) ait/özel olabilir mi?

Videoları izledikten sonra, katılımcılara ikinci aşamaya geçeceğinizi belirtin.

Öğretmene Not 4:

Videoları göstermeden önce, videoları incelemeyi unutmayın. Videoda, “ırkın ölçülmesi” üzerine yapılan fiziksel çalışmalar yer almıştır. “İyi/tercih edilir” olarak tanımlanan fiziksel özellikler ile “iyi/tercih edilir” olarak tanımlanan kişisel özellikler (beceri, tutum gibi) arasında içkin bir ilişki kurulduğuna dikkat çekmek gerekebilir. Videolarda, bireylerin “güzel, güler yüzlü, sağlıklı, mutlu” gözükmeleri ile fiziksel özellikleri arasında kurulan ilişki yansıtılmıştır. Dilerseniz bu kısma da dikkat çekebilirsiniz.

2.B. Fotoğrafların Gösterilmesi ve Bilgilendirme - Büyük Grup Çalışması (20 dk.)

Katılımcılara EK 4’de yer alan fotoğrafları teker teker gösterin. Toplamda 17 adet fotoğraf bulunmaktadır. Kaç fotoğraf göstereceğinizi ve hangi fotoğrafları göstereceğinizi grubun ilgi, ihtiyaç ve sizin odağınız doğrultusunda belirleyebilirsiniz. Bu aşamada, ortalama beş ya da altı fotoğraf göstermeniz önerilmektedir. Her fotoğraftan sonra, katılımcılardan fotoğrafta ne gördüklerini ve/ya fotoğrafın ne hakkında olduğunu tahmin etmelerini ve tanımlamalarını isteyin. İki ya da üç adet tahmin aldıktan sonra, yine EK 4’te yer alan fotoğraflar hakkında bilgileri katılımcılar ile paylaşın.

2.C. Öjeni Bilgi Notunun Okunması - Bireysel Çalışma (10 dk.)

Katılımcılarla fotoğrafları paylaştıktan sonra EK 5’teki bilgi notunu ve/ya sınıfın seviyesine göre kısaltılmış halini tüm katılımcılara tek tek dağıtın ve onlardan metni bireysel olarak okumalarını isteyin.

2.D. Öjeni Hakkında Bilgi Notu Üzerine Soruların Cevaplanması - Büyük Grup Çalışması (10 dk.)

Katılımcılara, EK 5’teki bilgi notunu okuduktan sonra, aşağıdaki soruları yöneltin:

- Öjeni ne demektir? Metinde bu kavram nasıl tanımlanıyor?
- Neden bireylerin fiziksel, etnik ve/ya alışkanlıkları üzerinden ayrımlar yapılıyor?
- Bu kavramın yarattığı sonuçları nelerdir?

3.AŞAMA (15 dk.)

3.A. Çıkış Etkinliği - Bireysel ve Büyük Grup Çalışması (15 dk.)

Katılımcılara, aşağıda da yer alan, yönlendirici soruların olduğu EK 6’daki uygulama kâğıdını dağıtın. Önlerindeki soruya, 15 dakika boyunca akıllarına gelen noktaları sıralamalarını isteyin.

Öğretmene Not 5:

Katılımcılarla Öjeni bilgi notu üzerine tartışmayı yürütürken, fotoğrafları anımsatmayı ve konu ile ilişkilendirmeyi unutmayın. Gerek duyarsanız, tekrar fotoğrafları gösterebilirsiniz. Ayrıca, ileri okuma metinleri arasında önerilen “İsmail Dursunoğlu, Sosyal Darwinizm, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2016, 6 (1), 210-22” makalesine referans ile konuyu daha bütünlüklü ele alabilmek adına, Sosyal Darwinizm üzerine de bilgi vermeniz önerilmektedir.

Yönlendirici Soru:

- Öjeni ve Holokost (soykırım) ilişkisi hakkında önemli olduğunu düşündüğünüz üç noktayı açıklayarak yazınız.

Katılımcılar cevaplarını sıraladıktan sonra, kısa bir tur dönerek, katılımcılardan tek cümlelik cevaplarını alabilirsiniz. **Öğretmene Not 6**'dan yararlanarak dersi sonlandırın.

Öğretmene Not 6:

Amaç, tek bir 'toplumsal iyi' olmadığının ve farklılıklarla birlikte yaşam için çaba göstermenin önemli olduğunun altının çizilmesidir. 'Toplumsal iyi'ye karar vermenin bizim elimizde olduğunu ve bir kişinin varoluşunun diğer bir kişinin varoluşundan daha değerli olamayacağını vurgulayın.

Öğretmene Not 7:

İleri ya da ek okuma için aşağıdaki kaynaklardan yararlanabilirsiniz:

- Asım Karaömerlioğlu, (2010). Darwin ve Sosyal Bilimler, Birikim, (251), 111-122.
- Nazan Maksudyen, Türklüğü Ölçmek, Metis Yayınları, 3. Basım, 2016.
- Ayça Alemdaroğlu, “Öjeni Düşüncesi”, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik, Cilt 4, Cilt Editörü: İletişim Yayınları, 2004.
- İsmail Dursunoğlu, Sosyal Darwinizm, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2016, 6 (1), 210-221.
- Nazi İrkçiliği: <https://www.usmmm.org/outreach/tr/article.php?ModuleId=10007679>

Ders 6

TÜRKİYE'DE YAHUDİLER VE 1934 TRAKYA OLAYLARI

Ders ile ilgili eklere sehak.org adresinden erişebilirsiniz.

Ders 6

TÜRKİYE'DE YAHUDİLER VE 1934 TRAKYA OLAYLARI¹

KAZANIMLAR:

1. 1920'li ve 1930'lu yıllarda, Avrupa'daki Yahudi karşıtı politikaların Türkiye'ye nasıl yansıdığını kavrar.
2. Dönemin olaylarının, farklı bakış açılarına sahip yazılı basında yer alış biçimini yorumlar.
3. 1920'li ve 1930'lu yıllarda, Türkiye'de yaşayan Yahudilere yönelik uygulanan politikaları değerlendirir.
4. 1934 Trakya Olayları'nda yaşananları değerlendirir.

SÜRE: 110 dakika

MALZEMELER: Bilgisayar, Projeksiyon

ÖN HAZIRLIK: EK 2, EK 3, EK 5, EK 6'da yer alan materyalleri grup sayısı kadar çoğaltarak hazırlayın.

EK 1'de yer alan sunuyu, EK 4'teki videoyu ve EK 2'de yer alan **Kaynak 4** ve **Kaynak 5**'i bilgisayardan yansıtmaya hazır hale getirin.

1 Dersi geliştirenler: Akif Pamuk ve İrem Pamuk

YAZARLARDAN NOT:

Bu ders, 1920'li yıllarda Türkiye'de yaşayan Yahudilerin durumunu ve 1934 Trakya Olayları'nı incelemektedir. Katılımcıların, 1930'larda Türkiye'de Yahudi olmak ve Trakya Olayları çerçevesinde; tarihsel kavrama, tarihsel analiz ve yorum, tarihsel empati ile tarihsel sorun analizi ve karar verme becerilerini geliştirmeyi hedeflemektedir. Aynı zamanda farklılıklara saygı ve farklılıklarla bir arada yaşama değerlerini kazandırmayı amaçlamaktadır. Tartışmalı konuların öğretiminde, kanıt temelli öğrenmeyi kullanan bu ders, ilgili becerilerin katılımcılar tarafından geliştirilip etkinlik sürecinde kullanılmasına olanak sağlamaktadır. Bir tarihçi gibi belgelerle karşılaşan katılımcılar, tarihçilerin belgeleri incelerken sordukları sorulara benzer biçimde sorular yönelterek kendi tarihsel inşalarını ortaya koyabileceklerdir.

DERS İZLEĞİ:

1. AŞAMA (5 dk.)
 - 1.A. Gazete Haberi İnceleme - Beyin Fırtınası
2. AŞAMA (30 dk.)
 - 2.A. Kaynak İnceleme ve Soruları Cevaplama - Küçük Grup Çalışması
 - 2.B. Cevapları Tartışma - Büyük Grup Çalışması
3. AŞAMA (45 dk.)
 - 3.A. Kaynak İnceleme ve Soruları Cevaplama, Tartışma - Küçük ve Büyük Grup Çalışması
 - 3.B. Video İzleme
 - 3.C. Soruları Cevaplama ve Tartışma - Küçük ve Büyük Grup Çalışması
4. AŞAMA (30 dk.)
 - 4.A. Gazete Hazırlama - Çıkış Etkinliği - Küçük ve Büyük Grup Çalışması

SÜREÇ:**1. AŞAMA (5 dk.)**

Bu aşamada amaçlanan, katılımcıların ön bilgilerini etkin hale getirmek ve onları derse motive etmektir.

1.A. Gazete Haberi İnceleme - Beyin Fırtınası

EK 1'deki slayt sunusunda yer alan gazete haberini tahtaya yansıtarak derse giriş yapın. Haber ile ilgili metinleri okuyun, fotoğrafı da katılımcılar ile birlikte inceleyin. Haber ve fotoğraf eşliğinde

katılımcılarla kısa bir tartışma yürütün. Katılımcılara, “Sizce neden Avrupa’nın üçüncü büyük sinagogu Edirne’de?” sorusunu yöneltin. Bir zamanlar Trakya’da önemli bir Yahudi nüfusun yaşadığını ancak geçmişte yaşanan bazı olaylar sonucunda bu nüfusun artık olmadığı bilgisini verin. Bu derste 1934 Trakya Olayları’nı inceleyeceğinizi ve bunun için önce tarihsel bağlama bakacağınızı söyleyin.

Öğretmene Not 1:

Haber metninin kısaltılmış içeriğini **EK 1**’de bulabilirsiniz. Dilerseniz haberin tümünü de kullanabilirsiniz.

Kaynak: <http://www.hurriyet.com.tr/edirnede-buyuk-sinagog-acilisa-hazir-28547762>

2. AŞAMA (30 dk.)

Bu aşamada amaçlanan, katılımcılara Türkiye’de yaşayan Yahudilerin durumuna ilişkin farkındalık kazandırmaktır.

2.A. Kaynak İnceleme ve Soruları Cevaplama - Küçük Grup Çalışması

Katılımcıları üçer veya dörder kişilik küçük gruplara ayırın. EK 2’de yer alan kaynaklardan seçtiklerinizi (dilerseniz hepsini) ve soruları gruplara dağıtın. Kaynakları incelemelerini ve soruları cevaplamaya çalışmalarını söyleyin.

Dilerseniz **Kaynak 4** ve **Kaynak 5**’te yer alan karikatürleri tahtaya yansıtarak, her bir gruba altta yer alan soruları dağıtabilir ve gruplardan soruları cevaplamalarını isteyebilirsiniz. Gruplardan, soruları cevapladıktan sonra karikatürleri kısaca betimlemelerini isteyin ve cevapları sınıf içinde kısaca tartışın.

2.B. Cevapları Tartışma - Büyük Grup Çalışması

Kaynaklar incelendikten ve sorular cevaplandıktan sonra, tüm katılımcılarla bir büyük grup tartışması yürütün. Yahudilere yönelik uygulanan politikalarda yıllara göre değişiklik olup olmadığını, varsa ne tür değişiklikler olduğunu tartışabilirsiniz.

Öğretmene Not 2:

İkinci aşamada size çeşitlilik sağlayabilmek için on bir adet kaynak sunulmuştur. Katılımcıların seviyesine, ders sürenize ya da isteğinize göre kaynakları seçerek uygulayabilirsiniz.

3. AŞAMA (45 dk.)

Bu aşamada, 1934 Trakya Olayları'nın katılımcılar tarafından fark edilmesi amaçlanmaktadır. Türkiye'de yaşayan Yahudilerin durumuna ve uygulanan politikalara dair yazılı basından bir seçki sunularak giriş yapıldıktan sonra, 1934 Trakya Olayları üzerine kanıtlardan hareketle kavrama düzeyinde bilginin katılımcılar tarafından öğrenilmesi beklenmektedir.

3.A. Kaynak İnceleme ve Soruları Cevaplama, Tartışma - Küçük ve Büyük Grup Çalışması

Katılımcılara, bu aşamada 1934 Trakya Olayları ile ilgili kaynakları inceleyeceklerini ve yine küçük gruplarda soruları cevaplayacaklarını söyleyin. EK 3'te yer alan **Kaynak 1**'i gruplara dağıtın önce okumalarını, sonrasında ise metnin altında yer alan soruları cevaplamalarını isteyin. Sınıf içinde cevapları kısaca tartışın. **Kaynak 2** için de aynı süreci tekrarlayın.

3.B. Video İzleme

EK 4'te yer alan ve aynı zamanda aşağıda linki bulunan "1934 Trakya Olayları'nın 78. Yılı" videosunu sınıfta izletin.

<https://www.youtube.com/watch?v=MLsrGYvgaGk>

3.C. Soruları Cevaplama ve Tartışma - Küçük ve Büyük Grup Çalışması

Videoyu izledikten sonra küçük gruplara EK 5'te yer alan soruları dağıtın ve cevaplamalarını isteyin. Sorular cevaplandıktan sonra isterseniz videoyu bir kez daha izletin (cevaplarının doğru olup olmadığını kontrol etmeleri için) ya da cevapları sınıf içinde kısaca tartışın.

Öğretmene Not 3:

1934 Trakya Olayları'na dair, Işıl Demirel'in aşağıda linki yer alan "1934 Trakya Olayları'nın Ardından" başlıklı makalesini okuyabilirsiniz.

<http://www.avlaremoz.com/2016/08/18/1934-trakya-olaylarinin-ardindan-goz-yakmayan-sogan-aci-vermeyen-turk-olmaz/>

4. AŞAMA (30 dk.)

Bu aşamada katılımcıların 1934 Trakya Olayları'na dair tarihsel imgelemlerini inşa ederken, tarihsel sorun analizi ve karar verme becerisi kazanmaları hedeflenmektedir.

4.A. Gazete Hazırlama - Çıkış Etkinliği - Küçük ve Büyük Grup Çalışması

EK 6'da yer alan bitiriş etkinliği yönergesini yeni oluşturduğunuz küçük gruplara dağıtın. Katılımcılar gazetelerini hazırlarken, yardımcı olmak amacıyla gruplar arasında dolaşabilirsiniz. Katılımcılara gazetelerini oluşturduktan sonra, her grubun gazetesini tanıtacağını ve her bir adımın gerekçesini de açıklayacaklarını belirtin. Gazeteler tamamlandıktan sonra, gazetelerin yönergeye uygun olup olmadığını ve gazete içeriklerini sınıfta tartışınız. Etkinliği sonlandırın.

Ders 7

**SAVAŞ, HOLOKOST VE
HAYATLARI ÇALINAN
ÇOCUKLAR**

**Anne Frank'ın Penceresinden
II. Dünya Savaşı'na ve
Holokost'a Bakış**

Ders ile ilgili eklere sehak.org adresinden erişebilirsiniz.

Ders 7

SAVAŞ, HOLOKOST VE HAYATLARI ÇALINAN ÇOCUKLAR^{1,2}

Anne Frank'ın Penceresinden II. Dünya Savaşı'na ve Holokost'a Bakış³

KAZANIMLAR:

1. Anne Frank'ın yaşamı ve Nazilerin iktidara gelişinden sonra Avrupa'daki Yahudilerin gündelik yaşamı hakkında bilgi sahibi olur.
2. Naziler iktidara geldikten sonra Yahudilere uygulanan yaptırımları ve bunların sonuçlarını analiz eder.
3. Anne Frank'ın hatıra defterinin günümüz için önemini değerlendirir.

SÜRE: 120 dakika

MALZEMELER: Bilgisayar, Projeksiyon

ÖN HAZIRLIK: EK 2, EK 4, EK 5, EK 6, EK 7'de yer alan çalışma kâğıtlarını, çalışacağınız grup sayısı kadar çoğaltarak hazırlayın.

EK 8'de yer alan çalışma kâğıdını katılımcı sayısı kadar çoğaltın.

EK 1'deki fotoğraflardan oluşan slayt sunusunu projeksiyona yansıtmaya hazır hale getirin.

EK 3'teki animasyon videosunu ("Anne Frank animasyonu, grafik biyografi") projeksiyona yansıtmaya hazır hale getirin.

1 Dersi geliştirenler: İrem Pamuk ve Akif Pamuk

2 "Hayatları çalınan çocuklar" ifadesi, Barbara Sonek'in "Holokost" adlı şiirinden esinlenerek kullanılmıştır.

3 Bu etkinlikte kullanılan fotoğraflar, Anne Frank House'tan (www.annefrank.org) alınmıştır. Aynı zamanda oluşturulan metinlerde de Anne Frank House tarafından üretilen içerik ve materyallerden yararlanılmıştır.

YAZARLARDAN NOT:

Anne Frank, II. Dünya Savaşı ve Holokost sırasında hayatı çalınan ve hayatını kaybeden milyonlarca çocuktan biridir. Hayatı üzerine en çok yazılan ve kendisinin yazdığı hatıra defteri dolayısıyla da en çok tanınan çocuktur. Anne Frank'ın Hatıra Defteri, bir çocuğun gözünden Holokost'u ve zamanın koşullarını okuyuculara aktarır. Bir çocuğun gözünden yazılmış olması ve yalın bir dile sahip oluşu, onu kuvvetli ve etkileyici bir metin haline getirir.

Bu ders, Anne Frank'ın yaşam öyküsü aracılığıyla, hem genel olarak dönem hakkında hem de Holokost'a dair farkındalık kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu etkinlik ile katılımcılara, Anne Frank'ın yaşamı ve hatıra defteri, II. Dünya Savaşı ve Holokost çerçevesinde tarihsel kavrama, tarihsel analiz ve yorum, tarihsel empati ile tarihsel sorun analizi ve karar verme becerilerini kazandırmak hedeflenmektedir.

DERS İZLEĞİ:

1. AŞAMA (15 dk.)
 - 1.A. Fotoğraf İnceleme - Beyin Fırtınası
 - 1.B. Kısa Bilgi Aktarımı - Anlatım ve Soru-Cevap
2. AŞAMA (20 dk.)
 - 2.A. “Anne Frank Animasyonu, Grafik Biyografi” Videosunu İzleme ve Soruları Cevaplama - Küçük Grup Çalışması
 - 2.B. Soruların Tartışılması - Büyük Grup Çalışması
3. AŞAMA (20 dk.)
 - 3.A. Zaman Çizelgesi Oluşturma - Küçük Grup Çalışması
 - 3.B. Zaman Çizelgesi Üzerine Tartışma - Büyük Grup Çalışması
4. AŞAMA (25 dk.)
 - 4.A. Hatıra Defteri'nden Pasajları Çalışma - Küçük Grup Çalışması
 - 4.B. Pasajlar Hakkında Tartışma - Büyük Grup Çalışması
5. AŞAMA (10 dk.)
 - 5.A. Arka Evde Yaşam Kartlarını Çalışma - Küçük Grup Çalışması
 - 5.B. Tartışma ve Bireyleri Tanıma - Büyük Grup Çalışması
6. AŞAMA (30 dk.)
 - 6.A. Arka Eve Yardım Edenler Kartını Çalışma - Küçük Grup Çalışması
 - 6.B. Mektup Yazma - Çıkış Etkinliği- Bireysel Çalışma

SÜREÇ:

1. AŞAMA (15 dk.)

Bu aşamada fotoğrafların gösterilmesiyle amaçlanan, katılımcıların Nasyonal Sosyalizm, II. Dünya Savaşı, Holokost ve Anne Frank hakkındaki ön bilgilerini etkin hale getirmek ve onları derse motive etmektir.

1.A. Fotoğraf İnceleme - Beyin Fırtınası

EK 1'deki slayt sunusunda yer alan fotoğrafları projeksiyon ile yansıtarak derse giriş yapın. Önce -isteyinize göre- **Fotoğraf 1** veya **Fotoğraf 2**'yi, en son ise **Fotoğraf 3**'ü gösterin. Fotoğraflar eşliğinde katılımcılarla beyin fırtınası yapın. Katılımcılara, her bir fotoğraf için "Bu fotoğraf size ne çağrıştırıyor?" sorusunu yöneltin, verdikleri cevapları tahtaya anahtar kelimeler halinde not alın. En son Anne Frank'ın fotoğrafını gösterdikten ve onu tanıyıp tanımadıklarını anladıktan sonra, bu fotoğrafın neler çağrıştırdığını not alın ve katılımcılara, Anne Frank ile ilgili neler bildiklerini sorun. **Öğretmene Not 1**'den yararlanarak katılımcılara fotoğraflar hakkında bilgi verin.

Öğretmene Not 1:

Fotoğraf 1: "Çizgili Pijamalı Çocuk" (2008) filminden bir sahneye aittir.

Film, Nazi dönemi Almanya'sında asker olan babasının Polonya'da görevlendirilmesiyle Auschwitz Toplama ve İmha Kampı'nın yakınında yaşamaya başlayan Bruno'nun, toplama kampından bir çocuk ile arkadaşlığını konu almaktadır. Film, dönemi bir çocuğun gözünden aktarmaktadır. Fotoğrafta da Bruno ve toplama kampındaki tutsak çocuk yer almaktadır.

Fotoğraf 2: II. Dünya Savaşı'nda Almanya'nın Dresden kentinin harabe halindeki görüntüsüdür.

Fotoğraf 3: Anne Frank

Annelies Marie Frank ya da dünya çapında bilinen ismiyle Anne Frank, Amsterdam'da arka evde saklanırken yazdığı hatıra defteri ile ölümünden sonra II. Dünya Savaşı'nın ve Holokost'un simge isimlerinden biri olmuştur.

1.B. Kısa Bilgi Aktarımı - Anlatım ve Soru-Cevap

Katılımcıların konuya motivasyonlarını sağladıktan sonra aşağıda yer alan **Öğretmene Not 2**'den yararlanarak, kendi cümlelerinizle sınıf seviyesine uygun kısa bir sunuş yapın. Fotoğraflara gelen cevaplardan da yararlanarak dönem hakkında kısa bir bilgi inşasına başlayın. Katılımcılara

II. Dünya Savaşı ve Holokost sürecine dair sorular yöneltebilir veya kısa bilgiler verebilirsiniz. II. Dünya Savaşı'nın; yetişkinlerin, çocukların, askerlerin, mültecilerin, kazanan ve kaybeden tarafların olmak üzere bütün insanların hayatını etkileyen bir olgu olduğuna vurgu yapın. Bu noktada Yahudilerin, kendilerini kabul eden başka ülkelere göç etmek zorunda kaldıklarına değinin. Böylece katılımcıların konu hakkında düşüncelerini sağlayın. Katılımcıların seviyesine uygun şekilde, başka ülkelere göç etmek ve bir çocuğun böyle bir durumda neler hissedebileceği hakkında kısa sorular yöneltin.

Öğretmene Not 2:

Savaş, nereden bakılırsa bakılsın, nasıl algılanırsa algılsın, kötü şeylerin olduğu, eninde sonunda bir tarafın zaferine yol açsa da bir tarafın yıkımına sebep olan, özünde kötülüğü barındıran bir olaydır. Savaş enkazdır, tahrip etmektir, harap etmektir, yok etmektir, parçalamaktır, zarar vermektir...

Sadece şehirleri, köprüleri, binaları, anıtları değil, kadın, erkek, çocuk ayırmaksızın insanları da yok etmektir. Hatta en büyük zararı insanlar görmektedir. Savaş, insanlığa ve bazı gruplara karşı işlenen suçlara ve katliamlara yol açabilmektedir. 20. yüzyılın en acımasız savaşı olan II. Dünya Savaşı'nda da böyle olmuştur. II. Dünya Savaşı'nda, sistemli bir şekilde gerçekleştirilen Holokost'ta, milyonlarca Yahudi, Roman ve Sinti, engelli ve eşcinsel birey hayatını kaybetmiştir.

2. AŞAMA (20 dk.)

Anne Frank Animasyonu

Anne Frank Animasyonu başlığını taşıyan bu aşamada amaçlanan, katılımcıların Anne Frank'ın yaşamına dair derinlemesine bir algı geliştirmesini sağlamaktır.

2.A. “Anne Frank Animasyonu, Grafik Biyografi” Videosunu İzleme ve Soruları Cevaplama - Küçük Grup Çalışması

Katılımcıları ikişer ya da üçer kişilik küçük gruplara ayırın. Her bir gruba EK 2'de yer alan soruları dağıtın. Katılımcılara, izleyecekleri bir video üzerinden bu soruları cevaplayacaklarını söyleyin. Soruları katılımcılarla birlikte kısaca gözden geçirin. Sonra Anne Frank'ın hayatını görsel olarak özetleyen, EK 3'te yer alan “Anne Frank animasyonu, grafik biyografi” (Türkçe altyazılı) videosunu izletin. Katılımcılardan küçük gruplarda soruları cevaplamalarını isteyin. Katılımcılar, soruları cevapladıktan sonra dilerse videoyu bir kez daha izletin.

2.B. Soruların Tartışılması - Büyük Grup Çalışması

Birkaç gruptan, sorulara verdikleri cevapları paylaşmalarını isteyin ve büyük grupta kısaca tartışın. Böylece Anne Frank'ı, hatıra defterini ve neden hatıra defteri yazmış olduğunu biraz daha anlamalarını sağlayın.

Öğretmene Not 3:

EK 2'de yer alan 9. soruya dair;

4 Ağustos'ta olan korkunç şey, arka ev sakinlerinin yakalanarak tutuklanmalarıdır. Ancak animasyonda yer alan "ihanete uğradılar" ifadesi, yani ihbar edildiklerine dair bu yargı, günümüzde halen tartışılmaktadır. Amsterdam Anne Frank Evi tarafından arka evde yaşayanların ihbar edildiklerinin ispatlanmadığı belirtilmekte ve tamamen rastlantı eseri yakalanmış olabilecekleri ihtimali de göz önüne alınmaktadır. Sınıfta buna dair bir tartışma yürütebilirsiniz.

3.AŞAMA (20 dk.)

Anne Frank'ın Yaşam Öyküsü ve Tarihsel Arka Plan

Anne Frank'ın Yaşam Öyküsü ve Tarihsel Arka Plan başlığını taşıyan bu aşamada, Anne Frank'ın yaşamının ve o dönemin, katılımcılar tarafından daha detaylı şekilde değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

3.A. Zaman Çizelgesi Oluşturma - Küçük Grup Çalışması

Bu aşamada, Anne Frank'ın yaşamına biraz daha detaylı bakacağınızı katılımcılara söyleyin. Sınıfta boş bir duvarda veya tahtada bir zaman çizelgesi oluşturun. Bunun için tahtaya çizdiğiniz çizgiye EK 4'te yer alan yılları (1929-1933-1934-1940-1941-1942-1944-1945-1947) yazın. Katılımcıları küçük gruplara ayırın, EK 4'teki zaman çizelgesinde yer alan her bir yılı makasla keserek katılımcılara karışık şekilde dağıtın. 1929 yılından başlayarak katılımcılara o yılın kimde olduğunu sorarak önce ellerindeki yıla ait bilgiyi okumalarını ve sonra duvarda/tahtada yer alan çizelgenin ilgili yılına yapıştırmalarını isteyin.

Öğretmene Not 4:

Zaman çizelgesinde toplam on bir birbirinden farklı zaman dilimi var. Bu durumda, katılımcı sayınız az ise, bir gruba birden fazla zaman dilimini dağıtabilirsiniz.

3.B. Zaman Çizelgesi Üzerine Tartışma - Büyük Grup Çalışması

Duvardaki/tahtadaki zaman çizelgesini tamamladığınızda, aşağıda yer alan soruları kullanarak katılımcılar ile büyük grup tartışması başlatın. Katılımcıların konuyla ilgili bilgilerini biraz daha derinleştirmelerini sağlayın.

Zaman Çizelgesine Yönelik Sorular

1. 1933 yılında Frank ailesi neden Hollanda'ya göç etmiştir?
2. Anne'nin ifadesiyle; "1940 Mayıs'ından sonra iyi günler tepetaklak oldu." Anne'nin yaşamındaki değişimler nelerdir?
3. Frank ailesi Otto Frank'ın ofisinin olduğu binadaki arka evde saklandılar. Sizce arka evde hayat döngüleri nasıldı? Yaşamlarını nasıl sürdürüyorlardı?
4. 8 kişi, iki yıl boyunca (1942 - 1944) arka evde saklandı. İki yıl boyunca yaşadıkları sorunlar neler olabilir?
5. Sizce Anne Frank'ın hatıra defteri neden önemlidir?
6. Anne Frank'ın yerinde siz olsaydınız yaşadıklarınızı hatıra defterine yazmak yerine ne yapardınız?

4. AŞAMA (25 dk.)

Hatıralar Arasında

Hatıralar Arasında başlığını taşıyan, Anne Frank'ın Hatıra Defteri'nden önemli olay ve gelişmeleri kapsayan bu aşamada katılımcıların, hatıra defteri ile mikro tarih bakış açısından Anne Frank'ın olaylara karşı verdiği tepkileri ve yaşantısındaki detayları fark etmeleri ve de süreçte tarihsel empati becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

4.A. Hatıra Defteri'nden Pasajları Çalışma - Küçük Grup Çalışması

Bu aşamada, ikişer kişiden oluşan katılımcı gruplarına EK 5'te yer alan Anne Frank'ın Hatıra Defteri'nden pasajlar ve soruları, isterseniz parça parça isterseniz bütün olarak dağıtın ve cevaplamalarını isteyin. Zaman kısıtlamanız varsa, dağıtmak üzere belirli pasajları seçebilirsiniz.

4.B. Pasajlar Hakkında Tartışma - Büyük Grup Çalışması

Her bir pasajdan ya da birkaç pasajdan sonra sınıf içinde büyük grup ile kısa tartışmalar yürütün.

5. AŞAMA (10 dk.)

Arka Evde Yaşam

Arka Evde Yaşam başlığını taşıyan bu aşamada katılımcılara, arka evde saklanan kişileri tanıtmak amaçlanmaktadır.

5.A. Arka Evde Yaşam Kartlarını Çalışma - Küçük Grup Çalışması

Öncelikle EK 6'da yer alan Arka Evde Yaşayanlar kartını küçük gruplara dağıtın. Önce bu bireyleri incelemelerini isteyin.

5.B. Tartışma ve Bireyleri Tanıma - Büyük Grup Çalışması

Katılımcılara, Öğretmene Not 5'ten yararlanarak arka evde yaşayan bireyleri tanıtır.

Öğretmene Not 5:

Arka Evde Yaşayanlar:

Arka evde saklanan 8 kişi:

Frank Ailesi: Anne Frank, *babası* Otto Frank, *annesi* Edith Frank ve *ablası* Margot Frank

van Pels Ailesi: Hermann van Pels, Auguste van Pels ve *oğulları* Peter van Pels

ile *diş doktoru* Fritz Pfeffer.

6. AŞAMA (30 dk.)

Arka Eve Yardım Edenler

6.A. Arka Eve Yardım Edenler Kartını Çalışma - Küçük Grup Çalışması

Arka Eve Yardım Edenler başlığını taşıyan bu aşamada katılımcılara, tarihsel sorun analizi ve karar verme becerisi kazandırmak amaçlanmaktadır. Katılımcıları küçük gruplara bölün ve EK 7'deki Arka Eve Yardım Edenler kartını dağıtın. Katılımcılara, bu kartı incelemelerini söyleyin ve inceledikten sonra neler düşündüklerini sorun.

Öğretmene Not 6:

Arka Eve Yardım Edenler

Arka evde saklananlara yardım edenler: Miep Gies, Bep Voskuijl, Johannes Kleiman, Victor Kugler, Jan Gies.

6.B. Mektup Yazma - Çıkış Etkinliği - Bireysel Çalışma

Katılımcılara etkinliğin son aşamasında olduğunuzu ve etkinliği bir mektup yazarak bitireceklerini söyleyin. Her bir katılımcıdan arka eve yardım eden kişilerden birisini seçmesini ve seçtiği kişinin kaleminden, gelecek kuşaklara bir mektup yazmalarını isteyin. Ancak bu metni, gruplara dağıtacağınız EK 8’de yer alan yönergeye uygun şekilde yazmaları gerektiğini belirtin. Katılımcılara EK 8’i dağıtın ve aşağıdaki yönergeyi sınıfa okuyun.

Mektubunuzda;

1. III. bölümden hareketle, arka evde geçen yaşamı ve seçtiğiniz kişinin yaptığı yardımları açıklamanız,
2. Seçtiğiniz kişinin, arka evde yaşayanlara yardım etme gerekçesini ve yaşadıkları duygusal süreçleri anlatmanız,
3. Bir daha Holokost benzeri olayların yaşanmaması için çözüm önerilerinizin bulunması beklenmektedir.

Katılımcılardan her birinin mektubu yazmasını isteyin. Sonra paylaşmak isteyen birkaç katılımcının mektubunu sınıfta okutarak etkinliği sonlandırın. Katılımcılar mektuplarını okurken, niçin özellikle o kişiyi seçtiklerini mutlaka sorun ve gerekçelendirmelerini isteyin.

Öğretmene Not 7:

İleri ya da ek okuma için aşağıdaki kaynaktan yararlanabilirsiniz.

Frank, A. (2011). *Anne Frank'ın hatıra defteri* (O. Frank, M. Pressler, Der). (H. Kuyucu, Çev.). İstanbul: Epsilon.

Ders 8

HOLOKOST, ÖZGÜRLÜK VE SORUMLULUK

Ders ile ilgili eklere sehak.org adresinden erişebilirsiniz.

Ders 8

HOLOKOST, ÖZGÜRLÜK VE SORUMLULUK¹

KAZANIMLAR:

1. Holokost sürecinde yaşananlar hakkında bilgi sahibi olur.
2. Holokost sürecinde, sıradan insanın, yaşanan olaylarla ilgili sorumluluğu olup olmadığı üzerine tartışır.
3. Eric Fromm'un sorumluluk ve özgürlük üzerine düşüncelerini değerlendirir.

SÜRE: 100 dakika

MALZEMELER: A4 Kağıt, kalem, ekteki metinler ve videolar, projeksiyon

ÖN HAZIRLIK: EK 1, EK 2, EK 3'te yer alan metinleri katılımcı sayısı kadar çoğaltın.

Shoah Belgeseli'nden gösterilecek video parçalarını hazır hale getirin.

1 Dersi Geliştirenler: Ayşe Alan, Halime Çavdar.

YAZARLARDAN NOT:

Bu ders, Holokost sürecinde sıradan insanın rol ve sorumluluğunu ve bu bağlamda özgürlük kavramını tartışmaya açmayı hedeflemektedir. Dersimizi iki temel kaynak üzerinde yapılandırdık. Bunlar, Shoah Belgeseli ve Eric Fromm'un "Özgürlükten Kaçış" isimli kitabıdır. Shoah Belgeseli, dersin önemli bir bölümünü oluşturuyor ve Holokost sürecinde yaşananlara bizzat tanıklıklar üzerinden ışık tutuyor. Sonrasında ise, Holokost sürecindeki insanların seçimleri, sorumlulukları ve rolleri tartışmaya açılıyor. Buradaki amacımız temelde "sorumluluk" kavramını tartışmaya açmaktır. Bunun için Eric Fromm'un "sorumluluk" ve "özgürlük" kavramları üzerine yazdıklarını kullanıyoruz. Tarihsel bir perspektif sunan Fromm, devlet, demokrasi ve vatandaşlık üzerine de düşünmemizi sağlıyor. Öğretmene Not bölümlerinde belgesel, Holokost'ta insanların rolleri, tartışmalı konuların derste işleme yöntemleri gibi konularda ayrıntılı bilgi bulabilirsiniz.

Bu dersi uygulamadan önce bu modüldeki bilgi ve kaynaklara ek olarak Nihai Çözüm'ün ne olduğunu, Doğu Avrupa'daki toplama kampları ve ölüm kamplarını araştırmanızı tavsiye ederiz.

Kaynak olarak; <https://www.ushmm.org/tr> linkini kullanabilirsiniz.

DERS İZLEĞİ:

1. AŞAMA (8 dk.)
 - 1.A. Şiir Çalışması - Bireysel Çalışma
 - 1.B. Soru Eşliğinde Şiir Tartışması - İkili Çalışma
2. AŞAMA (62 dk.)
 - 2.A. Video İzleme ve Tartışma - Büyük Grup Çalışması
 - 2.B. Soruların Dağıtılması/Okunması ve Video İzleme - İkili Çalışma
 - 2.C. Ortak Tablo Oluşturma ve Bilgi İnşası - Anlatım
 - 2.D. Sorular ve Tartışma - Büyük Grup Çalışması
3. AŞAMA (20 dk.)
 - 3.A. Metin Çalışması ve Tartışma - Küçük ve Büyük Grup Çalışması
4. AŞAMA (10 dk.)
 - 4.A. Şiir Okuma ve Başlık Bulma - Bireysel Çalışma

SÜREÇ:**1.AŞAMA (8 dk.)****1.A. Şiir Çalışması - Bireysel Çalışma (3 dk.)**

Katılımcılara EK 1'deki şiiri dağıtın ve bireysel olarak bu şiiri okumalarını isteyin.

1.B. Soru Eşliğinde Şiir Tartışması - İkili Çalışma (5 dk.)

Katılımcıları ikili gruplara ayırın ve aşağıdaki soruları yanıtlamalarını isteyin. Soruları projeksiyona yansıtabilirsiniz. Katılımcılar soruları yanıtladıktan sonra, ilk sorudan başlayarak, farklı ikili gruplardan yanıtlar alın ve sınıfın duymasını sağlayın.

1. Bu şiir bir şarkı olsa nasıl bir melodisi olurdu? (Yavaş, hızlı, sert, yumuşak?) Neden böyle düşündüğünüzü şiirin sözlerini dikkate alarak açıklamaya çalışınız.
2. Şiir kim tarafından, hangi amaçla yazılmış olabilir?

Öğretmene Not 1:

Katılımcılara dağıttığınız şiir, aslında bir marşın sözcüğüdür. Bir Nazi Kampı Komutanı tarafından yazılmıştır. Bu etkinliğin son aşamasında katılımcılara Shoah Belgeseli'nden bir bölüm izleteceksiniz. Katılımcılar, bu komutan ile yapılan röportaj görüntülerini izleyerek, dağıttığınız şiirin aslında kamptaki Yahudilere zorla ezberletilen ve okutulan bir marş olduğunu anlayacaklar. Bu sebeple, ilk soruda mümkün olduğu kadar katılımcıların şiiri okuduğunda nasıl bir duyguya kapıldığını anlamaya çalışın. İkinci soruda ise tahminlerini söylediklerinde mutlaka neden böyle düşündüklerini gerektireceklerini isteyin.

2.AŞAMA (62 dk.)**2.A. Video İzleme ve Tartışma - Büyük Grup Çalışması (12 dk.)**

Katılımcılara, Claude Lanzmann (1985) tarafından çekilen "Shoah" belgeselinden kesitler izleyeceğinizi bilgisini verin. Aşağıda dakikaları verilen bölümü katılımcılara izletin. İzlettikten sonra aşağıdaki sorular yardımıyla bir büyük grup tartışması yürütün.

Shoah Belgeseli 2. Bölüm; 02:13 - 03:05.

1. Bu şiirin bir marş olduğunu duyunca şaşırdınız mı?
2. Bu marşı bir Nazi komutanının yazması ve kamptaki Yahudilere zorla okutulması hakkında ne düşünüyorsunuz?
3. Bu marşı okutanların amacı ne olabilir?

Son soru ile “itaat” kavramı arasında bağlantı kurun. Gruptan bu kavram ve bu bağlantı gelmediyse, kavramı siz tahtaya yazın. Grupla kısa bir tartışma yaptıktan sonra, sıradan insanın tanıklıklarıyla ilgili Shoah Belgeseli’nden bir bölüm izleyeceğinizin bilgisini verin.

2.B. Soruların Dağıtılması/Okunması ve Video İzleme - İkili Çalışma (30 dk.)

Grubu ikili küçük gruplara ayırın. Tahtaya aşağıdaki soruları yazın ve belgeseli izlerken aşağıdaki soruların yanıtlarına yönelik not almalarını isteyin.

1. Tanık kim? Toplumun hangi kesiminden?
2. Holokost sürecinde hangi olaylara tanıklık etmiş?

Katılımcılara Shoah Belgeseli’nin, aşağıda dakikaları verilen farklı bölümlerini izletin.

Shoah Belgeseli 1. Bölüm;

56:09 - 58:44 (İlk konvoya şahit olan köylü)

59:44 - 1:01:52 (Kamptaki çılgınları duyan köylüler)

1:12:30 - 1:15:38 (Kondüktör trendeki seslerle nasıl başa çıktığını anlatıyor.)

03:27:38 - 03:33:05 (Nazi okulundaki öğretmenin eşi konuşuyor. Birçok olaya şahit olmuş.)

04:16:58 - 04:21:45 (Gaz kamyonunu süren şoförün açıklamaları)

2.C. Ortak Tablo Oluşturma ve Bilgi İnşası - Anlatım (10 dk.)

Belgeselden bölümler izlendikten sonra katılımcılardan, soruların cevaplarını alarak tahtada sınıfın ortak tablosunu oluşturun.

Tahtada belgeselde kimlerin olduğuna, bu insanların toplumun hangi kesiminden olduğuna ve Holokost ile ilgili nelere tanıklık ettiklerine dair bir tablo oluşacak. Aşağıda bir örneğini de görebilirsiniz. Her bir kategoriye kısaca açıklayın.

Örnek Tablo

Tanık Kim? Toplumun Hangi Kesiminden? (Yaptığı iş, toplumsal sınıfı, cinsiyeti, vs.)	Soykırım Hakkında Neler Biliyor? Nelere Tanıklık Etmiş?
Çiftçi bir erkek	Kamptan gelen çığlıkları duyuyor.
Tren kondüktörü	Yahudileri taşıdığıнын farkında. Onların vagonlardan gelen seslerini duyuyor. Hatta duymamak için içki içtiğini belirtiyor.
Gaz kamyonu şoförü	İnsanları öldürdüğüünün farkında. Acı çekerek öldüklerinin farkında.

Yukarıdakine benzer bir tablo oluşturduktan sonra, katılımcılara Holokost eğitimi literatüründe, ilgili kişilerin aşağıdaki rollerle tanımlandığı bilgisini verin ve **Öğretmene Not 2**'den yararlanarak kısaca bu kavramları anlatın.

- Failler (Perpetrators)
- İşbirlikçiler (Collaborators)
- Mağdurlar (Victims)
- İzleyenler (Bystanders)
- Kurtarıcılar (Rescuers/Helpers)

Öğretmene Not 2:

Holokost sırasında farklı insan gruplarının ne tür rollerde buldukları, Holokost eğitimlerinde genelde şu beş kategori üzerinden tartışılır:

Failler (Perpetrators): Holokost'ta, başta Yahudiler olmak üzere, çeşitli insan gruplarının soykırımında aktif rol almış insanlar için kullanılmaktadır. Adolf Hitler'in kontrolü altında, Avrupa Yahudilerini imha planı olan "Nihai Çözüm"ün gerçekleştirilmesinde anahtar görevde olan Nazi polis güçlerini ve toplama kampı sistemini kontrol eden SS (Koruyucu Takım) ve yöneticileri Heinrich Himmler, yardımcılarını Reinhard Heydrich ve Kurt Daluege, Avrupalı Yahudilerin ölüm kamplarına naklinden sorumlu Adolf Eichmann, Alman Devleti Demiryolları yöneticileri, Almanya Dışişleri Bakanı Joachim von Ribbentrop, Wilhelm Keitel ve Alfred Jodl komutasındaki Alman Silahlı Kuvvetleri, Walther Funk yönetimindeki Alman Merkez Bankası, onbinlerce zihinsel ve bedensel engelliye "Euthanasia" programı kapsamında öldüren ve bu kişiler üzerinde "tıbbi deneyler" yapan Alman fizikçiler, doktorlar ve sağlık personeli ve son olarak Gustav Krupp ve I.G. Farben

gibi zorla işçi çalıştıran firmaların sahipleri -I.G. Farben gaz odalarında kullanılan Zyklon B gazını temin etmiştir- Holokost'un önde gelen faileri arasında sayılabilir.

İşbirlikçiler (Collaborators): Bu tabir, Nazi Almanyası ile işgal ettikleri ülkelerde işbirliği yapan çok sayıda kişi ve gruplar için kullanılır. Avrupa'daki antisemitizm, milliyetçilik, etnik nefret, komünizm karşıtlığı ve fırsatçılık, bu kişi ve grupları Avrupalı Yahudilerin imha edilmelerinde Nazi rejimi ile işbirliği yapmaya sürükledi. Bu tür bir işbirliği, "Nihaî Çözüm" planının uygulanması ve Nazi rejiminin hedeflediği diğer grupların toplu katliamı için kritik önem taşımaktaydı. Holokost döneminin en büyük vahşetlerinden bir bölümünü işbirlikçiler gerçekleştirdi. Almanya'nın müttefikleri ve uydu devletleri arasında yer alan Macaristan, Bulgaristan, Romanya, Hırvatistan, Slovakya ve Vichy Fransası'nda, kimi zaman yönetimler, kimi zaman da kişi ve gruplar soykırımda aktif rol aldılar. Ayrıca Alman işgali altındaki ülke ve bölgelerde bulunan birçok kişi Alman işgal yetkilileriyle işbirliği yaptı. Estonya, Letonya, Litvanya, Ukrayna ve etnik Alman işbirlikçileri, Doğu ve Güneydoğu Avrupa'daki Yahudilerin katledilmesinde önemli rol oynamışlardır.

Mağdurlar (Victims): Holokost sürecinde vatandaşlık haklarından yoksun bırakılan, hapsedilen ve soykırıma uğrayan gruplardır. Bu gruplar arasında başta Yahudiler olmak üzere Romanlar, engelliler eşcinseller, bazı Slav halkları, Yehova Şahitleri, komünistler ve sosyalistler sayılabilir.

İzleyenler (Bystanders): Holokost esnasında, soykırımda aktif rol almayan ama toplumdaki bazı grupların tecrit edilip zulme ve soykırıma uğradıklarının farkında oldukları halde olaylara kayıtsız kalan insan grubunu anlatmak için kullanılmaktadır.

Kurtarıcılar (Rescuers/ Helpers): Holokost sırasında başta Yahudiler olmak üzere diğer zulme uğrayan insanlara, mevkilerini, özgürlüklerini ve kimi zaman hayatlarını kaybetmek pahasına yardım edenlerdir. Sayıca en az ama en cesur gruptur. Bu insanlar, getto çitlerine yiyecek bırakmak, bir ya da daha fazla kişiyi evlerinde saklamak, mağdurlar için sahte pasaport ya da kimlik kartları, vize sağlamak gibi çok farklı şekillerde mağdurlara yardım etmişlerdir.

Soykırımı, bu analitik kategoriler üzerinden tartışmanın bazı avantajları vardır. Ancak tartışmanın bazı inceliklere dikkat edilerek yapılması gerekir. Avantajı, eğitimdeki katılımcıların Holokost esnasında insanların farklı roller üstlendiğini görmeleridir. Aslında fail kategorisindeki insan sayısı belki sayıca diğerlerinden azdır. Ancak milyonlarca insanın çok geniş bir coğrafya kapsamında yaşamını yitirdiği bir soykırımın az sayıda faille gerçekleştirilemeyeceğinin anlaşılması önemlidir. Bu kapsamda, Nazi Almanyası'nın; bunu hem devletin farklı organlarında yer alan bürokratların ve toplumun her kesiminden her meslek grubundan çoğunlukların, hem de işgal ettikleri topraklardaki kimi zaman merkezi ya da yerel iktidarların ya da halkların bir kesiminin işbirliği olmadan yapılamayacağını tartışılması önemlidir. Aynı şekilde çoğunluğun niye "izleyenler" kategorisinde olduğunu tartışmak, hatta bazı insanların "kurtarıcı" olabildiğini göstermek önemlidir. Tartışma sırasında bu kategorileri özcü bir şekilde sunmaktan kaçının. Yani, "failer" ya da "izleyenler" kategorisinde bulunan bir insanın, Holokost sırasında bir zaman diliminde "kurtarıcı" olduğu örnekler de vardır. Önemli

olan katılımcılara, her rolün bir seçim olduğu ve her seçimin belirli sorumluluklar ve sonuçlar doğurduğunu göstermektedir.

İngilizce ve Türkçe olarak daha fazla bilgi için aşağıdaki kaynaklardan yararlanabilirsiniz.

<http://uwsslec.libguides.com/c.php?g=186885&p=1234538>

Failler kategorisi için:

<https://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10007424>

Mağdurlar kategorisi için:

<https://www.ushmm.org/wlc/tr/article.php?ModuleId=10005149>

İzleyenler kategorisi için: <https://www.ushmm.org/wlc/mobile/en/article.php?ModuleId=10008207>

İşbirlikçiler kategorisi için:

<https://www.ushmm.org/wlc/tr/article.php?ModuleId=10005466>

2.D. Sorular ve Tartışma - Büyük Grup Çalışması (10 dk.)

Daha sonra aşağıdaki soruları sorarak büyük grup tartışması yürütün:

1. Sizce bu belgeselde gördüğümüz insanları hangi kategoriye sokabiliriz?
2. Belgeseldeki insanların hangi kategoride olduğuna karar vermek kolay oldu mu?
3. Bu kategoriler değişmez midir, sabit midir?

Bu tartışmadan sonra katılımcılara, tekrar kategorilerin zaman içerisinde değişebildiğini ve geçişken olduğunu açıklayın. Örneğin bir kişi “izleyen” kategorisinde iken daha sonra “işbirlikçi” olabilir. Ya da belgeseldeki Nazi okul öğretmeninin eşinin hangi kategoride olduğuna karar vermek zor olabilir.

Kategorileri tartıştıktan sonra sınıfa aşağıdaki soruları yöneltin:

1. Bu insanların sorumluluğu hakkında ne düşünüyorsunuz?
2. Sizce bu insanlar soykırımdan sorumlu mudur?

Mutlaka farklı düşünen katılımcılardan fikirlerini alarak, büyük grup tartışmasını mümkün olduğunca verimli geçmesine dikkat edin.

Öğretmene Not 3:

Bu tür tartışmalı konularda sınıfın genelinden farklı düşünen katılımcılar kendilerini baskı altında hissedebilir. Fikirlerini bir kez paylaştıktan sonra, argümanları olsa da paylaşmaktan çekinebilir. Aynı şekilde sınıfın genel havasını fark ettikten sonra söylenenlere katılmasa da 'sessiz' kalmayı tercih eden katılımcılar olabilir. Bu noktada sizin rolünüz çok önemlidir. Mümkün olduğunca çok katılımcının fikrini paylaşmasını sağlayın. İkili tartışmaların çok uzamamasına dikkat edin. Bazen iki katılımcı karşıt fikirleri hararetle tartışabilir ve argümanları güçlü de olabilir, ancak bu tür tartışmalar grubun kalanının ana konudan kopmasına neden olur. Bir diğer önemli husus ise 'öğretmenin/ kolaylaştırıcının tarafsızlığı' konusudur. Öğretmenin tarafsız olması tartışmalı konularda fikrini beyan etmemesi anlamına gelmez. Öğretmenin buradaki sorumluluğu tartışmayı yöneten olarak katılımcılara eşit süre vermesi, en aykırı fikrin bile dillendirilmesini sağlamasıdır. Peki bu tür tartışmalarda her fikir paylaşılabilir mi? Hem evet hem hayır. Katılımcılar sınıfınızda rahatça fikirlerini paylaşabileceklerini bilmeliler ama aynı zamanda kırmızı çizgileriniz olmalıdır. Bu kırmızı çizgiler insan haklarını ihlal etmemek, ayrımcı, ırkçı ve cinsiyetçi ifadeler kullanmadan tartışmayı yürütmektir.

3. AŞAMA (20 dk.)**3.A. Metin Çalışması ve Tartışma – Küçük ve Büyük Grup Çalışması (20 dk.)**

Katılımcılara, soykırım sonrasında, farklı kategorilerde bulunmuş sıradan insanların sorumluluğu üzerine, birçok tartışma yaşandığı ve bu tartışmaların devam ettiği bilgisini verin. Bu derste ise bir sosyal psikolog olan Eric Fromm'un "sorumluluk" üzerine fikirlerini okuyacaklarını söyleyin.

Sınıfınızı dörder kişilik gruplara ayırın ve "jigsaw" yöntemiyle EK 2'deki metnin analizini yapmalarını sağlayın. Çalışma bittikten sonra, farklı gruplara söz vererek Eric Fromm'un özgürlük ve sorumluluk hakkındaki düşüncelerini tartışın.

Öğretmene Not 4:

Jigsaw (Ayrılmış Birleşme) Yöntemi: Bu teknik *Aranson* ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. Katılımcılar diğer tekniklerde olduğu gibi küçük heterojen gruplara ayrılır. Öğrenilecek konular grup üyesi kadar küçük parçalara ayrılır. Her gruptan birer üyenin katılmasıyla bu parçalardan birini hazırlamak üzere yeni gruplar oluşturulur. Yeni oluşturulan gruplar konunun kendilerine verilen kısmı üzerinde çalışırlar. Sonra her üye grubuna dönerek kazandıkları bilgi ve becerileri grup arkadaşlarına öğretirler.

Daha fazla bilgi için aşağıdaki kaynaktan yararlanabilirsiniz.

<http://egitim-bilimleri.com/ogretim-yontem-teknikleri/isbirlikli-kubasik-collaborative-ogrenme>

4. AŞAMA (10 dk.)

4.A. Şiir Okuma ve Başlık Bulma - Bireysel Çalışma (10 dk.)

Katılımcılara EK 3'te yer alan şiiri dağıtın ve bireysel olarak okumalarını isteyin. Daha sonra, aşağıdaki soruyu cevaplamalarını söyleyin.

- Bu şiir özgürlük ve sorumluluk kavramları ile ilgili hangi mesajları vermektedir?

Farklı katılımcılardan cevaplar aldıktan sonra, katılımcılardan bu şiire bir başlık bulmasını isteyin. Birkaç katılımcıdan başlıklarını okumasını isteyin. Bu şiirin asıl başlığının, “Bir Kişi Bile Fark Yaratabilir” olduğunu söyleyerek dersi bitirin.

Ders 9

GEÇMİŞLE YÜZLEŞME VE ADALET

Ders ile ilgili eklere sehak.org adresinden erişebilirsiniz.

Ders 9

GEÇMİŞLE YÜZLEŞME VE ADALET¹

KAZANIMLAR:

1. Uluslararası ceza adaleti kavramını, tarihsel sürecini öğrenir ve uygulama alanı hakkında fikir sahibi olur. Bu kavrama, hangi uluslararası suçlar söz konusu iken başvurulduğunu fark eder.
2. “Soykırım”, “insanlığa karşı suçlar”, “savaş suçları” ve “barışa karşı suçlar” gibi uluslararası ceza adaleti içinde yer alan kavramlarla tanışır.
3. Toplumsal barışı ve adaleti sağlama yolunda, devletlerin ve toplumların geçmişle yüzleşme sürecinde attığı adımların önemini farkına varır.

SÜRE: 145 dakika

MALZEMELER: Renkli kalemler, poster kâğıtları, yapıştırıcı, dört adet makas ve projeksiyon

ÖN HAZIRLIK: EK 1’de yer alan soruları grup sayısı kadar çoğaltın.

EK 2’de yer alan belgeyi katılımcı sayısı kadar çoğaltın.

EK 3, EK 4, EK 5, EK 6’da yer alan belgeleri ve ilgili resim dosyalarını grup sayısı kadar çoğaltın.

İzleteceğiniz “Adalet ve Hesap Verilebilirlik” adlı belgeseli gösterime hazır hale getirin.

¹ Dersi Geliştiren: Pınar Dost. Bu dersin bir kısmı 2015 yılında Amerika Holokost Anma Müzesi Holokost Eğitimi Uluslararası Eğitim Enstitüsü’nde Asena Günel ve İlker Aytürk ile birlikte geliştirilmiştir.

YAZARDAN NOT:

Bu ders, Holokost'un ardından, önde gelen yirmi iki Nazi suçlusunun duruşmalarının görüldüğü Nürnberg Uluslararası Ceza Mahkemesi ile ortaya çıkan uluslararası ceza adaleti ve bunun tarih içindeki farklı örneklerini ele almaktadır. "Soykırım", "insanlığa karşı suçlar", "savaş suçları" ve "barışa karşı suçlar" söz konusu olduğunda, adaletin sağlanmasında uluslararası özel mahkemelerin müdahale yetkisi vardır. Suçu işleyen kişiler devlet başkanı da olsa sorumluluktan kurtulamazlar. Çok kapsamlı ve geniş kitlelerin işbirliğiyle gerçekleşen suçlar karşısında, adaletin kolaylıkla sağlanamayacağını; ancak tarihsel örneklerle bakınca, başta gelen sorumluların yargılanabildiğini bilmek ve bunun önemini anlamak mühimdir. Ayrıca adaleti sağlamanın farklı yöntemleri olduğunu, gelecekte bu tip suçların yinelenmesinin önüne geçilmesi ve toplumsal barışın sağlanması için, adaletin temsili olarak da olsa sağlanmasının önemli olduğunun altı çizilmelidir. Bu ders; hem tarihte hem de günümüzde, uluslararası ceza adaletinin sağlanması yolundaki çeşitli vakalar ve kullanılan farklı mekanizmalar konusunda katılımcıları donanımlı hale getirmeyi amaçlamaktadır. Öğretmene Not bölümlerinde konu hakkında daha derinleşmek isteyen uygulayıcılar için ilgili kaynaklar da önerilmiştir.

DERS İZLEĞİ:

1. AŞAMA (15 dk.)
 - 1.A. Kavramlarla Tanışma ve Tartışma - Beyin Fırtınası ve Anlatım
2. AŞAMA (25 dk.)
 - 2.A. Belgesel İzleme ve Soruları Cevaplama - Küçük Grup Çalışması
 - 2.B. Soruların Tartışılması ve Nürnberg Mahkemesi - Büyük Grup Çalışması
3. AŞAMA (30 dk.)
 - 3.A. Temel Kavramlar ve Tanımlarının Eşleştirilmesi - Bireysel Çalışma
 - 3.B. Kavramların Öğrenilmesi - Büyük Grup Çalışması
4. AŞAMA (75 dk.)
 - 4.A. Gazete Sayfası Hazırlama - Küçük Grup Çalışması
 - 4.B. Gazete Sayfasının Sunumu ve Tartışılması - Küçük ve Büyük Grup Çalışması

SÜREÇ:

1. AŞAMA (15 dk.)

1.A. Kavramlarla Tanışma ve Tartışma - Beyin Fırtınası ve Anlatım

Etkinliğin başında, tahtaya, katılımcılarla yapacağınız tartışmada kullanılacak olan ve aşağıda da yer alan temel kavramları yazın.

Kavramlar:

“Geçmişle yüzleşme, hafıza/bellek, toplumsal hafıza/toplumsal bellek, resmi tarih, adalet, toplumsal barış, soykırım, toplu kıyım, baskı rejimleri, diktatörlükler, iç savaşlar, uluslararası ceza adaleti, soykırım suçu, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları”

Katılımcıların arka plan bilgisine ve seviyesine göre, aşağıdaki sorulardan yararlanarak geçmişle yüzleşme ve adalet konulu bir tartışma başlatın. **Öğretmene Not 1**'den de faydalanarak bu konularla ilgili katılımcıların yorumlarını alın ve süreci bilgi aktarımıyla tamamlayın.

- Geçmişle yüzleşme kavramı size neler düşündürüyor ve bu konuda bildiğiniz örnekler var mı?
- Burada hangi geçmişten ve ne ile yüzleşmekten bahsediyoruz?
- Sizce nasıl bir geçmişi hatırlamaktan bahsediyoruz?
- Yüzleşmek, hatırlamak demek midir? Unuttuğumuz bir geçmişi hatırlamaktan mı bahsediyoruz?
- Bu geçmişi nasıl ve neden unuttuk?
- Kimler geçmişle yüzleşir ve niye geçmişle yüzleşirler?
- Geçmiş ile yüzleşmenin yöntemleri neler olabilir?
- Bazı suçlar var ki, herhangi bir ülkenin toprakları içinde işlenmiş de olsa; uluslararası örgütler, uluslararası mahkemeler, Birleşmiş Milletler kapsamında kurulan yargı organları müdahale edebiliyor. Bunlar ne tip suçlardır? Bu tarz uluslararası mahkemelerden isimlerini bildikleriniz var mı? Bu mahkemelerin neden kuruldukları hakkında bilginiz var mı? Ya da bu mahkemeler hangi davalara bakmışlardır? Ne tip suçlar bu mahkemelerin alanına girmektedir?

Öğretmene Not 1*:

Her ülkenin; zafer anıtları, ulusu temsil ettiği düşünülen figürlerinin heykelleri, savaş meydanlarında vatan topraklarını korumak için hayatını kaybetmiş şehit ve askerlerine adanmış heykelleri ya da anıtları vardır. Çünkü tarihteki bu zaferler, o ülkenin ulus bilincini güçlendirmek için hatırlanıyor. Ulus devlet, vatandaşlarının bu geçmişi hatırlamasını ister. O yüzden bu geçmiş, ders kitaplarına da girer ve ortak bir ulus bilinci yaratmaya yönelik eğitimin mihenk taşı olurlar.

Peki, unutilan/unutturulan ortak geçmişimiz denildiğinde ne anlıyoruz? Burada bahsedilen devletlerin ve toplumların gurur duymadıkları, unutmak istedikleri geçmişleridir. Ya da başka bir deyişle, resmi söylemin (örneğin resmi tarih, ders kitapları vb.), ve resmi söylem araçlarının (okul vb.) vatandaşlarına unutturmak istedikleridir. Bu geçmişle ilgili olan anlatıları çoğunlukla hafıza ve geçmişle yüzleşme kavramı içerisinde tartışıyoruz. Ortak geçmişimizle ilgili bu tip anlatıları araştıran çalışmalara da hafıza çalışmaları diyoruz. Hafıza çalışmaları, çoğunlukla toplumsal geçmişin karanlık sayfalarıyla ilgili olmaktadır. Bunlara örnek olarak, soykırımları, sömürge savaşlarını, diktatörlükleri, baskı rejimlerini ve iç savaşları verebiliriz.

Devletlerin ve toplumların geçmişle yüzleşmelerinin nedenleri şunlardır: Yukarıda saydığımız suçların ve insan hakları ihlallerinin cezasız kalmayacağını göstermek; gelecekte bu tip suçların tekrarlanmasını engellemek; toplumsal barışı ve adaleti sağlamak; kurbanların, yakınlarının ve bu haksızlıklara tanık olan toplumdaki diğer kesimlerin taleplerine cevap verebilmek.

Aslında geçmişle yüzleşme küresel bir meseledir. Çünkü tarihe baktığımızda, tüm devletlerin kendi geçmişlerinde hatırlamak istemedikleri insan hakları ihlalleri vardır. Bu ihlaller, bazen sömürgeleştirmek istedikleri başka topraklardaki toplumlara yönelik olabilir, bazen de kendi topraklarında belirli bir gruba karşı işledikleri insan hakları ihlalleri olabilir. Şu anda, dünyanın birçok yerinde, çeşitli etnik/millî gruplar (örneğin, sömürge ya da baskıcı yönetimlere maruz kalan gruplar, soykırım ya da toplu kıyımlara uğrayan gruplar) alternatif bir tarih okumasına dayanan kimliklerinin izini sürmektedirler. Dünyadaki hafıza taleplerini şöyle bir göz önüne getirdiğimizde; Güney Afrika'da Apartheid, Japonya'da sömürge döneminde işlenen suçlar, Güney Amerika'da diktatörlükler, Amerika'da Afro-Amerikalıların kölelik geçmişi ve Doğu Avrupa'da komünist geçmiş üzerine sorgulamaların arttığını görürüz.

Geçmişle yüzleşme, adaleti sağlamanın yollarından biridir. Ayrıca, bu geçmişi anlamak ve anmak, eğitim yoluyla sonraki nesillere aktarmak, sanat yoluyla ve kamusal alanlarda hafıza mekânları oluşturmakla da unutilan/unutturulan geçmişle yüzleşilebilir.

Bu ders, geçmişle yüzleşmenin, kimi durumlarda ilk, kimi durumlarda son aşaması olan adalet pratiğine odaklanmaktadır. Soykırım suçu, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları, barışa karşı suçlar gibi suçlara yönelik uluslararası ceza mahkemeleri vasıtasıyla sağlanması hedeflenen uluslararası ceza adaleti bu dersin temel konusudur.

Nürnberg Uluslararası Ceza Mahkemesi, Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemesi, Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi, Tokyo Uluslararası Uzak Doğu Askeri Mahkemesi özel amaçlı ve belirli zaman dilimi içinde bu tip suçlarla ilgili yargılama yapmak üzere kurulmuş özel mahkemelerdir. 2002 yılında ise Uluslararası Ceza Divanı sürekli uluslararası ceza adaleti sisteminin oluşturulması için kurulmuştur.

**Bu metin dersi geliştiren tarafından 13 Mart 2016 tarihinde Anne Frank House ve SEHAK tarafından düzenlenen Holokost anma aktivitelerinde yapılmış bir sunumdan yola çıkarak hazırlanmıştır. Bir başka versiyonuna da buradan ulaşabilirsiniz:*

<http://www.avlaremaz.com/2017/01/27/holokost-hafiza-hafizalastirma-ve-egitim-pinar-dost-niyego/>

Bu konularda daha fazla bilgi için ayrıca aşağıdaki kaynaklardan yararlanabilirsiniz:

Asena Günal, Önder Özengi (yay. Hazırlayanlar), *Bir Daha Asla! Geçmişle Yüzleşme ve Özür*, İletişim Yayınları, İstanbul, Aralık 2013 (2. Baskı).

Turgut Tarhanlı, "17 Temmuz, Uluslararası Ceza Adaleti Günü", *Gazete Duvar*, 17 Temmuz 2017.

<https://www.gazeteduvar.com.tr/forum/2017/07/17/17-temmuz-uluslararasi-ceza-adaleti-gunu/>

2. AŞAMA (25 dk.)

2.A. Belgesel İzleme ve Soruları Cevaplama - Küçük Grup Çalışması

Katılımcıları, ikişerli gruplara bölün ve EK 1'deki soruları dağıtın. Aşağıda da yer alan soruları, öncelikle katılımcılara okuyun ve anlaşılmasını sağlayın. Bu soruları zihinlerinde tutarak belgesel izlemelerini, belgesel izledikten sonra da soruları kısaca yazılı olarak cevaplamalarını isteyin.

EK 1'de yer alan sorular:

1. Bu belgeselin konusu nedir?
2. Belgeselde yeni bir suçun ilk kez Nürnberg Mahkemesi'nde telaffuz edildiği söylendi. Bahsedilen hangi suçtur?
3. Belgeselde Nürnberg Mahkemesi'nin önemi nasıl anlatıldı?
4. Emirlere uymak ve bireysel sorumlulukla ilgili bu belgeselden ne öğrendiniz?
5. Bu belgeselde yukarıdakiler dışında yeni öğrendiğiniz bir şey var mı?

Amerika Holokost Anma Müzesi'nin (United States Holocaust Memorial Museum - USHMM) web sitesinden aşağıda linki verilen "Adalet ve Hesap Verilebilirlik" belgeseli izletin.

<https://encyclopedia.ushmm.org/content/tr/article/justice-and-accountability>

2.B. Soruların Tartışılması ve Nürnberg Mahkemesi - Büyük Grup Çalışması

Her bir soru için, birkaç gruptan cevaplarını sınıf ile paylaşmalarını isteyin. Her sorudan sonra, Öğretmene Not 2'den faydalanarak cevaplara katkıda bulunun. Katılımcılara, Holokost'un ardından kurulan Nürnberg Mahkemesi ile uluslararası ceza adaleti kavramının öneminden bahsedin. Sonrasında, örnek olarak dünyanın farklı yerlerinde yaşanan hak ihlalleri, kısımlar ve soykırımların ardından kurulan başka mahkemelerin varlığından ve bunların uluslararası adaleti sağlamaya katkıda bulunduğundan bahsedin.

Öğretmene Not 2:

Bu belgeselin konusu uluslararası ceza adaletinin ortaya çıkışında Holokost'un ve ardından gerçekleşen Nürnberg Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin oynadığı önemli roldür.

Nürnberg Mahkemesi'nde Nazi savaş suçluları üç suçtan yargılandılar. Bunlar, "barışa karşı suçlar", "savaş suçları", "insanlığa karşı suçlar ve bu suçları işlemek üzere komplo kurmak" idi. İnsanlığa karşı suçlardan ve daha sonra "soykırım suçu" olarak adlandırılacak suçlardan ilk kez bu mahkemede söz edildi. "Soykırım suçu"nun hukuksal olarak henüz adı konmadığı için, bu davada "soykırım" sadece tanımlanmış ama suç olarak kabul edilmemiştir. Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nin 1948'de kabul edilmesinde, Holokost'ta yaşananların ve Nürnberg Mahkemesi'nin etkisi büyüktür.

Nürnberg Mahkemesi sayesinde, "insanlığa karşı suçlar" kavramı ilk kez ortaya çıkmış ve bundan böyle uluslararası toplum; bir devleti ya da kişileri, hatta devletin başını, yaşanan vahşet için sorumlu tutabilme yani yargılayabilme hakkına sahip olmuştur.

Nürnberg Mahkemesi ile artık "emirlere itaat ettim, yoksa vurulacaktım" gibi bir savunma geçersiz hale gelmiştir. Bundan sonra, bu suçları resmi bir görev kapsamında gerçekleştirmek, kişiyi sorumluluktan kurtaramayacaktır. Bu mahkemeye, ilk kez kişiler uluslararası suçlar kapsamında yargılanmış oldu.

Nürnberg Uluslararası Ceza Mahkemesi'nden sonra uluslararası ceza adaleti sağlamaya yönelik başka mahkemeler de kuruldu. Bunlara örnek olarak, Tokyo Uluslararası Uzak Doğu Askeri Mahkemesi, Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemesi, Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi verilebilir. Bu mahkemeler; "soykırım", "insanlığa karşı suçlar" ve "savaş suçları"nyı yargılamak üzere kuruldu.

Daha fazla bilgi için aşağıdaki kaynaktan yararlanabilirsiniz:

<https://www.ushmm.org/wlc/tr/article.php?ModuleId=10007069>

3. AŞAMA (30 dk.)

3.A. Temel Kavramlar ve Tanımlarının Eşleştirilmesi - Bireysel Çalışma

Katılımcıların her birine EK 2'de yer alan Temel Kavramlar ve Tanımları belgesini dağıtın. Tanımları ilgili kavram ile eşleştirmelerini isteyin.

Öğretmene Not 3:

Bu aşamada katılımcıların 1) Savaş suçları; 2) Soykırım; 3) Hakikat Komisyonu; 4) İnsanlığa Karşı Suçlar; 5) Uluslararası Ceza Divanı ve 6) Barışa karşı suçlar kavramlarını A- B - C - D - E - F şıklarındaki tanımlarla eşleştirmelerini istiyoruz. Buna göre cevap anahtarı şöyle olacaktır: 1-E ; 2-C ; 3-B ; 4-D ; 5-A ; 6-F

3.B. Kavramların Öğrenilmesi - Büyük Grup Çalışması

Büyük grupta her bir kavramı ve tanımı katılımcılara sorarak anladıklarından emin olun. Gerekirse kavramlar ve tanımları üzerine daha fazla açıklama yapın.

4. AŞAMA (75 dk.)

4.A. Gazete Sayfası Hazırlama - Küçük Grup Çalışması (45 dk.)

Katılımcıları dört gruba ayırarak her gruba bir vaka olmak üzere, EK 3 (Holokost), EK 4 (Ruanda), EK 5 (Srebrenitsa), EK 6 (Apartheid) dokümanlarını ve tüm bu EK'lere ait numaralandırılmış Resimler adlı dosyalardaki dokümanları verin. Her bir gruba poster kâğıdı, renkli kalemler, makas ve yapıştırıcı dağıtın. Katılımcılara aynı zamanda tüm eklerin başında da bulunan aşağıdaki yönergeden bahsedin ve yönergenin anlaşıldığından emin olun:

- Uluslararası ceza adaleti konusunda elinizdeki vakayı inceleyen belgeleri ve resimleri kullanarak bir gazete sayfası tasarlayın.
- Gazetenizin adı, alt başlıkları, resimleri, planlanmış bir sayfa düzeni ve içeriği olsun.
- Gazetenizi ve hazırladığınız gazeteyi tanıtacağınız 5 dakikalık sunumunuzu hazırlarken aşağıdaki sorulara cevap vermeye çalışın:
 1. Burada bahsedilen vaka nedir? Başlıca aktörleri, gerçekleştiği zaman ve gerçekleşme şeklini kısaca özetleyin.
 2. Bu vaka ile ilgili olarak dersin üçüncü aşamasında tartışılan “Savaş Suçları”; “Soykırım”; “Hakikat Komisyonu”; “İnsanlığa Karşı Suçlar”; “Uluslararası Ceza Divanı” ve “Barışa Karşı Suçlar” kavramlarının hangilerinden bahsedilebilir?
 3. Bu vaka karşısında, adaleti ve toplumsal barışı sağlamak için yerel/uluslararası ne tip yargı organları devreye girmiştir?
 4. Yaşanan bu olaydan sonra, sizce mağdur ve mağdur yakınlarının gözünde adalet sağlanabilmiş midir? Mağdurların ya da mağdur yakınlarının gözünde vicdanlarını rahatlatabilmek için neler yapılmıştır?

4.B. Gazete Sayfasının Sunumu ve Tartışılması - Küçük ve Büyük Grup Çalışması (30 dk.)

Her grubun 5 dakikada içerisinde sunumlarını gerçekleştirmelerini sağlayın. Sunumlarında yönergedeki soruları cevapladıklarından emin olun. Yönergede cevaplanmayan soru kaldı ise, her vaka sunumundan sonra bunları cevaplamak için zaman ayırın. Etkinliği sonlandırın.

Öğretmene Not 4:

Bu aşamadaki vakalar konusunda **EK 3, EK 4, EK 5** ve **EK 6**'da yer alan belgelere ek olarak okuma yapmak isterseniz aşağıdaki kaynaklara da başvurabilirsiniz:

Alex Boraine, *Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu Güney Afrika Deneyimi*, Aram Yayınları, İstanbul 2005.

Cenap Çakmak, Gözde Çolak, Gökhan Güneysu, *20. Yüzyılda Soykırım ve Etnik Temizlik*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Ağustos 2014.

Asena Günal, Önder Özengi (yay. Hazırlayanlar), *Bir Daha Asla! Geçmişle Yüzleşme ve Özür*, İletişim Yayınları, İstanbul, Aralık 2013 (2. Baskı).

Ebru Çoban Öztürk, "Toplumsal Yapılar ve Şiddet: Ruanda Örneği", Ankara Üniversitesi *Afrika Çalışmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, Güz 2011. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/65/1615/17393.pdf>

Nazım Tural, T24, "Güney Afrika'da Neler Olmuştu -1" ve

"Güney Afrika'da Neler Olmuştu -2 Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu Deneyimi"

<http://t24.com.tr/haber/guney-afrikada-neler-olmustu-1,219930>

<http://t24.com.tr/haber/guney-afrikada-neler-olmustu-2,221862>

Bu dersleri sadece Tarih ya da Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin değil, tüm branşlardan öğretmenlerin, akademisyenlerin ve sivil toplum alanındaki eğitimcilerin uygulayabileceği şekilde tasarladık.

Geliştirdiğimiz derslerin Holokost'u ve diğer soykırımları oluşturan mekanizmaları anlamamıza katkı sunması, bunlarla başa çıkabilme pratikleri konusunda bireyleri güçlendirebilme yolları sunması ve daha iyi bir dünyanın mümkün olduğu inancını pekiştirmesi dileğiyle...

Ücretsizdir, para ile satılmaz.